מסכת עירובין

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק י
דף סד-סח

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום שני כד תשרי תשפ"א
עד יום שישי כח תשרי תשפ"א

דף היומי מסכת עירובין דף סד עד דף סח

הנושאים המרכזיים:

דף סד

- חצר שיש בה גוי [ביטול רשות בין הישראלים. השאלת מקום מהגוי, ושכירתו מהשואל. עירוב עם שכירו ולקיטו]
- לא לומר שמועה זו מעולה וזו לא מעולה
- שתה יין [הוראה. תפילה. הפגתו].
- אין מעבירין על האוכלים

דף סה

- יין [אם שיכור נענש על מעשיו. שתיית יין]
- יישוב הדעת [לתפילה. לדין. ללימוד]
- לימוד ביום או בלילה
- ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה [כשהישראלים עירבו או לא. רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה או לא]
- ישראל וגוי בחיצונה וישראל בפנימית
- שכירת רשות הגוי מהמשכיר

דף סו

- שכירת רשות הגוי בשבת
- ביטול מחצר לחצר [חצר לפנים מחצר. חצירות סמוכים. נתנו עירובם בפנימית או בחיצונה ושכח החיצוני או הפנימי לערב]. ביטול רשות בחורבה

דף סז

- ביטול רשות בשבת [כשהקיפום נכרים בשבת. כשמת גוי בשבת]
- מבוי שיש בו ב' ישראלים וגוי, ויש לגוי פתח לבקעה, או לקרפף
- קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה, [א. הוא רה"י והזורק מרה"ר לתוכו חייב. ב. אם מותר לטלטל ממנו לכרמלית]
- שבות דשבות לצורך מילה

דף סח

- שיתוף באוצר [אם יש ברירה]
- אמירה לעכו"ם להרבות בשיעורים
- אם מבטלים וחוזרין ומבטלים [המבטל רשות חצירו אם ביטל גם רשות ביתו. הוציא מביתו לחצר לאחר שביטל רשות, אם רשותו חוזרת אליו]

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא [א]ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל °אפילו שכירו ואפילו לקיטו [ב]נותן עירובו ודיו אמר ליה אביי לרב יוסף היו שם חמשה שכירו וה' לקיטו מהו אמר ליה אם אמרו שכירו ולקיטו להקל [ג]יאמרו שכירו ולקיטו להחמיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא אמר רב יהודה אמר שמואל (א) [ד]שתה רביעית יין אל יורה אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי אמר ליה רבא מאי טעמא אמר מר הכי האמר ר' אחא בר חנינא מאי דכתיב [1]ורועה (ב) זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה °אמר ליה הדרי בי אמר רבה בר רב הונא [ה]שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה °שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור כי הא (ג) דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה (ד) מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע לחבריה (ה) דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו פתח חד ואמר היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך פתח אידך ואמר המחזיק בנכסי הגר מה יעשה ויתקיימו בידו יקח בהן ספר תורה אמר רב ששת אפילו
בעל

דמערבי. ביניהן אף על גב דלא מהני: **דמכרזינן.** הוו יודעין שאין עירובנו מועיל כלום ואין אנו מוציאין מחצרותינו למבוי ומה שאנו מטלטלין בתוכו בשביל שרה"י היא: **אכרזתא לדרדקי.** וכי הכרזה זו מועיל לדורות הבאין שיראו אותן מטלטלין כאן ולא שמעו בהכרזה: **ליקרב לגביה.** ישתדל עם הנכרי עד שיהא אוהבו וישאיל לו הנכרי מקום בחצירו לאתנוחי ביה מידי דכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי הוה ליה האי ישראל כשכירו ולקיטו של נכרי: **ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו.** של נכרי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני מבוי ודיו. שכיר לעבודת כל השנה ולקיטו לימות הקציר והאסיף: **היו שם.** בבית הנכרי: **חמשה שכירים ולקיטין.** דרין בחדרים ובעליות שאילו היתה רשות שלהן היו צריכין לתת כולן בעירוב כדתנן במתניתין (ב) ומודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים כו' והשתא דרשותא דנכרי (ג) מהו לתת כולן בעירוב אם שכח האחד ולא נתן אוסר על בני מבוי מי אמרינן כי היכי דשוינהו ליה לשכיר וללקיט כבעלים להקל ולהתיר עירובו במבוי זה הוו נמי בעלים להחמיר או דלמא לקולא שווינהו רבנן כבעלים אבל לחומרא לא דכל בעירובין להקל והני דירה ודאי לאו דידהו היא: **מאי טעמא אמר מר הכי.** זו נאה וזו אינה נאה (ד): **הונה.** כבודה של תורה וסופה להשתכח ממנו: **רועה זונות.** נוטריקון זו נאה ולרעונה ולעסוק בה כדי שתתקיים בידי: **הדרי בי.** לא אוסיף עוד: **המחזיק בנכסי הגר.** מידי דתמיהה היא ותווהי בה אינשי לפי שבאו לו בלא יגיעה לפיכך אין מתקיימין אם לא על ידי מצוה: **יקח בהן ס"ת.** במקצתם ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו:
בעל

מכח שהביטול יועיל לכולן כשנים הדרים בבית אחד שא"כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לכולן ה"נ תהא עתה לכולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים ° ועוד דבהדיא אמר (א) דצריך לבטל לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בענין רעה מבטל ואידך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד שלא ביטול לאחרים אע"פ שעירבו עם זה שביטל לו וא"ת כיון שעל ידי עירוב שהניחו כל החצירות יחד היה מתיר לכולן הא דפריך רבא א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ומשני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע"י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לכולן שהיחיד היה מוציא כלי בתיהן למבוי כדפרישית וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כלים ששבתו בבית היחיד בלא עירוב החצירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף איירי דקרי ליה עירוב:

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי. אומר ר"י שבא מעשה לפני רש"י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לאחד [א] ואומר ר"י דאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר התם הוא שיש להם חלק בחצר ונראה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב (דף כו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד איסתרו כולהו דאין דומה לכל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו [ב] ולא דמי למוציא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק וכיון דמיתסרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמיתסרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול [ג] ודווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחצר לחצר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סו:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד (ה) ומיהו כר"י קי"ל ונראה דאין ראיה מכאן לחלוק על הוראת רש"י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו כשנוטל כליו והכניס לתוך בית חבירו וחזר והחזירם לביתו שהיא רשות המיוחדת לו נראה כחוזר בו מביטולו [ד] וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלת תורת עירוב ור"ת היה מדקדק מהא דאפליגו ר"י ושמואל לענין ביטול רשות מחצר לחצר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא איירו ביה וכדפרישית שאם התרת תתיר לכולן וכיון דשרית לכולהו יבא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא ראיה מההוא ינוקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימיה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבא) [נ"ל דרבה] אע"ג דלא עירבו מדלא מצאו תקנה בענין אחר ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו להוא ביתא דהוה ביה תינוק דמסתמא כר"י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר רבא בההוא שמעתא אנא כר"י סבירא לי אלא ודאי אפי' ר"י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית ואומר ר"י דאין משם ראיה דעל כרחך הוו התם חצירות ומבוי כדאמרינן התם והא לא עירבנו והא לא שיתפנו והיו יכולין להביא חמין ע"י ביטול דרך חצירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם:

שתה רביעית יין אל יורה. יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא"כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא [כל] כמה דלא שתינא רביעתא לא צילא דעתאי מה ענין צילותא אצל תפלה [ה] אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר"ח וא"ת ומאי קאמר ר"נ לא מעליא הא שמעתתא הא פלוגתא דתנאי היא בכריתות בפרק אמרו לו (דף יג:) כדדריש התם ולהבדיל ולהורות ואיין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר"נ גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כששתה רביעית [ו] ש"מ דאסור ומיהו ההיא איכא לאוקומא כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא [ז] כר"א בכריתות (דף יג:) (ח) (דתנן) התם ר"א אומר אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר"א אבל מ"מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דר"א התם ואסרי אע"פ שנתן בו מים:

שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה. ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך וצריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל ונמצא צואה כנגדו דמסיק כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל וצ"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין צואה ושיכור וע"כ לאו לכל מילי דמיין דהא שתוי אל יתפלל עד שיפיג יינו ואפי' ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי' ר"א דכריתות (דף יג:) לא שרי ביותר מרביעית ואפי' לענין הוראה כדאמרינן התם ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמ' בירושלמי דברכות דמפיק ליה מואכלת ושבעת וברכת ואפי' מדומדם ומיהו משום מי רגלים פשיטא דא"צ לחזור ולברך אפי' א"ת דמשוינן ברכות לתפלה בצואה תניא ומי רגלים לא חמירי כמו צואה דהא אמר בסוף פ' מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בודאן אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן:
שכוון

מסורת הש"ס

א) [כתובות י: נזיר לח. ועי' תוס' סנהדרין מג. ד"ה העוסקים], ב) [במשלי פירש רש"י שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד לכך דרשו כן], ג) [גי' ע"י דרבה בר שומני], ד) [נ"ל מדיפתי], ה) ברכות לא. ע"ש שלא"מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא, ו) [לקמן עב.], ז) בס"א: דבטל רשותא, ח) [נ"ל דתניא],

תורה אור השלם

1. אִישׁ אֹהֵב חָכְמָה יְשַׂמַּח אָבִיו וְרֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֶּד הוֹן: משלי כט ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בטילו. ועוד דבהדיא אמר לעיל בפ' שני דצריך לבטל: (ב) רש"י ד"ה חמשה וכו' כדתנן במתני'. נ"ב דף עב ועי"ש בתוספות בד"ה ומודין: (ג) בא"ד דנכרי היא מהו וכו' ואם שכח וכו' דכל בעירובין להקל. נ"ב לקמן דף פ ע"א: (ד) ד"ה מ"ט וכו' נאה הס"ד ואחר כך מ"ה רועה זונות וכו' בידי הס"ד ואח"כ מ"ה הונה כבודה וכו' ממנו הס"ד ואח"כ מ"ה הדרי: (ה) תוס' ד"ה א"כ וכו' דהא תשמישתיה לחוד והא תשמישתיה לחוד ומיהו:

גליון הש"ס

גמ' אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. עי' לקמן דף ע ע"א תוספו' ד"ה יורש מהו שיבטל. ולקמן דף עב ע"א תוס' ד"ה ומודין: שם אמר ליה הדרי בי. בב"מ דף סה ע"א: שם שיכור אל יתפלל. עי' ברכות דף לא ע"א: תוס' ד"ה בטילו רשותייכו וכו' ועוד דבהדיא אמר. לעיל דף כו ע"ב:

מוסף רש"י

שתה רביעית יין אל יורה. כדכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת, וסמיך ליה ולהבדיל ולהורות, דמשמע דלענין הוראה נמי לא ישתה (נזיר לח.). **שמועה זו נאה.** אשנה, **וזו אינה נאה.** לא אשנה, וסיוע במקרא שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד (משלי כט ג).

מוסף תוספות

א. שיבטל השכן רשות ביתו אל החתן. ריטב"א. ב. [ד]במה הוא מחזיק, אם בביתו של חתן הרי אין לו בה כלום, ואם בביתו, הרי לא ביטל להם ביתו שלא יוכל לו לטלטל בתוכו, שהרי אף חמשה השרויים בחצר שביטלו רשותם לגבי חד אינם אסורים לטלטל בחצר, ואין אסורים אלא שלא להוציא ולהכניס מבתיהם לחצר אבל לטלטל בחצר מותרין. שם. ג. ויהיה דחוק לערב כדי שיהיה הכל מותר. שם. ד. דעתה הוא מחזיק ברשות שביטל. תוס' הרא"ש. ה. לתפילה מי בעי צילתה, אדרבה מתוך אימה עדיף טפי. תוס' ר"פ. ו. דאלמא ס"ל דרביעית יין מבלבל הדעת וצריך להפיג אותו. ריטב"א. ז. [הא ד]קאמר הכא לא מעליא הא שמעתתא וכו', דרב נחמן קים ליה דשמואל בכל שותה רביעית אפילו במזוג קאמר. שם.

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה יב טוש"ע א"ח סי' שפב סעיף יא יב:

טז ג טוש"ע שם סעיף טו:

יז ד מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הלכה ג סמג לאוין ס [טוש"ע י"ד סימן רמב סעיף יג בהג"ה]

יח ה מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה יז סמג לאוין ס טוש"ע א"ח סי' צט סעי' א [וברב אלפס ברכות פרק ה דף כו: וברא"ש שם סימן טו]:

רבינו חננאל

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי, וא' ליה דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום גוי, דמכרזינן בשביל שלא רצה להשכיר. וכי אכרזתא לדרדקי. אלא אמר רבא ניזיל חד מינייהו ויתקרב לההוא גוי ונישול מיניה, ונותיב מידי בביתיה. דהוה ליה שכירו ולקיטו, ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. ואם יש לו חמשה שכירי ולקיטי, נותן אחד מהן ודיו, כי לא אמרו שכירו ולקיטו להחמיר אלא להקל. אמר רב נחמן כמה מעליא הא שמעתא. **אמר רב יהודה אמר שמואל השותה רביעית אל יורה.** אמר רב נחמן לאו מעליא הא שמעתא דאנא כמה לא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי. א"ל רבה והא כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה, שנאמר ורועה זונות יאבד הון ויאבד הונה של תורה, א"ל הדרי בי. **אמר רב הונא** שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו [תפלה שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו] תועבה. **רבה בר שימעי** ורב מנשיא בר ירמיה אמרי, לא נפטר אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרו. פתח חד ואמר המחזיק בנכסי גר מה יעשה ויתקיימו בידו, יקח מהן ספר תורה. ואפי'

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

בעל בנכסי אשתו רבא אמר אפילו עבד עיסקא ורווח רב פפא אמר אפי' מצא מציאה אמר רב נחמן בר יצחק אפילו כתב בהו תפילין ואמר רב חנין ואיתימא ר' חנינא מאי קראה דכתיב [1]וידר ישראל נדר וגו' [א]אמר רמי בר אבא [א]דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]לא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו ודרך מיל מפיגה היין והתניא [ג]מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אילעאי מהלך אחריו מצא גלוסקין בדרך אמר לו אילעאי טול גלוסקין מן הדרך מצא נכרי אחד אמר לו מבגאי טול גלוסקין הללו מאילעאי ניטפל לו ר' אילעאי אמר לו מהיכן אתה אמר לו מעיירות של בורגנין ומה שמך מבגאי שמני כלום היכירך רבן גמליאל מעולם אמר לו לאו באותה שעה למדנו שכוון רבן גמליאל ברוח הקודש ושלשה דברים למדנו באותה שעה למדנו [ג][ג]שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים ולמדנו [ד][ד]שחמצו של נכרי אחר הפסח מותר בהנאה כיון שהגיע לכזיב בא אחד לישאל על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי אמר לו הן אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג יינינו וטייל אחריהן ג' מילין עד שהגיע לסולמא של צור כיון שהגיע לסולמא דצור [ה]ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו והרבה דברים למדנו באותה שעה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר [ו]ולמדנו שיכור אל יורה ולמדנו שדרך מפיגה את היין ולמדנו [ה]שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב קתני מיהת שלשה מילין שאני יין האיטלקי דמשכר טפי והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו רכוב שאני השתא דאתית להכי לרמי בר אבא נמי לא קשיא רכוב שאני איני והאמר [ז]רב נחמן [ו]מפירין נדרים בין מהלך בין עומד ובין רכוב תנאי היא דאיכא למאן דאמר [ז]פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה [ז]דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל להההוא גברא [2]יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא [ח]כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האוכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר ליה רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עבדן והכתיב [3]ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה

יכול

בעל בנכסי אשתו. בעי למיעבד בהו מצוה דמילתא דתווהי בה אינשי נמי היא ושלטא בהו עינא בישא: **אפילו כותב בהו תפילין.** נמי מיקיימי בידיה: **מאי קראה.** דעל ידי דעבד בהו מצוה מיקיימי בידיה דכתיב וידר ישראל וגו' והחרמתי לשון הקדש [ט] ועל ידי כך נשמעה תפלתם ונפלו בידם: **ושינה כל שהוא.** או זו או זו: **ניטפל לו רבי אלעאי.** נתקרב אצל הנכרי: **מבגאי שמני.** כך שמי: **אין מעבירין על האוכלין.** המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם: **שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים.** מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכלינהו דאחזקינהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הן: **שחמצו של נכרי.** שאחר הפסח היה: **מותר בהנאה.** כגון הכא דאיכא טובת הנאה לנכרי: **לזה שעמו.** לר' אלעאי: **לסולמא של צור.** מעלות הר גבוה: **אבל יותר מרביעית כו'.** וכיון דיין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיותר מרביעית: **רכוב שאני.** דאין לו טורח הדרך: **לרמי בר אבא נמי.** דאמר דרך מיל והכא תני שלש מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך: **תנאי היא.** במסכת נדרים: **פותחין בחרטה.** צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו: **אין פותחין.** אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה. רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין לפיכך הוצרך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו: **כל הבוטה.** הנודר נדר: **ראוי לדוקרו.** דלמא לא מקיים ליה והיינו פתח דקאמר ליה אילו היית יודע שאסור לנדור וחייב מיתה אתה עליו כלום היית נודר ואמר ליה האיך לא: **אלא לשון חכמים מרפא.** שמתירין לו נדרו: **פתיתין אין מעבירין עליהן.** אלא נוטלין אותן דליכא למיחש לכשפים: **ואפתיתין לא עבדן.** כשפים: **דשקלן באגרייהו.** פתיתי לחם לעשות כשפים מדברים אחרים והכי קאמר נביא בשביל פיתותי לחם שנותנים לכן בשכרכן חיללתן את שמי בתוך עמי שהייתן עושות בהן כשפים לנביאי הבעל להטעות את עמי:

יכולני

שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש. אע"פ שהיה שם זה רגיל באומות כדאמרינן בפרק שני דמכות (דף יא.) תמן אמרין שכם נסיב מבגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה ברוח הקדש והיא דסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש שלא קראו אריה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים. כדפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכלינהו דאחזקינהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה. מדנתנו לעכו"ם דאיכא טובת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (דף כג.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכינו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ם מתלוה עמהן בדרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא דתניא בהניזקין (גיטין דף סא.) מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ההיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך יישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיוני להכי יתיב ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד [א] אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמר בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משמע דאין פותחין היא חומרא ועוד אמר בריש ד' נדרים (דף כא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מההוא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה לההוא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה מפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששואלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומר לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי [ב] ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך למצוא פתח לנדרו [ג] כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג להההוא טייעא ששואלין אותו אדעתא דהכי נדרת שצריך לטרוח הרבה ולחשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כג.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך יראה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר [ד] ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

מסר

יט א ב מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הלכה ה (ופ"ד מהלכות תפלה הלכה יז) סמג עשין ש ולאוין ס טוש"ע א"ח סימן צט סעיף ב:

כ ג טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד: [ט]

כא ד מיי' פ"ד מהלכות חמץ ומצה הלכה ב סמג עשין נט טוש"ע א"ח סימן תמח סעיף א:

כב ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ד:

כג ו מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ו סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד שם סעיף ג:

כד ז מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:

כה ח מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה טוש"ע י"ד סי' רג סע"א:

רב ניסים גאון

לא קשיא הא כמאן דאמר פותחין בחרטה והא כמאן דאמר אין פותחין בחרטה. זו חלוקה בין רב אסי ורב הונא. רב אסי היה סובר אין פותחין בחרטה, ורב הונא חלק עליו ואמר פותחין בחרטה. ואיתה במסכת נדרים בפרק ארבעה נדרים התירו חכמים.

רבינו חננאל

בעל בניכסי אשתו. רבא אמר אפי' עבד עיסקא ורווח, ואפי' מצא מציאה. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תפילין דיו. א"ר יוחנן מהאי קרא, שנאמר וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם. אמר חייא בר אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין. ולא שנו אלא ששתה כדי רביעית, אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך משכרתו ושינה טורדתו. ואקשינן דרך מיל מפיגה את היין, והתניא מעשה ברבן גמליאל שהיה הולך מעכו לכזיב והיה רבי אלעאי מחמר אחריו וכו', עד הרבה דברים למדנו מאותו מעשה, למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר. ולמדנו שהשכור אל יורה. ולמדנו שאין מפירין נדרים, לא רכוב, ולא מהלך, ולא עומד אלא יושב. קתני מיהא וטייל אחריהן שלשה מילין. ודחינן שני יין האיטלקי דמשכר טפי כו'. א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב, כל בוטה ראוי לדוקרו בחרב, אלא לשון חכמים מרפא. אין מעבירין על האוכלין, א"ר יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים שלא היו בנות ישראל פרוצות בכשפים, אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין עליהן. תנא שלימים מעבירין עליהן, פתיתין אין מעבירין עליהן. פי' אין עושין כשפניות בפתיתין. איני והכתיב ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם וגו'. מכלל דעבדי בפתיתין. ופרקינן התם בפתיתין דהוו שקלן באגרייהו.

א) תענית יז: סנהדרין כב: ע"ש שנ"ע רב אחא, ב) [תוספתא פסחים פ"ב ה"טו ועי' בירושלמי ע"ז פ"א הלכה ט וביקרא רבה סוף פ' בחוקותי], ג) [ב"מ כג.], ד) פסחים כח., ה) נדרים עז:, ו) [שם ע"ש], ז) שם כג.

תורה אור השלם

1. וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיי וַיֹּאמַר אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עָרֵיהֶם: במדבר כא ב

2. יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא: משלי יב יח

3. וַתְּחַלֶּלְנָה אֹתִי אֶל עַמִּי בְּשַׁעֲלֵי שְׂעֹרִים וּבִפְתוֹתֵי לֶחֶם לְהָמִית נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תְמוּתֶנָה וּלְחַיּוֹת נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תִחְיֶינָה בְּכַזֶּבְכֶם לְעַמִּי שֹׁמְעֵי כָזָב: יחזקאל יג יט

גליון הש"ס

גמרא ולמדנו שיכור אל יורה. עיין בסנהדרין דף מב ע"א תוספות ד"ה והעוסקים: רש"י ד"ה מאי קראה וכו' ועי"ב נשמעה תפלתם. עיין חולין דף ג ע"ב תוספות ד"ה אבל אמר. ועיין תשובת מהרי"ם פאדוואה ס"ס עט: בעין משפט אות ג' טוש"ע א"ח סימן קפ. ליתא שם מזה והובא במג"א סי' קעא ס"ק א:

מוסף רש"י

שאין מעבירין על האוכלין. לאו לשון דריסה הוא אלא כמו (יומא לג.) אין מעבירין על המצות (ב"מ כג.) ממיהן והולך לו (ר"ה יז.)

מוסף תוספות

א. [ו]אם כפירושו, רב נחמן דאמר מפירין נדרים בין מהלך בין עומד בין רכוב סבירא ליה אין פותחין בחרטה. רשב"א. ב. [אפי'] אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר, אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם. ר"ן נדרים כא: ד"ה אלא. ג. [ש]הנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר, ונמצא נדרו בטעות. שם. ד. שמא מתוך חומר העבירה, אע"פ שאינו מתחרט, מתוך שהוא מתבייש ישקר לומר שהוא מתחרט. שם.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

דעת אביי, כיצד לנהוג במבוי שגרים בו כמה ישראלים וגוי, והגוי לא רוצה להשכיר את רשותו: יבטלו הישראלים שבמבוי רשותם לאחד מהם

הָהוּא מְבוֹאָה דַּהֲוָה דָּיַיר בָּהּ - היה מבוי שהיה גר בו גוי ששמו היה **לַחְמָן בַּר רִיסְתַּק,** והיו גרים בו גם כמה ישראלים.

אֲמַרוּ לֵיהּ היהודי לגוי: **אוֹגַר לַן רְשׁוּתָךְ** - תשכיר לנו את רשותך, שהרי כאמור לעיל ב' ישראלים שגרים במבוי עם גוי, אסורים לטלטל בו, אלא אם כן ישכרו את המקום מהגוי, והרי יהיה זה רשותם.

לָא אוֹגַר לְהוּ - הגוי לא הסכים ולא השכיר להם את רשותו.

אֲתוֹ אֲמַרוּ לֵיהּ לְאַבָּיֵי - הלכו ואמרו זאת לאביי כדי שיורה להם כיצד להתיר את הטלטול במבוי.

אֲמַר לְהוּ - אמר להם אביי: **זִילוּ בַּטִּילוּ רְשׁוּתַיְיכוּ לְגַבֵּי חַד** - לכו, תבטלו את רשותכם במבוי לאחד, **הָוֵה לֵיהּ יָחִיד בִּמְקוֹם גּוֹי** - ואזי כיון שכל החצרות והבתים יהיו של אחד, הרי זה יהיה יחיד במקום גוי, **וְיָחִיד בִּמְקוֹם גּוֹי לָא אָסַר,** שהרי כאמור לעיל לדעת רבי שמעון בן אלעזר במקום שרק יחיד גם עם גוי לא גזרו חכמים שאסור לטלטל במבוי.

אֲמַרוּ לֵיהּ - אמרו לו לאביי: **מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא דְּלָא שְׁכִיחַ דְּדָיְירִי, וְהָכָא הָא קָדָיְירִי** - וכי זה מועיל לטעם הדין, והרי כל מה שלא גזרו חכמים בישראל אחד הדר עם הגוי שלא יטלטל במבוי, היינו משום שלא מצוי שישראל אחד גר עם גוי, וכאן אף שהם יבטלו את רשותם לאחד, וב'דין' זה ייחשב שיש כאן רק ישראל אחד, מכל מקום כיון ש'במציאות' יש כאן שנים שגרים עם הגוי, הרי זה דבר מצוי, וגזרו בזה חכמים.

אֲמַר לְהוּ - אמר להם אביי: **כָּל בַּטּוֹלֵי רְשׁוּתַיְיהוּ גַּבֵּי חַד, מִילְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא, וּמִילְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא לָא גְּזַרוּ בַּהּ רַבָּנַן** - כל עניין זה שמבטלים את הרשות לאחד הוא דבר שאינו מצוי, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים.

[ואף שכאשר כולם מבטלים רשותם לאחד, עדיין אסור להם להוציא מחצרותיהם למבוי, (ומותר להוציא רק מביתו של זה שכולם ביטלו את הרשות אליו) מכל מקום הביטול מועיל לטלטל במבוי עצמו כלים שהיו במבוי מלפני שבת, שבלי ביטול רשות (או שיתופי מבואות), גם טלטול במבוי עצמו, אסור. רש"י. וראה שם ביאור נוסף].

רבא: אין לעשות כן, שתתבטל תורת עירוב מאותו מבוי

אֲזַל רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרָבָא - הלך רב הונא בנו של רב יהושע ואמר שמועה זו לפני רבא.

אֲמַר לֵיהּ רבא: (דף סד) **אִם כֵּן בִּיטַּלְתָּ תּוֹרַת עֵירוּב מֵאוֹתוֹ מָבוֹי** - אם יעשו כך, שיעשו שם 'ביטול רשות', ולא יעשו שם שיתופי מבואות, יימצא שיתבטל שם תורת עירוב מאותו חצר, שכל זמן שהגוי גר שם יעשו ביטול רשות, וישתכח תורת עירוב.

עונה הגמרא: **דְּמְעָרְבִי** - הם יעשו עירוב ביניהם אף שאינו מועיל, וכך לא תשתכח תורת עירוב.

שואלת הגמרא: עדיין אין תקנה זו מועילה שיש בה חשש אחר: כאשר יראו שמערבים במבוי שגר בו גוי וישראל אחד (שכל הישראלים הגר שם ביטלו את רשותם לאחד) **יֹאמְרוּ עֵירוּב מוֹעִיל בִּמְקוֹם גוֹי.**

עונה הגמרא: **דְּמַכְרְזִינַן** - שמכריזים ואומרים: תהיו יודעים שאין עירובנו מועיל כלום, ואין אנו מוציאין מחצרותינו למבוי, ומה שאנו מטלטלים בתוך המבוי הוא מפני שהוא שייך לאדם אחד שכולם ביטלו את רשותם אליו, וביטול רשות מועיל לעניין זה, כמבואר.

שואלת הגמרא: **אַכְרְזְתָּא לְדַרְדְּקֵי** - וכי הכרזה זו מועילה לדורות הבאים, והלא בהמשך יהיו כאלו שלא שמעו את ההכרזה והם יראו שמטלטלים שם, ויסברו שהיינו מחמת העירוב, ושוב חוזר החשש שיאמרו עירוב מועיל במקום גוי.

דעת רבא, כיצד לנהוג במבוי שגרים בו כמה ישראלים וגוי, והגוי לא רוצה להשכיר את רשותו: יגרמו לכך שהגוי ישאיל מקום ליהודי בחצירו, ואזי אפשר לערב עם יהודי זה, ואין צריך לשכור את המקום מהגוי

אֶלָּא אָמַר רָבָא: לֵיזִיל חַד מִינַּיְיהוּ לִיקְרַב לֵיהּ - ילך אחד מהם ויתקרב לגוי, שישתדל עם הנכרי עד שיהא אוהבו, **וְלִשְׁאוֹל מִינֵּיהּ דּוּכְתָּא** - וישאיל מהנכרי מקום בחצרו, **וְלַינַח בֵּיהּ מִידֵּי** - ויניח בו דבר, **דְּהָוֵה לֵיהּ כְּשָׁכִירוּ וּלְקִיטוּ** - וכיון שהישראל משתמש בחצר של הגוי הרי הוא נחשב כאחד מבני ביתו שמשתמש גם בחצר, והיינו כששכיר של הגוי לעבוד אצלו כל השנה, או כעובד אצלו ללקט תבואה והפירות בימות הקציר והאסיף, ששכיר ולקיט משתמשים בחצר של הבעל הבית,

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֲפִילּוּ שָׁכִירוּ - אם הישראל, **וַאֲפִילּוּ לְקִיטוּ** - אם הישראל עובד אצל הגוי ללקט אצלו תבואה והפירות בימות הקציר והאסיף, **נוֹתֵן עֵירוּבוֹ וְדַיּוֹ** - אם שכיר או לקיט זה נותן ומשתתף בעירוב עם שאר הישראלים הדרים במבוי, די בכך, ושוב אין צריכים לשכור את הרשות מהגוי.

✦✦✦

חמשה שכירו ולקיטו, שאחד מהם לא עירב, אם הם אוסרים לטלטל במבוי

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָיוּ שָׁם בבית הנכרי **חֲמִשָּׁה שָׁכִירוּ וַחֲמִשָּׁה לְקִיטוּ** - חמשה ישראלים דרין בחדרים ובעליות, שאילו היתה רשות שלהן היו צריכין לתת כולן חלק בעירוב, **מַהוּ** - מה הדין באופן זה, אם אחד מהם לא נתן את חלקן בעירוב, האם אנו אומרים שכשם ששכיר ולקיט נחשב כבעלים על בשטח של הגוי להקל (שלא יצטרכו לשכור את המקום מהגוי), כך אנו אומרים ששכיר ולקיט נחשב כבעלים גם להחמיר, וממילא אם אחד לא עירב, הרי הוא אוסר על כל בני המבוי לטלטל שם.

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף: **אִם אָמְרוּ שָׁכִירוּ וּלְקִיטוּ לְהָקֵל, יֹאמְרוּ שָׁכִירוּ וּלְקִיטוּ לְהַחֲמִיר,** הרי בעירובין

הולכים לקולא, וכיון ששכיר ולקיט אין זה ממש דירה שלהם, אין מחמירים בזה, ואין אוסרים זה על זה.

◆◆◆

לא לומר שמועה זו מעולה ושמועה זו אינה מעלה

גּוּפָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל אֲפִילּוּ שְׂכִירוֹ וַאֲפִילּוּ לְקִיטוֹ, נוֹתֵן עֵירוּבוֹ וְדַיּוֹ.

אָמַר רַב נַחְמָן: כַּמָּה מְעַלְיָא הָא שְׁמַעְתָּא - כמה מעולה שמועה זו.

ועוד שמע רב נחמן מאמר נוסף מרב יהודה בשם שמואל: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁתָה רְבִיעִית יַיִן, אַל יוֹרֶה.**

ועל מאמר זה **אָמַר רַב נַחְמָן: לָא מְעַלְיָא הָא שְׁמַעְתָּא** - שמועה זו אינה מעולה, **דְּהָא אֲנָא כֹּל כַּמָּה דְּלָא שָׁתֵינָא רְבִיעֵתָא דְּחַמְרָא לָא צִילָא דַּעְתַּאי** - שהרי אני כל כמה שלא שתיתי רביעית יין, דעתי אינה צלולה.

אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מַאי טַעְמָא אָמַר מָר הָכִי - מה טעם אמר כבודו כך, זו נאה וזו אינה נאה, **הָאָמַר רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב 'וְרוֹעָה זוֹנוֹת** [נוטריקון זו נאה] **יְאַבֵּד הוֹן', כָּל הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה זוֹ נָאָה וְזוֹ אֵינָהּ נָאָה,** וארעה (כלומר אעסוק) בה, כדי שתתקיים בידי, **מְאַבֵּד הוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה** - כבודה של תורה, וסופה להשתכח ממנו.

אֲמַר לֵיהּ רב נחמן: **הֲדַרִי בִּי** - אני חוזר בי ולא אוסיף עוד לומר כך.

◆◆◆

שתוי שהתפלל, תפילתו תפילה. שיכור שהתפלל, תפילתו תועבה

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: שָׁתוּי אַל יִתְפַּלֵּל. וְאִם הִתְפַּלֵּל, תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה.

שִׁיכּוֹר אַל יִתְפַּלֵּל, וְאִם הִתְפַּלֵּל, תְּפִלָּתוֹ אינה תפילה, אלא **תּוֹעֵבָה.**

הֵיכִי דָּמֵי שָׁתוּי, וְהֵיכִי דָּמֵי שִׁיכּוֹר,

גדר שתוי וגדר שיכור

כִּי הָא דְּרַבִּי אַבָּא בַּר שׁוּמְנִי וְרַב מְנַשְּׁיָא בַּר יִרְמְיָה מִגִּיפְתִּי, הֲווֹ קָא מִפַּטְרִי מֵהֲדָדֵי אַמַּעְבְּרָא דְּנָהַר יוֹפְטִי - היו נפרדים זה מזה בגשר של נהר יופטי, **אֲמַרוּ, כָּל חַד מִינַּן לֵימָא מִילְּתָא דְּלָא שְׁמִיעַ לְחַבְרֵיהּ** - כל אחד יאמר דבר שלא שמע חבירו, **דְּאָמַר מָרִי בַּר רַב הוּנָא: לָא יִפְּטַר אָדָם מֵחֲבֵירוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבָר הֲלָכָה שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ זוֹכְרוֹ.**

פְּתַח חַד וַאֲמַר, הֵיכִי דָּמֵי שָׁתוּי, וְהֵיכִי דָּמֵי שִׁיכּוֹר. שָׁתוּי, כֹּל שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. שִׁיכּוֹר, כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

המרוויח ממון באופן שיכול להיות בו עין הרע, יקנה בחלק מהנכסים ספר תורה, וכך לא ישלוט בו עין הרע

פְּתַח אִידַּךְ וַאֲמַר: הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר מַה יַּעֲשֶׂה וְיִתְקַיְּימוּ בְּיָדוֹ, כיון שהוא דבר מחודש ואנשים מתפלאים על כך שקיבל נכסים בלא יגיעה, ויש בזה עין הרע, לפיכך אין מתקיימין נכסיו,

אם לא על ידי מצוה, ועל כן **יִקַּח בָּהֶן סֵפֶר תּוֹרָה** - יקנה בחלק מהכסף ספר תורה, ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אֲפִילּוּ [עמוד ב] **בַּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ** [גם צריך לעשות בהם דבר מצוה, שגם בזה אנשים מתפלאים ושולט בזה עין הרע].

רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ עֲבַד עִיסְקָא וּרְוַוח - עשה עיסקא והרוויח.

רַב פָּפָא אָמַר: אֲפִילּוּ מָצָא מְצִיאָה.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אֲפִילּוּ כְּתַב בְּהוּ תְּפִילִּין - גם זה מועיל כדי שהנכסים יתקיימו בידו.

וְאָמַר רַב חָנִין וְאִיתֵימָא רַבִּי חֲנִינָא: מַאי קְרָאָה - מה המקור מהפסוק שעל די שעושה מצוה בנכסים, הם מתקיימים בידו, **דִּכְתִיב 'יַיְדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר' וְגוֹ'** 'אם נתן תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם', והוא לשון הקדש, שבני ישראל הבטיחו שיקדישו מהנכסים, ועל ידי זה יצליחו.

✦ ✦ ✦

דרך או שינה מפיגים את היין

אָמַר רָמִי בַּר אַבָּא: דֶּרֶךְ [בשיעור] **מִיל, וְשֵׁינָה כָּל שֶׁהוּא,** או זה או זה, **מְפִיגִין אֶת הַיַּיִן.**

דברים אלו מפיגים את היין רק אם לא שתה יותר מרביעית

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ [שדברים אלו מועילים להפיג את היין], **אֶלָּא שֶׁשָּׁתָה כְּדֵי רְבִיעִית.**

אֲבָל אם **שָׁתָה יוֹתֵר מֵרְבִיעִית,** - אין זה מועיל להפיג את היין אלא **כָּל שֶׁכֵּן** שהשפעת היין מתחזקת, **שֶׁדֶּרֶךְ טוֹרַדְתּוֹ** [מבלבלת אותו יותר], **וְשֵׁינָה מְשַׁכַּרְתּוֹ.**

שאלה א': וכי דרך מיל מפיגה את היין, והרי במעשה שהיה אצל רבן גמליאל מבואר שדרך ג' מיל מפיגה את היין

שואלת הגמרא: **וְדֶרֶךְ מִיל** - וכי הליכת דרך בשיעור **מְפִיגָה** [את] **הַיַּיִן,**

וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, וְהָיָה מְהַלֵּךְ מַעַכּוֹ לְכְזִיב, וְהָיָה רַבִּי אִילְעַאי מְהַלֵּךְ אַחֲרָיו,

מָצָא גְּלוּסְקִין [מאפה לחם או עוגה] **בְּדַרְכּוֹ, אָמַר לוֹ** רבן גמליאל: **אִילְעַאי, טוֹל גְּלוּסְקִין מִן הַדֶּרֶךְ,** שאם רואה מאכל בדרך אינו רשאי להניחו שם משום בזיון.

מָצָא גּוֹי אֶחָד, אָמַר לוֹ רבן גמליאל לגוי: **'מַכְגַּאי': טוֹל גְּלוּסְקִין הַלָּלוּ מֵאִילְעַאי,** שלרבי אילעאי פת זו היה אסורה, כיון שרוב הולכי דרכים הם גוים, ותולים שמסתמא זה נפל מגוי, והוא פת עכו"ם.

נִיטַפֵּל לוֹ רַבִּי אִילְעַאי - רבי אילעאי התקרב לגוי ופתח בשיחה עמו וכך **אָמַר לוֹ: מֵהֵיכָן אַתָּה.**

אָמַר לוֹ הגוי: **מֵעֲיָירוֹת שֶׁל בּוּרְגָּנִין.**

המשיך רבי אילעאי ושאלו: **וּמָה שִׁמְךָ.**

אמר לו הגוי: **מַבְגַּאי שְׁמֵנִי** - השם שלי 'מבגאי'.

שאלו רבי אילעאי: **כְּלוּם הִיכִּירְךָ רַבָּן גַּמְלִיאֵל מֵעוֹלָם,** שהרי קרא לך בשמך.

אָמַר לוֹ הגוי: **לָאו.**

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמַדְנוּ שֶׁכִּוֵּון רַבָּן גַּמְלִיאֵל את שמו של הגוי **בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ,**

וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים לָמַדְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה,

א) **לָמַדְנוּ שֶׁאֵין מַעֲבִירִין עַל הָאוֹכָלִין** - המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם, ולכן רבן גמליאל אמר לרבי אילעאי להרים את הגולסקא שהיתה בדרך.

ב) **וְלָמַדְנוּ שֶׁהוֹלְכִין אַחֲרֵי רוֹב עוֹבְרֵי דְּרָכִים** ולכן רבן גמליאל לא התיר לו לאכול את הגלוסקא, שהחזיק אותה בחזרת פת עכו"ם, שרוב עוברי דרכים שם היו נכרים.

ג) **וְלָמַדְנוּ שֶׁחֲמֵצוֹ שֶׁל גּוֹי אַחַר הַפֶּסַח מוּתָּר בַּהֲנָאָה,** שאף שהיה זה אחרי פסח, מכל מקום לא חשש בזה רבן גמליאל לאסור מליהנות מהגולסקין מדין חמץ שעבר עליו הפסח, אלא התיר לרבי אלעאי ליתנה לגוי, ואף שהיה לרבי אילעאי טובת הנאה מכך, (שהגוי יכיר לו טובה על כך).

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ רבן גמליאל **לִכְזִיב, בָּא אֶחָד** לרבן גמליאל **לִישָׁאֵל עַל נִדְרוֹ,**

אָמַר לָזֶה שֶׁעִמּוֹ - אמר רבן גמליאל לרבי אילעאי: **כְּלוּם שָׁתִינוּ רְבִיעִית יַיִן הָאִיטַלְקִי.**

אָמַר לוֹ רבי אילעאי: **הֵן.**

אמר לו רבן גמליאל, **אִם כֵּן יְטַיֵּיל אַחֲרֵינוּ עַד שֶׁיָּפִיג יֵינֵינוּ.**

וְטִיֵּיל אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשָׁה מִילִין, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסוּלָּמָא שֶׁל צוּר - שהוא מעלה הר גבוה.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְסוּלָּמָא דְצוּר, יָרַד רַבָּן גַּמְלִיאֵל מִן הַחֲמוֹר, וְנִתְעַטֵּף וְיָשַׁב וְהִתִּיר לוֹ נִדְרוֹ.

וְהַרְבֵּה דְּבָרִים לָמַדְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה,

א) **לָמַדְנוּ שֶׁרְבִיעִית יַיִן הָאִיטַלְקִי מְשַׁכֵּר.**

ב) **וְלָמַדְנוּ שִׁיכּוֹר אַל יוֹרֶה.**

ג) **וְלָמַדְנוּ שֶׁדֶּרֶךְ מְפִיגָה אֶת הַיַּיִן.**

ד) **וְלָמַדְנוּ שֶׁאֵין מְפִירִין נְדָרִים לֹא רָכוּב וְלֹא מְהַלֵּךְ וְלֹא עוֹמֵד אֶלָּא יוֹשֵׁב.**

[ביאור השאלה:] **קָתָנֵי מִיהַת שְׁלֹשָׁה מִילִין** - על כל פנים מבואר בברייתא שכדי להפיג את היין הלך רבן גמליאל ג' מיל, ולא הסתפק במיל אחד.

תשובה א': ביין האיטלקי בגלל שהוא יותר משכר, צריך ללכת ג' מיל כדי להפיג את היין

עונה הגמרא: **שָׁאנֵי יַיִן הָאִיטַלְקִי דְּמְשַׁכַּר טְפֵי** - שונה יין האיטלקי שהוא יותר משכר, ולכן צריך ללכת ג' מיל כדי להפיג את היין. אבל כדי להפיג יין רגיל מספיק ללכת מיל אחד.

שאלה ב: והרי שנינו שיין יותר מרביעית (ולפי זה כך הוא גם ברביעית יין איטלקי) הדרך והשינה משכרים יותר

שואלת הגמרא: **וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית אֲבָל שָׁתָה יוֹתֵר מֵרְבִיעִית כָּל שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ טוֹרַדְתּוֹ וְשֵׁינָה מְשַׁכַּרְתּוֹ,** ואם כן קשה, שכאן שרבן גמליאל שתה יין איטלקי שהוא יותר משכר הרי זה כיותר מרביעית, והדרך והשינה משכרים יותר ולא מועילים להפיג את היין.

תשובה: אם רוכב, הדרך מועילה גם ליותר מרביעית

עונה הגמרא: **רָכוּב שָׁאנֵי,** דאין לו טורח הדרך, ועל כן רכיבה מועילה להפיג גם יין יותר מרביעית, או להפיג יין חזק.

תשובה ב' על שאלה א': אף שבהליכה ברגליו מספיק דרך מיל להפיג את היין – ברכיבה (שאין בה כל כך טורח) צריך ג' מיל

לפי תירוץ זה מתרצת הגמרא גם את השאלה הראשונה: **הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי** - כעת שבאת לתירוץ זה שרכוב שאני, **לְרָמִי בַּר אַבָּא** שאמר דרך מיל מספיקה להפיג את היין, ורבן גמליאל הלך ג' מיל, **נָמֵי לָא קַשְׁיָא** - גם זה לא קשה, **רָכוּב שָׁאנֵי** - שאף שבהליכה רגילה ברגליו מספיק דרך מיל להפיג את היין, ברכיבה כיון שאין לו טורח, אין מפיג את היין אלא ברכיבת דרך של ג' מיל.

✦✦✦

שאלה: הרי שנינו שמפירים נדרים בין מהלך ובין רכוב

במעשה הנ"ל שנינו שאין מפירין נדרים אלא יושב. שואלת על כך הגמרא: **אִינִי** [האמנם], **וְהָאָמַר רַב נַחְמָן: מְפִירִין נְדָרִים בֵּין מְהַלֵּךְ בֵּין עוֹמֵד וּבֵין רָכוּב.**

תשובה: עניין זה הוא מחלוקת תנאים

עונה הגמרא: **תַּנָּאֵי הִיא** - עניין זה הוא מחלוקת תנאים, **דְּאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר, פּוֹתְחִין בַּחֲרָטָה** - שיש דעה הסוברת שצריך החכם למצוא פתח למי שבא להתיר את נדרו, שיהיה לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי, ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר, ונמצא הנדר נעקר מאליו.

וְאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר, אֵין פּוֹתְחִין בַּחֲרָטָה - אין צריך לפתוח לו בחרטה, אלא החכם עוקרו אף על פי שאינו מוצא לו טעם עקירה,

רבן גמליאל סבר כפי השיטה הסוברת 'פותחין בחרטה', ועל כן סובר שאין מתירים אלא בישיבה שצריך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו. והחולקים סוברים ש'אין פותחים בחרטה', ואין צריך לכך ישוב הדעת, על כן מתירים אפילו בהליכה ורכיבה.

הגמרא מביאה ראיה שלרבן גמליאל צריך פתח: **דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי פְּתַח לֵיהּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהָהוּא גַּבְרָא, 'יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא', כֹּל הַבּוֹטֶה** [הנודר נדר] **רָאוּי לְדוֹקְרוֹ בְּחֶרֶב** [שמא לא יקיים הנדר], **אֶלָּא שֶׁלְּשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵּא** [שמתירין

לו נדרו]. וכך פתח רבן גמליאל את הנדר, ואמר לנודר: אילו היית יודע שאסור לנדור, וחייב מיתה אתה עליו, כלום היית נודר, ואמר לו הנודר: לא.

◆◆◆

אָמַר מָר, וְאֵין מַעֲבִירִין עַל הָאוֹכְלִין.

בדורות אלו שיש חשש כשפים, מעבירים על האוכלים

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאֵין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בְּכִשָּׁפִים, אֲבָל בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בְּכִשָּׁפִים, מַעֲבִירִין על האוכלין, מחשש שיש בזה כשפים.

גם בדורות אלו, אין מעבירין על פתיתין, שאין עושין כשפים על פתיתים

תָּנָא, שְׁלֵימִין, מַעֲבִירִין [ואין נוטלים אותם, שיש בהם חשש כשפים]. **פְּתִיתִין** [חתיכות לחם וכדומה], **אֵין מַעֲבִירִין** [אלא נוטלין אותן, שאין עושים כשפים בחתיכות לא שלימות].

אֲמַר לֵיהּ רַב אַסִּי לְרַב אָשֵׁי: וְאַפְּתִיתִין לָא עָבְדָן [וכי לא עושים כשפים על פתיתים (לחם לא שלם), **וְהָכְתִיב 'וַתְּחַלֶּלְנָה אוֹתִי אֶל עַמִּי בְּשַׁעֲלֵי שְׂעוֹרִים וּבִפְתוֹתֵי לֶחֶם'**, הרי שגם בפתיתי לחם חיללו ועשו כשפים.

עונה הגמרא: את הכשפים עשו בדברים אחרים, ומה שהפסוק אומר 'ובפתותי לחם', היינו: **דְּשָׁקְלִי בְּאַגְרֵיהוּ** - שהם לקחו את הפתיתי לחם בשכר כישופיהם. אבל בפתיתי לחם עצמם לא עשו כישוף.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה

א) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנאמר [1] לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מיתיבי ב) א שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא ב ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם: א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר [2] גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב [3] אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא דכתיב [4] ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מכדי קראי משמע בין למר ובין למר ג) מאי בינייהו איכא בינייהו דרב ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא' בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא ד) אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא אמר אביי אי ה) אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר ו) רבא אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' ז) מני לז' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש ג לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה ח) ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב ד יזיף ופרע אמר ר"א ה הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר [5] ואקבצם אל הנהר הבא אל ט) אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי י שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר [6] וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים י) יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות נכנס יין יצא סוד כ) א"ר חנין לא נברא יין (א) אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' [7] תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' [8] וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים אי

רש"י

יכולני לפטור. לטעון על כל ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדינא ל) לע"ל לומר שהן (ב) שיכורים ואין נתפסין על עונש: **מדין תפלה.** אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה יכול אני לפוטרן: **המפיק מגן.** המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרה: **בשעת גאוה.** בשעת שיכרות אינו מתפלל: **סוגרין וחותמין לרות בעדו.** שלא יבאו עליו: **שאינו מפיק איתמר.** דהאי מפיק לישנא דגלויי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **אפיקי מים.** גילויי הים כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שינתיה לשמעיה.** אמר לו הניחני לישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא דאמר אעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: **בצר אל יורה.** בדקתי אחר המקרא זה מ) ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא: **יומא דשותא.** רוח דרומית מנשבת בו (ג) וחזקה: **צלותא.** דעת צלולה: **כיומא דאיסתנא.** כשמנשבת רוח צפונית יום אורה הוא ונוח לכל כדאמר ביבמות בפרק הערל (דף עב.) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה בהן רוח צפונית אבל ביומא דשותא אמר התם לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה: **קריב כותחא.** אפי' ליווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי: **לא תנאי.** לא הייתי שונה כמו ששניתי: **יומי דאריכי.** ימים שהוא בקצר אריכי לישן וקטיני לעסוק בתורה ובמצות: **ונינום טובא.** ונישן הרבה: **יזיף ופרע.** היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: **אל יתפלל ג' ימים.** שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: **ונחנה שם ימים שלשה.** והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הויא בינה: **דאית ביה שיכרא.** ריח השכר משכרתו: **דאית ביה הרסנא.** משום ריחא: **המתפתה ביין.** שמפייסין אותו על דבר ומתרצה כשטוב לבו ביין: **ריח הניחוח.** ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתייא הוא וכתיב נ) ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאירצי: **המתיישב ביינו.** ששותה יין ואין דעתו מטרפת: **ניתן בשבעים אותיות.** כך חשבונו בגימטריא: **יצא סוד.** וזה הואיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': **לשלם בו שכר לרשעים.** ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם: **לאובד.** רשע: **אינו בכלל הברכה.** לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים: **שניקח בכסף מעשר.** שמותר ללוקחו בכסף מע"ש בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומלח בפרק בכל מערבין (לעיל דף כו:): אם

תוספות

מסר שינתיה לשמעיה. פי' בקונט' לרבי חנינא דאמר איעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו [א] ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת ס) ור"ח פי' בענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין לרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (איוב ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויולא להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם רבי חנינא סבר לכובשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה וימנע מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיולא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר אל יורה. פירש בקונטרס בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא ומלינו בכמה מקומות שמביא הש"ס מקראות הכתובים בספר בן סירא [ב] כדאשכחן בהחובל (ב"ק לב:) כל עוף למינהו ישכון ובן אדם לדומה לו ע) וכן סלסלה ותרוממך ○ ובנדיבים תושיבך ואמרינן בירושלמי דברכות שהוא כתוב בספר בן סירא ורבינו שמואל פירש שהשיב רבינו קלונימוס שכן דורש בירושלמי כל המיצר אל יורה דכתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין [ג] והכי איתא בירושל' בריש פרק אין עומדין הבא מן הדרך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב שמעי נא זאת וכו' [ד] וגם רבי זריקא ורבי יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר המיצר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדין קרא שמעי נא זאת ועתה מדמה צרה לשכרות ובשכרות כתיב להבדיל ולהורות כדדרים בכריתות (דף יג:) ומהאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור מתוך שטרוד בצרתו ובכעסו ור"ת מפרש דמהאי קרא קדריש היערוך שועך לא בצר (איוב לו) כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך כשיש טירוד ובכמה מקומות רגיל הש"ס לקצר המקרא כגון ונתן הכסף וקם לו פ) ומיהו קצת קשה בצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

אלא לשינתא. כמו ליל תקופת תמוז [ה]: **וקרי** ליה בלשון מים. פשטא דקרא מים ממש דכתיב בסיפיה דקרא והסירותי מחלה מקרבך ע"י שיברך המים כדאשכחן גבי רפואות מי מרה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלכים ב ב) רפאתי למים האלה: התם

רבינו חננאל

מיום שחרב בית המקדש כתיב שמעי נא [זאת] ענייה ושכורה ולא מיין. מכאן אמר [ראב"ע] יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב בית המקדש מדין תפלה. דקיימא לן שכור אל יתפלל, והא דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו, כללו של דבר, הריהו כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום. אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה, פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה, כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר, סוגרין וחותמין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר, כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה, אלא מגליהו ומפיק מגן לנגדו להלחם כנגדו ולכבשו, וזו הגאוה היא עת שיכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף. ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (זימנן) [וימנע] מן התפלה. אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו, ואחר כך יתפלל טפי עדיף. ואמרינן מכדי קראי משמע כר' חנינא וכר' יוחנן, במאי פליגי. בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה, ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה, ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת, חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא, פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא עשתה לו אמו למר בר רבנא שבעה חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים. כל הגורס ביום שמעתתיה מיחדדן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגורס. א"ר אלעזר הבא בדרך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה ונחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתי מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים, מאי טעמא יין עולה ע' וסוד עולה ע', נכנס יין יצא סוד. לא נברא היין אלא לנחם בו אבלות, ולשלם שכר לרשעים. שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש. ופליגא דר' חנינא בר פפא, דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה, שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך, מה לחם הניקח בכסף מעשר אף הני מים דניקחין בכסף מעשר, ומאי ניהו יין וקרי להן מים

מסורת הש"ס

א) ע' מדר"נ פט"ו ד"ה רשב"י אמר, ב) [תוספתא תרומות רפ"ג], ג) [גיר' ע"י אמאי פליגי בדר' ששת], ד) מגילה כח: ע"ש, ה) [קדושין לא: וש"נ], ו) גי' ע"י רבינא, ז) גי' ע"י לבושי, ח) גי' ע"י אמרין לה בנתיה וכו' אמר להו, ט) [נ"א אחוה], י) [סנהדרין לח. ע"ש בתוספות ד"ה נכנס], כ) סנהדרין ע., ל) בס"א: מדין, מ) בס"א ליתא, נ) [ברכות ל.], ס) [כ"י ליתא בערוך ע' פק דן], ע) [עי' ב"ק לב: תוס' ד"ה משלם ובברכות מח. ובר"ש סט], פ) [ועי' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן].

הגהות הב"ח

(א) גמרא לא נברא יין בעוה"ז אלא לנחם: (ב) רש"י ד"ה יכולני וכו' לומר שהן (שיכורין) מז"ח וכ"ב ס"א שוגגין: (ג) ד"ה יומא דשותא וכו' בו בחזקה: (ד) ד"ה ריח ניחוח ואמרן לעיל. נ"ב היינו מה שפי' דריח השכר משכרתו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בצר. ובנדיבים תושיבך. וכן כתובות דף קי ע"ב נדה דף טו ע"ב מדרש ב"ר פ"ח:

מוסף תוספות

א. [ש]צריך להעביר התפלה זמן מרובה עד שישן ויעור משנתו מעצמו, כי אז סר יינו מעליו לגמרי. ריטב"א. ב. ואומר עליהם שנאמר או דכתיב. רשב"א. ג. הרי שמדמה הצרה לשכרות, ושכור אל יורה. ריטב"א. ד. כלומר דימה ענוי הדרך לשכרות. שם. ה. אבל משם ואילך אדרבה אמרינן [ויק"ר פ' יט א] אין רינה של תורה אלא בלילה, ואמרי' [תענית לא.] מכאן ואילך דמוסיף יוסיף. רשב"א.

עין משפט נר מצוה

כו א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יח [ופ"א מהלכות מכירה דין יב] ופכ"ט מהל' מכירה הלכה יח סמג עשין פב טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג וטוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף כב [וטוש"ע י"ד סי' א סע' מז]:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות ח"מ הלכה יג טוש"ע א"ח סי' רלח סעיף א וטוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

כח ד טוש"ע א"ח סי' רלח סעיף ב:

ה [מיי' פ"ד מהל' תפילה הלכה טו]:

כט ו [מיי' ... טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ב:

תורה אור השלם

1. לכן שמעי נא זאת ענייה ושכרת ולא מיין: ישעיהו נא כא
2. גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר: איוב מא ז
3. אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעברו: איוב ו טו
4. ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגערתך יי מנשמת רוח אפך: תהלים יח טז
5. ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם: עזרא ח טו
6. וירח יי את ריח הניחח ויאמר יי אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי: בראשית ח כא
7. תנו שכר לאובד ויין למרי נפש: משלי לא ו
8. ועבדתם את יי אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסרתי מחלה מקרבך: שמות כג כה

מוסף רש"י

צילותא. דעת צלולה ומיושבת שאינו טרוד בכלום מחשבה (מגילה כח:). **ולשלם שכר לרשעים.** שמעדנין בו בעולם הזה ומקבלין בו שכר מצוה שעושין בעולם הזה (סנהדרין ע.).

רבינו חננאל (המשך)

הילכתא צילותא כיומא איסתנא, פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית. אמר אביי אי אמרה לי אם קריב בכותחא לא גרסי. פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נטרדת דעתי, ולא הוינא יכיל למיגרס. ורבא אמר אי קרצתן כינה לא גרסי. כלומר אילו היו הכינים נושכים אותי לא הוינא יכול למיגרס, ולפיכך

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

סה: הדר פרק ששי עירובין

התם בעמא מאי משום דשביח דדייר. וא"ק מיון דשכיח אם כן פעימי במקומו אמאי מותר דע"כ לא שרי לאב"י יחיד במקום נכרי אלא משום דלא שכיח דדייר וי"ל דזוג פעמים חד לא שכיח כ"ש לא פלוג רבנן ושרו בכולהו[א] וא"ת א"כ מאי קמיבעיא ליה אבל הכא אמינא כו' נהי דלא שכיח מ"מ ליתסר דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום נכרי וי"ל דלמותמו לא אמר דלא פלוג:

ריש [ב]קיש ותנ"[ג]מידי ר' חנינא. כאן מוכיח כדברי ר"ש דר"ל גברא רבה הוה קודם שבא לפני רבי יוחנן דהאי עובדא הוה סמוך לפטירתו אל רבי מיון דשאילה לרבי אפס דר' אפס לא היה אחר רבי אלא שמי שנים ומחלה כדאיתא בכתובות בסוף הנושא (דף קג:) וכן משמע בפ' הבע"י (יבמות מ.). גבי שמעתא דקבל גריס לקרני קבל [ד]: **איקלעו** [ה]**הוא פונדק.** פי' בקונטרס והיו יראין שמא יבא נכרי בשבת רוצה לומר דאסר לא בא לא היה אוסר בכרמי יהודה דתנן בפרק כיצד משתתפין (לקמן דף פז.) שמגיע מיתו ואלך לשנות בעיר אחרת אחד ישראל ואחד נכרי אוסר [ז] רבי יהודה אומר אינו אוסר כו' ואע"ג דפסקינן לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דהלכה כר"ש דאמר אפילו הנים אם מיתו ואלך לשנות אלא בתו באותה העיר אינו אוסר כו' אלא ר"ש לשמעיר נכרי יותר מרבי יהודה אלא לגמרי בא לקבל ולסמיר ביראל טפי מרבי יהודה דאפילו באותה העיר שרי שבכר הסיח מדעתו ועוד דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב ואע"ג דרבי יוחנן לית ליה [ח] דלגמרי קאמר הגהו כללי דפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו:) דר' יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה אפי' בעירוב מדבעי למידק דרב לית ליה הני כללי מדאשמעת דפסקיק כר"ש בהיא דעירוב מ"מ קיימא לן כרבי יהושע בן לוי לגבי ר' יוחנן דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב כמו שרגיל ר"ש לדקדק ממגילה פרק בתרא (דף כו.) גבי ואת אמרתי הכנת הגדול ברוך בנאם [ט]:

דלא הוה שוכר. לא היה שם אפי' אחד מבני ביתו דהא אמרינן לקמן [י] דשוכר אפי' משכירו ולקינו ואשמו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר [כ] כדשמעת לקמן [מ] גבי ההוא טורזינא:

דאתא נכרי בשבתא. פירש בקונטרס ומאתמול דהוו מלו לגיעורוני דיורין מיבראל דהוו ביה משום דנכרי אסר עליהון אע"ג דליתיה ודכרי תמוהים פפירש דגיא זו דלא בהלכתא דקיימא לן דאין נכרי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [ל"ד מיקלעון] וכדפי' נמי בקונטר' בהיא עובדא דלעיל וכפי' רש"י אתריס מלאתי דמאתמול שפיר מלו לגיעורוני דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי אסר עליהון אלא אע"ג דליתיה דכרמי תמוהים פפירש דגיא זו דלא בהלכתא דקיימא לן דאין נכרי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [ל"ד מיקלעון] וכדפי' דשכח אחד מבני חבר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל איחוד דשוחו דשכח אחד מבני חבר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל איחוד דלכנים ולהוליא[ג] שאני התם אי נשפך בביתו כמים איבא ברכה ואי לא לא א"ר אילעאי [ם] בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובבעסו ואמרי ליה אף בשחקו: אמר רב יהודה אמר רב ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי [א]ואסר ולפני ר' חייא ואסר יתוב רבה ורב יוסף בשילהי פירקין דרב ששת ויתיב רב ששת וקאמר כמאן אמרה רב לשמעתיה כר' מאיר כרכיש רבה רישיה אמר רב יוסף [ב]תרי גברי דרבי כרבנן ליטעו בהאי מילתא אי כרבי מאיר למה לי ישראל בחיצונה תימא [ג]מעשה שהיה כך היה והא בעו מינה מרב פנימי במקומו מהו ואמר להן [ד]מותר ואלא מאי כר"א בן יעקב האמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה [ה] אלא כר"ע דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה למה לי נכרי אפילו ישראל נמי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לעולם כר' אליעזר בן יעקב וכרבי עקיבא והכא במאי עסקינן כגון שעירבו וטעמא דאיכא נכרי דאסיר אבל ליכא נכרי לא אסיר בעא מינה רבי [ו] אליעזר מרב ישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית מהו התם טעמא משום דשכיח דדייר דמירתת נכרי וסבר השתא אתי ישראל ואמר לי ישראל דהוה גבך היכא אבל הכא אמינא ליה נפק אזל ליה [ז]או דילמא ה"נ מירתת דסבר השתא אתי ישראל וחזי לי [ח]א"ל [ט]תן לחכם ויחכם עוד ר"ל ותלמידי דרבי חנינא איקלעו לההוא פונדק ולא הוה שוכר והוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה [י]כל היכא דלא מצי מסליק ליה לא תיבעי לך דלא אגרינא כי תיבעו היכא דמצי מסליק ליה מאי כיון דמצי מסליק אגרינא או דילמא השתא מיהא הא לא סלקיה אמר להן ריש לקיש נשכור ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לר' אפס אמר להן [יא]פה עשיתם ששכרתם רבי חנינא בר יוסף ור' חייא בר אבא ור' אסי איקלעו להההוא פונדק דאתא נכרי מרי דפונדק בשבתא אמרו מהו למיגר מינה שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות ואפילו בשבת אף שוכר ואפילו בשבת רבי חנינא בר יוסף אמר נשכור ור' אסי אמר לא נשכור אמר להו ר' חייא בר אבא נסמוך על דברי זקן ונשכור אתו שיילו ליה לרבי יוחנן אמר להן יפה

מתמיהין[ו] בית הלל דאומרים משמשך כו':

לא

לא פלוג רבנן דאפי' באקראי דשכיח כי הכא לא אסר. קוס' ר"ש. ב. [ק]עירובן עירוב נמור וראוי להיות עירוב לכל השבת, ומה שנעסקין מקרה הוא שקרה להם לאחר העירוב. כפנ"מ. ג. [ר]אע"פ שלא היה עירוב כלל בין המשמות אם"ה כשחזר זה שלא עירב ובטל להן רשותו ניעור העירוב ומתירין. פס.

מסורת הש"ס

א) ר"מ ושוא"ת ס"ה ע"ש, ב) [תוס'ק ק:], ג) [פסחים פב: ר"ה יד: כתובות ז. ס. קידושין עו. ב"ב קנב: ע"ז לח.], ד) [נאמ"ר עט: נקמן עא.], ה) ג"כ ר' אלעזר, ו) [נקמן ע"ז:], ז) [ע"ש תוס' ב"מ פד. ד"ה מי הלכתא ותוס' יבמות מ. ד"ה אמרו], ח) [וע"ע תוספות מזון לג:, ד"ה אמר רבה ורבי לפ"ז עכמו מזר ותכה לאיס זו ועמ"ש במגילה כ. בתוס' ד"ה דמיפיס],

תורה אור השלם

1. תֵּן לְחֶכֶם וְיֶחְכַּם עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיוֹסֵף לֶקַח:
משלי. ט יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם כר"א ב"ש משום דס': (ב) ד"ה ר"ע דאמר אין אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה ד"ה דאמר ר' מאיר ר' יהודה אומר: (ג) בא"ר ופע"ע דכרי יוחנן לית ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב לגמרי קאמר: (ד) בא"ר נבי ואת כל בית בדול ברוך: (ה) ר"ה דלא וכו' מגריגן לקמן. ג"ר ד"ה דלא וכו' מגריגן לקמן. ג"ר דף ס"ב ע"ש: (ו) בא"ר כדמשמע לקמן. ג"ר פ' תלון דף פ ע"ש:

גליון הש"ס

גמ' א"ל תן לחכם ויחכם עוד. כב"ר דף קיג ע"ב: תוס' ד"ה דלא הוי שוכר וכו' ברמשמע לקמן. דף פ ע"ש ומי' בתוספות שם ד"ה אמו לקמיה וע"ש:

מוסף רש"י

רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. כגון ב' אלרות זו לעשים מזון, ומהמיגה מתוסס לרש"ל [אלון] בכשותיה הוא ולא מגיען למיגר מיניה: **נשכור.** דספק בדבריהם לקל: **דאתא נכרי בשבת.** דמאתמול שפיר מלו לגיעורוני דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עליהון ולא עירבו מיהכן לגבן דיורין מותרין בתמיעים אלה לעצמן, דהוא רגל אלאוסרה במקומה לאוסרה לרשם הרגל דיהוה לאוסרה לרשם הרגל אלאוסרה בכמה דנשמיכון לגמרי דשל דיהוה ומתלטי על דרשם הרגל שם לכן על המיגה, אלא אפילו עירבו זו לעצמה חו לעצמה, דהוא פנימים מותרת במקומה, אלא ר"ש ואומר לרשם הרגל דיהם אסרה אלאוסרה ופנימים מותרת ומתלטי אסרה (לעיל נט:).

מוסף תוספות

א. כיון דהתירו יחיד במקום גוי משום דסתמא יחיד במקום גוי לא שכיח דדייר, ומה שכיח דדייר, לכל השבת ויראוי להיות עירוב לכל השבת. ב. [ק]עירובן עירוב נמור ראוי להיות עירוב לכל השבת, ומה שנעסקין מקרה הוא שקרה להם לאחר העירוב. כפנ"מ. ג. [ר]אע"פ שלא היה עירוב כלל בין המשמות אם"ה כשחזר זה שלא עירב ובטל להן רשותו ניעור העירוב ומתירין. פס.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

יכול אני לפטור את העולם מהדין, לומר שהם שכורים ואין נתפשים על עוונם

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: (דף סה) **יָכוֹל אֲנִי לִפְטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מִן הַדִּין מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַד עַכְשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּיִן',** יכול אני לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא, לומר שהן שיכורים ואין נתפשין על עונם.

שאלה: והרי שנינו בברייתא שגם שיכור נענש על עוונו

מֵיתִיבִי, שִׁיכּוֹר, מִקָּחוֹ מִקָּח, וּמִמְּכָרוֹ מִמְּכָר, עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִיתָה, מְמִיתִין אוֹתוֹ. מַלְקוֹת מַלְקִין אוֹתוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר, חַיָּיב הוּא כְּפִיקֵחַ לְכָל דְּבָרָיו אֶלָּא שֶׁפָּטוּר מִן הַתְּפִלָּה.

תשובה: הכונה לומר שיפטרו מהדין שאין מתפללים בכונה

עונה הגמרא: **מַאי יָכוֹלְנִי לִפְטוֹר דְּקָאָמַר נָמֵי מִדִּין תְּפִלָּה** - מה הכונה במה שאמר יכול אני לפטור את העולם, לא מדין כללי, אלא כמבואר בברייתא שהשיכור פטור מהתפילה, וזה גם היה כונת רבי אלעזר בן עזריה, שיכול אני לפטור אותם על שאינם מתפללים בכונה.

שיכור שהגיע לשכרותו של לוט, אף על עוונו אינו נענש

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לֹא שָׁנוּ ששיכור מקחו מקח, והרי הוא נענש על עוונו, **אֶלָּא שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, אֲבָל הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, פָּטוּר מִכּוּלָּם.**

◆ ◆ ◆

מי שאינו מתפלל בשעת שכרות, סוגרים וחותמים על הצרות שלא יבואו עליו

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַמַּפִּיק מָגֵן [המעביר תפלת מגן אברהם, שאינו אומרה] **בִּשְׁעַת גַּאֲוָה** - בשעת שיכרות, כלומר: מי שאינו מתפלל בשעת שכרות, **סוֹגְרִין וְחוֹתְמִין צָרוֹת בַּעֲדוֹ,** שלא יבאו עליו, **שֶׁנֶּאֱמַר 'גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגְנִים סָגוּר חוֹתָם צָר'.**

מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי אָפִיק לִישָׁנָא דְּעַבּוֹרֵי הוּא - היכן משמע ש'אפיק' היינו שמעביר, (ואינו מתפלל), **דִּכְתִיב 'אַחֵי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָחַל כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבוֹרוּ',** כמו אפיק מים שעובר מהעולם ומתייבש ממימיו, כך אויבי בגדו בי, ועברו ממני, הרי ש'אפיק' הוא לשון של דבר שעובר.

רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַפִּיק אִתְּמַר, שלשיטתו מפיק היינו מגלה, והכי קאמר כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות, כלומר שאינו מתפלל, סוגרין וחותמים צרות בעדו שלא יבואו עליו.

מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי מַפִּיק לִישָׁנָא דְּגַלּוּיֵי הוּא, דִּכְתִיב 'וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם (גילויי הים) **וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל'.**

מבררת הגמרא: **מִכְּדֵי קְרָאֵי מַשְׁמַע בֵּין לְמָר וּבֵין לְמָר** - הנה מהפסוקים משמע כך, ומשמע כך, **מַאי בֵּינַיְיהוּ** - מה הנפקא מינה ביניהם.

הנפקא מינה בין הביאורים: אם שיכור שישן מעט והעירו אותו מותר להתפלל, או שאסור להתפלל עד שהתעורר מאליו

מבארת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, דְּרַב שֵׁשֶׁת מָסַר שִׁינְתֵּיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ** - שרב ששת מסר את השינה לשמשו, שאם שתה יין אמר לשמשו: הניחני לישן מעט, וכשיגיע זמן תפלה הקיצני, **מָר אִית לֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת** - רבי יוחנן שאמר שלא יגלה תפילה בעת שכרותו, סובר שאין צריך להעביר לגמרי את התפילה, אלא שלא יגלה אותה, ואם ישן מעט כבר יכול להתפלל, **וּמָר** - ורב חנינא שאמר שיעביר את התפילה, **לֵית לֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת** - אינו סובר כרב ששת, ואסור להתפלל עד שהתעורר מאליו.

✦ ✦ ✦

יישוב הדעת לתפילה

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: כֹּל שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מְיוּשֶׁבֶת עָלָיו, אַל יִתְפַּלֵּל, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר ״בְּצָר אַל יוֹרֶה״.

רַבִּי חֲנִינָא בְּיוֹמָא דְּרָתַח לָא מְצַלֵּי - ביום שהוא כעס, לא יתפלל, **אָמַר, ״בְּצָר אַל יוֹרֶה״, כְּתִיב,** וכשם שאינו להורות במצב זה, כך אינו להתפלל במצב זה.

מר עוקבא ביום שנשבה בו רוח דרומית לא יצא לבית דין

מָר עוּקְבָא בְּיוֹמָא דְּשׁוּתָא - ביום שנשבה בו רוח דרומית, שהיא רוח חזקה **לָא הֲוָה נָפֵיק לְבֵי דִּינָא** - לא היה יוצא לבית הדין.

יישוב הדעת הנצרך ללימוד

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הִלְכְתָא בָּעֲיָא צִילוּתָא כְּיוֹמָא דְּאִסְתָּנָא - הלכה צריכה דיעה צלולה כיום כשמנשבת בו רוח צפונית, שהוא יום אורה הוא, והוא נוח לכל.

אָמַר אַבָּיֵי: אִי אָמְרָה לִי אֵם קָרֵיב כּוּתָּחָא לָא תְּנַאי - אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי, ואם אמי [האומנתת שלי] היתה אומרת לי, תקרב אלי את הכותח לא הייתי יכול ללמוד אחר כך כראוי.

אָמַר רָבָא: אִי קְרַצְתַּן כִּינָּה, לָא תְּנַאי - אם כינה עקצה אותי לא הייתי שונה כמו ששניתי.

מָר בְּרֵיהּ דְּרָבִינָא עֲבַדָה לֵיהּ אִמֵּיהּ שִׁבְעָה מָנֵי לְשִׁבְעָה יוֹמֵי - מר בריה דרבינא עשתה לו אמה שבעה בגדים לשבעה ימים.

✦ ✦ ✦

אם הלילה נברא לשינה או ללימוד

אָמַר רַב יְהוּדָה: לָא אִיבְּרִי לֵילְיָא אֶלָּא לְשִׁינְתָּא - לא נברא הלילה אלא לשינה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לָא אִיבְּרִי סִיהֲרָא אֶלָּא לְגִירְסָא - לא נברא הירח (שמאירה בלילה) אלא ללימוד.

אָמְרִי לֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא: מְחַדְּדָן שְׁמַעְתָּךְ- שמועותיך מחודדות. **אֲמַר לְהוּ** רבי זירא: **דִּימָמֵי נִינְהוּ** - הם שמועות של יום.

אֲמַרָה לֵיהּ בַּרְתֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב חִסְדָּא, לָא בָּעֵי מָר מֵינַם פּוּרְתָּא - לא רוצה כבודו לישון מעט.

אֲמַר לַהּ: הַשְׁתָּא אָתוּ יוֹמֵי דַּאֲרִיכֵי וְקַטִּינֵי - כעת יבואו ימים ארוכים וקטנים, **וְנֵינוּם טוּבָא** - ונישן הרבה. כלומר: כשאדם מת אזי יש לומר ימים שהם ארוכים שיש בהם זמן הרבה לישון, והם קטנים לעסוק בתורה ובמצוות, והם הזמן לישון.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אֲנַן פּוֹעֲלֵי דִּימָמֵי אֲנַן - אנחנו פועלי יום, שעלינו ללמוד ביום, ולהשלים את סדר הלימוד של כל יום ביומו.

רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב יָזֵיף וּפָרַע - היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום, ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום, ופורע קביעות עתו בלילה.

✦✦✦

הבא מן הדרך אל יתפלל

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ אַל יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשָׁה יָמִים, שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך, **שֶׁנֶּאֱמַר 'וָאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאָבִינָה בָּעָם' וְגוֹ',** אחרי ג' ימים, 'ואבינה', יש בינה, משמע שלפני כן אין בינה.

אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל כִּי אָתֵי בְּאוֹרְחָא לָא מְצַלֵּי תְּלָתָא יוֹמֵי - אביו של שמואל כאשר בא בדרך, לא התפלל ג' ימים.

שְׁמוּאֵל לָא מְצַלֵּי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ שִׁיכְרָא - שמואל לא התפלל בבית שיש בו שיכר, שריח השכר משכרתו.

רַב פָּפָא לָא מְצַלֵּי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ הַרְסָנָא - לא התפלל בבית שיש בו דגים מטוגנים משום הריח.

✦✦✦

מעלת המתפייס והמתרצה כשטוב ליבו ביין

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַמִּתְפַּתֶּה בְּיֵינוֹ - שמפייסין אותו על דבר, ומתרצה כשטוב לבו ביין, **יֵשׁ בּוֹ מִדַּעַת קוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחוֹחַ' וְגוֹ'** 'ויאמר אל לבו לא אוסיף'. הרי ש'הריח' ריצה והועיל וה' אמר שיותר לא יהיה מבול, והרי אמרנו לעיל שריח היין הוא כמו שתייתו (שהרי שמואל לא התפלל בביתו שיש בו שיכר, כיון שהריח משכר), הרי כמו שה' התרצה 'מריח הניחוח', האדם צריך להתרצות מריח היין.

מעלת מי שאין שעתו מטרפת משתיית יין

אָמַר רַבִּי חִיָּיא: כָּל הַמִּתְיַיֵּשֵׁב בְּיֵינוֹ - ששותה יין ואין דעתו מטרפתו, **יֵשׁ בּוֹ דַּעַת שִׁבְעִים זְקֵנִים.** שהרי בדרך כלל אדם השותה יוצא סודו, **יַיִן נִיתַּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת** [ויין בגימטריא 70], **וְסוֹד נִיתַּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת** [וסוד בגימטריא 70], **נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד,** וזה ששותה ודעתו נשארת מיושבת, הואיל ולא יצא סודו, שקול הוא כסנהדרין של שבעים זקנים.

בריאת היין לנחם אבלים, ולשם שכר לרשעים

אָמַר רַבִּי חָנִין: לֹא נִבְרָא יַיִן אֶלָּא לְנַחֵם אֲבֵלִים וּלְשַׁלֵּם שָׂכָר לָרְשָׁעִים, ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם, **שֶׁנֶּאֱמַר 'תְּנוּ שֵׂכָר לְאוֹבֵד' וְגוֹ'.**

גדר ברכה – הוא מי שנשפך יין בתוך ביתו כמים

אָמַר רַבִּי חָנִין בַּר פָּפָא: כָּל שֶׁאֵין יַיִן נִשְׁפָּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כַּמַּיִם אֵינוֹ בִּכְלַל בְּרָכָה - לא הגיע לסוף ברכה גמורה, ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים. **שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ', מָה לֶחֶם שֶׁנִּיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר** - כמו שלחם הם דבר שמותר לקנותו מכסף מעשר שני בירושלים, **אַף מַיִם שֶׁנִּיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר** - אף מים, היינו מים שאפשר לקנותם מכסף מעשר שני, **וּמַאי נִיהוּ** - ואיזה משקה נקנה מכסף מעשר (שהרי מים אי אפשר לקנותם מכסף מעשר שני): **יַיִן, וְקָא קָרֵי לֵיהּ** - והפסוק קורא לו **מַיִם,** לרמז: [עמוד ב] **אִי נִשְׁפָּךְ** - אם היין נשפך בביתו **בְּבֵיתוֹ כַּמַּיִם, אִיכָּא בְּרָכָה. וְאִי לָא, לָא.**

◆◆◆

דברים שאדם ניכר בהם

אָמַר רַבִּי אִילְעַאי: בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִיכָּר [אם הגון הוא], **בְּכוֹסוֹ** - אם דעתו מיושבת עליו ביינו, **וּבְכִיסוֹ** - כשנושא ונותן עם בני אדם, אם באמונה הוא עושה, **וּבְכַעְסוֹ** - שאינו קפדן יותר מדאי.

וְאָמְרִי לֵיהּ, אַף בְּשַׂחֲקוֹ.

◆◆◆

רב: ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה, אסור לטלטל בחיצונה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שתי חצירות זו לפנים מזו, **יִשְׂרָאֵל וְגוֹי בַּפְּנִימִית, וְיִשְׂרָאֵל בַּחִיצוֹנָה,** והפנימי עובר בחיצונה, **בָּא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי וְאָסַר** לטלטל בחיצונה, עד שישכיר את הרשות מהגוי, **וְלִפְנֵי רַבִּי חִיָּיא וְאָסַר** - וכן בא מעשה כזה לפני רבי חייא ואסר לטלטל בחיצונה.

הצעה א' בביאור דברי רב: היינו מפני שהגוי הפנימי עובר בחיצונה, וישראל אחד הדר עם גוי אסור בטלטול (כדעת רבי מאיר, ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב)

יְתוּב רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּשִׁילְהֵי פִּירְקֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת - רבה ורב יוסף ישבו לאחר שסיים רב ששת את דרשתו, **וְיָתֵיב רַב שֵׁשֶׁת וְקָאָמַר, כְּמַאן אַמְרַהּ רַב לִשְׁמַעְתֵּיהּ** - כדעת מי אמר רב מאמר זה, **כְּרַבִּי מֵאִיר** שסובר שאפילו ישראל אחד הדר עם הגוי אסור לטלטל, ולכן כאן בן החיצונה אסור לטלטל כיון שיש שם ישראל יחידי הגר שם, והנכרי עובר שם, הרי זה כחצר שישראל ונכי דרים שם.

כַּרְכֵּישׁ רַבָּה רֵישֵׁיהּ - רבה נענע בראשו כמסכים לדברי רב ששת.

דחיית ההצעה: אינו מטעם זה שאם כן מדוע רב לא אסר מצד הישראל הפנימי שעובר בחיצונה [בלא שיש ישראל נוסף בחיצוני]

אָמַר רַב יוֹסֵף: תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְרְבֵי כְּרַבָּנַן לִיטְעוּ בְּהַאי מִילְּתָא - שתי חכמים גדולים כאלו כרבנן

(רב ששת ורבה) יטעו בדבר זה, שהרי: **אִי כְּרַבִּי מֵאִיר לְמָה לִי יִשְׂרָאֵל בַּחִיצוֹנָה** - למה רב דיבר על אופן שיש ישראל בחיצונה, הרי אפילו אם רק בפנימית יש ישראל וגוי, אסור לטלטל בחיצונה, כיון שהישראל והגוי עוברים שם, והרי זה כאילו ישראל וגוי דרים בחיצונה.

וְכִי תֵּימָא - ואם תאמר שרב דיבר על מקרה זה מפני **שמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה** [שהיה ישראל בחיצונה, והאיסור הוא אפילו בישראל אחד וגוי אחד],

וְהָא בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב פְּנִימִי בְּמְקוֹמוֹ מַהוּ - והרי אי אפשר לומר כך, שהרי שאלו את רב מה הדין של הפנימי בחצר הפנימית, האם מותר להוציא מביתו לחצר, **וְאָמַר לָהֶן מוּתָּר** - הרי שלא אסר לפנימי בפנים [מפני שיש שם רק ישראל אחד וגוי], ומוכח שאין זה כדעת רבי מאיר, שלשיטתו בישראל אחד וגוי, העירוב לא מועיל ואסור לטלטל.

הצעה ב' בדברי רב ודחייתה: רב אמר זאת כשיטת רבי אליעזר בן יעקב שב' ישראלים הדרים עם הגוי אסורים, אך קשה על כך שהרי גם לשיטתו אין זה אלא בב' ישראלים שאוסרים זה על זה

וְאֶלָּא מַאי - ואלא מה תאמר, שרב אמר את דבריו **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב** [שרק בב' ישראלים אוסר הנכרי].

והרי גם כך אי אפשר לפרש, שהרי: **הָאָמַר** רבי אליעזר בן יעקב אמר, שב' ישראלים וגוי אינם אסורים לטלטל אלא **עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה,** וכאן בנידון של רב אין הפנימי והחיצון אוסרים זה על זה, שהרי הפנימי מותר במקומו, שהוא ישראל אחד עם גוי, (וישראל אחד עם גוי אינו אוסר בטלטול, והחיצוני אינו עובר בפנימי), וכיון שהפנימי מותר בפנים, אינו אוסר על החיצון משום דריסת הרגל (שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה).

הצעה ג' בדברי רב ודחייתה: רב אמר זאת ע"פ שיטת רבי עקיבא שאף שהפנימי מותר במקומו, דריסת רגלו בחוץ אוסרת, אך קשה על כך שאם כן אף בלא גוי, הישראל הפנימי אוסר על החיצון אם הם לא עירבו

אֶלָּא כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר רֶגֶל הַמּוּתֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ אוֹסֶרֶת שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָהּ, והוו להו שני ישראלים אוסרין זה על זה הלכך, אסר נכרי עלייהו.

אם זה הטעם: **לְמָה לִי גּוֹי, אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל נָמֵי** - למה מדובר דוקא באופן שיש גוי, הרי ישראל פנימי לבדו גם כן אוסר על החיצון, אם הם לא עירבו ביניהם.

ביאור דברי רב (כהצעה ג') אלא שמדובר שהישראלים עירבו ביניהם, ולכן מצד הישראלים אין איסור, והאיסור הוא כיון שיש כאן ב' ישראלים וגוי

אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשָׁעַ: לְעוֹלָם כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, שרק ב' ישראלים וגוי אוסרים, ולכן פנימי במקומו מותר, כי הוא רק ישראל אחד וגוי אחד, **וּכְרַבִּי עֲקִיבָא** - והחיצון אסור משום שהפנימי עובר במקומו, ונמצא שבחוץ יש ב' ישראלים, **וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן: כְּגוֹן שֶׁעֵירְבוּ** - ומדובר באופן שב' הישראלים עירבו זה עם זה, **וְטַעְמָא דְּאִיכָּא גּוֹי דַּאֲסִיר, אֲבָל לֵיכָּא גּוֹי לָא אָסִיר** - ועל כן אם היה כאן רק ב' ישראלים אינם אוסרים זה על זה, כיון שהם

עירבו, ורק בגלל שיש כאן גוי הם אסורים בטלטול, כיון שנמצא שיש כאן ב' ישראלים וגוי, שעירוב לא מועיל להם.

◆◆◆

ישראל וגוי בחיצונה וישראל בפנימית, האם החיצון מותר בטלטול, או שזה נחשב שיש ב' ישראלים בחיצונה, כיון שהפנימי עובר שם

בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵרַב: יִשְׂרָאֵל וְגוֹי בַּחִיצוֹנָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּפְּנִימִית, מַהוּ. האם זה כמו ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה ששם אסרו לטלטל בחיצונה,

והגמרא מבארת את צדדי הספק: **הָתָם טַעְמָא מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחַ דְּדָיֵיר דְּמִירְתַּת גּוֹי** - שם [שהישראל והגוי בפנימית] הטעם שאסרו לטלטל בחיצונה, מפני שהוא מצוי שגר באופן כזה בשכנות עם הגוי, שהרי הגוי שבפנימית מפחד להרוג את ישראל הדר עמו בפנימית, **וְסָבַר הַשְׁתָּא אָתֵי יִשְׂרָאֵל** - שהרי הגוי חושש שמא יבוא הישראל (בן החצר החיצונה), **וְאָמַר לִי יִשְׂרָאֵל דַּהֲוָה גַּבָּךְ הֵיכָא** - ויאמר לו הישראל שהיה עמך להיכן הוא הלך, ולא יוכל לומר לו שהוא יצא לחוץ, שהרי הישראל אומר לו: אם הוא יצא הייתי רואה אותו.

אֲבָל הָכָא אָמֵינָא לֵיהּ נְפַק אֲזַל לֵיהּ - אבל כאן שהישראל והגוי בחיצונה, הגוי אומר לעצמו, אני יאמר לישראל שבפנימית, שהישראל שבחוץ יצא, וכך אינו חושש להורגו. (ועל כן אין זה מצוי שישראל גר כך עם גוי, ולא גזרו בזה, שהוא מילתא דלא שכיח).

אוֹ דִּילְמָא הָכָא נָמֵי מִירְתַּת, דְּסָבַר הַשְׁתָּא אָתֵי יִשְׂרָאֵל וְחָזֵי לִי - או שמא כאן גם הגוי מפחד, שחושש ואומר כעת יבוא ישראל בן החצר הפנימית ויראה אותי.

אֲמַר לֵיהּ רב: **תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד** - כמו ששם אסור, גם כאן אסור.

◆◆◆

ספק: האם אפשר לשכור את רשותו של גוי שוכר מהמשכיר

רֵישׁ לָקִישׁ וְתַלְמִידֵי דְּרַבִּי חֲנִינָא אִיקְּלַעוּ לְהָהוּא פּוּנְדָּק - ריש לקיש והתלמידים של רבי חנינא הזדמנו לפונדק (פונדק יש בו חדרים פתוחין לחצר, דיירי החדרים צריכים לערב זה עם זה) ובפונדק היו שני ישראלים וגוי אחד. הגוי השכיר את חדרו לגוי אחר, **וְלָא הֲוָה שׁוֹכֵר, וַהֲוָה מַשְׁכִּיר** - ובאותה השבת לא היה בפונדק הגוי ששכר את הדירה, אבל הגוי המשכיר היה שם.

אֲמַרוּ, מַהוּ לְמֵיגַר מִינֵּיהּ - והסתפקו האמוראים האם אפשר לשכור את רשותו של הגוי השוכר, מבעל הדירה (הגוי המשכיר), כי חששו שמא הגוי השוכר יבוא בשבת לפונדק ויאסור עליהם את הטלטול בפונדק.

הערה: הספק הוא רק כשהמשכיר יכול להוציא את השוכר מהדירה

מעירה הגמרא: **כֹּל הֵיכָא דְּלָא מָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ** - כל מקום שהמשכיר לא יכול לסלק את השוכר בתוך הזמן, **לָא תִּיבְּעֵי לָךְ דְּלָא אָגְרִינָא** - אל תסתפק בספק הנ"ל, שבאופן כזה ודאי אין הדירה ברשותו של המשכיר, ואי אפשר לשוכרו ממנו.

כִּי תִּיבְּעֵי הֵיכָא דְּמָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ מַאי - והספק שיש לך להסתפק בו, הוא במקום שיכול

המשכיר לסלק ולהוציא את השוכר, מה הדין באופן זה, וצדדי הספק הם: **כֵּיוָן דְּמָצֵי מְסַלֵּיק, אָגְרִינָא** - כיון שהמשכיר יכול לסלק את השוכר בתוך הזמן, אפשר לשכור ממנו את הדירה. **אוֹ דִּילְמָא הַשְׁתָּא מִיהָא הָא לָא סַלְקֵיהּ** - או שמא, כיון שכעת בפועל עדיין לא סילקו, הרי לא סילקו והדירה אינה ברשותו לשוכרו ממנו.

הכרעת ריש לקיש: אפשר לשכור מהמשכיר

אָמַר לָהֶן רֵישׁ לָקִישׁ: נִשְׁכּוֹר את הדירה מהמשכיר, שהוא ספק מדרבנן ויש להכריע בו לקולא, **וְלִכְשֶׁנַּגִּיעַ אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּדָּרוֹם נִשְׁאַל לָהֶן.**

אֲתוֹ שַׁיְּילוּ לְרַבִּי אַפָּס - כאשר הם באו לרבותיהם שבדרום, שאלו את רבי אפס אם כך היה להם לנהוג.

אָמַר לָהֶן: יָפֶה עֲשִׂיתֶם שֶׁשְּׂכַרְתֶּם את רשותו של הגוי מהמשכיר, שאכן לעניין זה אפשר לשכור מהמשכיר.

◆◆◆

רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וְרַבִּי אַסִּי אִיקְּלַעוּ לְהָהוּא פּוּנְדָּק דַּאֲתָא גּוֹי מָרֵי דְּפוּנְדָּק בְּשַׁבְּתָא, אֲמַרוּ מַהוּ לְמֵיגַר מִינֵּיהּ, שׁוֹכֵר כִּמְעָרֵב דְּמֵי מָה מְעָרֵב מִבְּעוֹד יוֹם אַף שׁוֹכֵר מִבְּעוֹד יוֹם, אוֹ דִּילְמָא שׁוֹכֵר כִּמְבַטֵּל רְשׁוּת דְּמֵי מָה מְבַטֵּל רְשׁוּת וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת אַף שׁוֹכֵר וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף אָמַר נִשְׁכּוֹר, וְרַבִּי אַסִּי אָמַר לֹא נִשְׁכּוֹר, אָמַר לְהוּ רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: נִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי זָקֵן וְנִשְׁכּוֹר, אֲתוֹ שַׁיְּילוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לָהֶן [יתבאר בדף הבא].

לא מה מערב אפי' בפחות כו'. דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל: ומה מערב אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם ישראל הוא כדאמר לעיל (דף סד.) נותן עירובו ודיו: אף שוכר אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר: אחד מערב ע"י כולן. כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ובאו לערב זו עם זו אחד מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחביריו כדתני' בהאי פירקא (דף עג:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך ע"י כולן: חמשה. ישראל שרויין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן: תהי בה ר"א. בהא מילתא דאמרן לעיל [סה:] ששכרו מן הנכרי ואח"כ ביטלו. תהי לשון מריח כמו בת תיהא דמס' ע"ז (דף סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר: כל מקום שאוסרין. זה על זה בלא עירוב ואם היו רוצין לערב יכולין לערב: מבטלין. אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן והוי כוליה חצר דידיה ותהא מותרת לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד: כל מקום לאתויי שתי חצירות זו לפנים מזו. דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה אפי' לרבנן דפליגי עליה דר"ע מודו דרגל האוסרת(א) במקומה אוסרת שלא במקומה כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה ואם רצתה לערב עמה מערבין ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה אותו דריסת הרגל שיש לה עליה: שתי חצירות. פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן מערבין אם רוצין ואם לא עירבו זו עם זו זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה: אין מבטלין. אם הוצרכו לטלטל מזו לזו אין מבטלין רשות של זו לזו דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו: לאו לאתויי נכרי. שדר עם שני ישראלים בחצר שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה ואין יכולין לערב בשביל הנכרי וקאמרינן דאין מבטלין: ואי אתא. נכרי מאתמול אמאי קרי להו אוסרין ואין מערבין הא מצו לעירובי ולמיגר: אלא

א יפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משוה פרוטה ב אף שוכר בפחות משוה פרוטה ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר ג אפילו שכירו ולקיטו ומה מערב חמשה ששרוין בחצר אחת אחד מערב ע"י כולן שוכר נמי ד חמשה ששרוין בחצר אחת אחד שוכר ע"י כולן תהי בה רבי אלעזר אמר רבי זירא מאי תהייא דר"א אמר רב ששת גברא רבה כרבי זירא לא ידע מאי תהייא דר"א קא קשיא ליה דשמואל רביה דאמר שמואל כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין מערבין ואין אוסרין אוסרין ואין מערבין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (א) ב' חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ב) ב' חצירות ופתח א' ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול אלא

דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל[א] וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה[ב] * ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת[ג] וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול[ד] דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר' יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל (ג) באותו עירוב מנא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ובסוף שמעתא דקאמר למ"ד שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד על כן נראה כפירוש הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב לגמרי מיכן כיון שבא הנכרי ואם תאמר ולמה להו הכא תרתי שכירות וביטול בביטול לחודיה סגי כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל (ג) גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי שרי ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ה"מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר דלא אפשר להו לערב[ה] אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר[ו] ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן אלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי"ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא"כ ביטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם[ז] ועוד י"ל דהני אמוראי סבירא להו כר"מ דאמר אסור יחיד במקום נכרי ור' יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר (ג) נהגו העם כר"א בן יעקב אבל אורויי לא מורינן אבל אנן סבירא לן ודאי כרבי אליעזר בן יעקב דהא אביי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק[ח]:

הגה"ה
(ד) *ה"ג כי לא אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה אלא במקום שיכול לעמוד ולהתקיים כל השבת כגון עירב דרך הפתח (ה) ונסתם או ניטלה קורתו או לחיו ומכאן יש להוכיח היכא שא' מבני חצר אחת היה גוסס בשעת העירוב וערבו עמו שבטל העירוב הואיל ורוב גוססים למיתה אינו ראוי להתקיים כל השבת ע"כ לשון הגה"ה בשם רבי מאיר מרוטנבורק ז"ל.

ד) איקלען להוא פונדק כו'. פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה בהם פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה וגם זה אמת דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה ששבתה בטרקלין: יפה עשיתם ששכרתם. רבינו חננאל פסק כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין (ט) אין מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ואומר ר"י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק ברייתא כשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין[ט] ולקמן (ו) בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש"מ לא מיתוקמא ההיא ברייתא כר' יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת איירי דלא ביטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע"פ שעירבו מע"ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפום נכרים מחיצה איירי אפי' ע"י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי' את"ל שר' יוחנן היה מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי מ"מ מדנקט סתמא דהש"ס הכי שמע מינה דהכי הלכתא: יפה עשיתם ששכרתם. לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת[י] דלא הוי אלא כמתנה בעלמא[יא] שאין עושין אלא להתיר טלטול: מערב אפי' שכירו ולקיטו. פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי' שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו ואם תאמר דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא ובירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא דקאמר ר' יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר[יב] ויש לומר (ז) דהתם שניהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא[יג] ועוד יש לחלק דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרינן נותן עירובו ודיו[יד] ובכי האי גוונא איכא לאוקמי ההיא דירושלמי: כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין. האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות בחורבה[טו] ואפי' בחצר מסיק רבא לקמן (י) אליבא דשמואל דאפי' ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן והוה מצי למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן (י) ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי: ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול. דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל[טז] אע"ג דשמואל אית ליה לעיל (ח) הלכה כראב"י דשרי יחיד במקום נכרי[יז] הא אמרינן לעיל (ט) דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר אכתי מערבין קרינא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכששכרו היום ממנו או שמת יכולין לבטל שפיר: אלא

א) בס"א: האסורה, ב) [דף סב.], ג) [לעיל דף סב:], ד) [שייך לעיל], ה) נ"ל ואין מערבין אין מבטלין כו', ו) [עמוד ב], ז) [דף סט:], ח) [דף סב:], ט) [דף סד.],

הגהות הב"ח
(א) גמרא ב' חצירו' זו לפנים מזו כזה:

(ב) שם שתי חצירות ופתח א' ביניהן כזה:
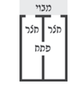

(ג) תוס' ד"ה דלמא וכו' וכיון שהיה מועיל באותו עירוב מנא לי': (ד) בא"ד הגה"ה כי לא אמרינן כל"ל ותיבת ה"ג נמחק: (ה) בא"ד כגון עירב דרך הפתח. נ"ב עי' לק' דף ע"ב: (ו) ד"ה יפה וכו' ולקמן בסוף שמעתא. נ"ב דס"ז ע"א: (ז) ד"ה מערב וכו' וי"ל דהתם מיירי שניהם שותפים:

מוסף תוספות
א. אבל עכו"ם דלאו בר עירוב הוא מבטל את העירוב לגמרי. רשב"א. ב. כדאמר פ"ק דמכילתין [יז.] גבי עירבו דרך הפתח ונסתם דהוי הואיל והותרה הותרה. תוס' ר"פ. ג. דכיון דהגוי היה עתיד לבא לא חשבינן ליה הואיל והותרה. תוס' הרא"ש. ד. אבל אי עירבו לא בעי בטול דחזר העירוב במקומו. שם. ה. ושמא יהיה ימים רבים בענין זה שלא יהיה רוצה הגוי להשכיר, ונמצאת מבטל תורת עירוב מאותו מבוי אי הוה סגי בביטול. תוס' ר"פ. ו. כמו שאנו רואים שהשכיר כשבא, רק שלא היה שם באותה שבת. שם. ז. [ד]אין אמירתו מעלה ומורדת, דאין לסמוך על דיבורו, כדכתיב אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר. שם. ח. [ו]לדידן דקי"ל כר"א בן יעקב לא סגי בביטול לחודיה ולא בעי שכירות. רא"ש. ט. דכיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערבי השתא נמי לא מבטלי. או"ח עירובין קסח. י. [ד]אין עושין מקח וממכר לא בשבת ולא בי"ט, דמיתסר משום שבות. תוס' ר"פ. יא. שאינו קונה שום דבר. תוס' הרא"ש. יב. ואמאי לא סגי בעירוב דישראל, מי גרע משכירו ולקיטו של זה. ריטב"א. יג. דדוקא שכירו ולקיטו שאינו עיקר בדירת הבית והרי הוא כשלוחו של גוי, אבל התם הישראל והגוי שוים בעיקר דירת הבית זה כמו זה, ולכך אין האחד נעשה שליח לחבירו. תוס' ר"פ. יד. וכ"ש [אם] הבית של ישראל והגוי. תוס' הרא"ש. טו. ואע"פ שאוסרין ומערבין. רשב"א. טז. דמשמע אין מבטלין אבל אי הוה ביה ביטול מותר, וזה ליתא שהרי עם הביטול צריך לשכור והרי אינו רוצה לשכור. תוס' ר"פ. יז. [א"כ] לעולם אימא לך דמיירי בכי האי גוונא, ומ"מ קמ"ל שמואל טובא בהא דאמר אין מבטלין, דסד"א שיבטלו כולם לגבי חד והוי יחיד במקום גוי וקמ"ל דאין מבטלין. שם.

לד א מיי' פ"ד מהל' עירובין הל"ב סמג עשין דרבנן א טוש"ע או"ח סימן שפב [וסי' שפב סעי' ה בהגה]: ב [מיי' שם טוש"ע או"ח סי' שפב סעי' ה]: ג [מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא]: לה ד מיי' שם הלכה י סמג שם טור שו"ע או"ח סימן שפב סעיף ט:

רבינו חננאל
יפה עשיתם ששכרתם. איני והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי, מאי לאו מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד [יום]. ודחינן לא שוכר כמערב, מה מערב אפי' בפחות משוה פרוטה אף שוכר אפילו בפחות משוה פרוטה, מה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר כך. ומה מערב [ה'] שגיבו את עירובן אחד מוליך על ידי כולן, אף שוכר ה' ששרויין בחצר אחת, [אחד] שוכר על ידי כולן. תהי בה ר' אלעזר. בהא דר' יוחנן שעשה השוכר כמבטל רשות, ואמר מה מבטל רשות אפי' בשבת, כדתנן בית הילל אומרים אפי' משתחשך אף שוכר גוי משתחשך, אי הכי קשיא דשמואל, דאמר כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין, כגון שתי חצירות זו לפנים מזו אוסרין בני הפנימיות על החיצונה ויש לערב זו עם זו ומותרין, לפיכך כיון שהעירוב מתירן אם שכח אחד מהן ולא עירב יכול לבטל רשותו מזו לזו. אבל במקום (שאין מערבין) [שמערבין] ואין אוסרין, כגון שתי חצירות ופתח ביניהן, כדתנן בכותל אחד שבין שתי חצירות, נפרץ הכותל עד י' אמות מותר מפני שהוא כפתח, ואין סותמין אותו מערבין שנים, כל חצר בפני עצמה, ואינה אוסרת זו על זו, ואם רצו ופתחוהו מערבין אחד, כגון אילו אין מבטלין מזו לזו. וכן חצר שאוסרין הדרין בה ואין מערבין בה, פי' אין בה היתר בעירוב כגון דדאיר בה גוי, ואמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין, כענין שאמרנו אין מבטלין. חצר שאוסרין (בה) ואין מערבין בה היכי דמי, לאו דדאיר בה גוי, ואי הוה גוי מאתמול הוה למיגר מיניה מבעוד יום.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אלא לאו דאתא בשבתא וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין שמע מינה [א]אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא [ב]אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר [ג]שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה ואמרת לן עלה כי אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא שתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זה על זה מבטלין א"ל אנא אמינא משמיה דשמואל הכי [ד]והאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אנשי חצר ולא אנשי חצירות אמר ליה כי אמרת לן אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אהא אמרת לן [ה]שהמבוי לחצירות כחצר לבתים גופא אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה [ו]ורבי יוחנן אמר [א]יש ביטול רשות מחצר לחצר [ב]ויש ביטול רשות בחורבה וצריכא דאי אשמעינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל חורבה דתשמישתא חדא לתרווייהו אימא מודי ליה לרבי יוחנן וכי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך מודי ליה לשמואל צריכא אמר אביי הא דאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא בשתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל ב' חצירות זו לפנים מזו מתוך שאוסרין מבטלין רבא אמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין כיצד נתנו עירובן [י]בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות שכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת וחיצונה אסורה נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן ניבטיל ליבטיל לבני פנימית ליתא לערובייהו גבייהו ליבטיל לבני חיצונה אין בטול רשות מחצר לחצר האי בר חיצונה למאן נבטיל ליבטיל לבני חיצונה איכא פנימית דאסרה עלייהו ליבטיל לבני פנימית אין ביטול רשות מחצר לחצר נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן נבטיל ליבטיל לבני הפנימית איכא חיצונה דאסרה עלייהו ליבטיל לבני חיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא. אלמא ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול: הא שמעתא. דשמואל דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה: את אמרת ניהלן. רב יוסף חלה ושכח תלמודו וקא מדכר ליה אביי תלמידו[ו]: אין ביטול רשות בחורבה. בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן וב' הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אא"כ עירבו אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו בה רבנן דהוי עיקר תשמישתייהו התם: מתוך שאוסרין. בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שתבטל: אנא אמינא משמיה דשמואל הכי. בתמיה: והאמר שמואל אין לנו בעירובין. להוסיף היתר: אלא כלשון משנתנו. ובמשנתנו (דף סט:) תנן אנשי חצר ששכח אחד מהם כו' נתנו לו רשותן כו' אלמא בחד חצר תנן ביטול ולא בשתי חצרות. והאי סיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות לאו שמואל קאמר לה אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל: שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. במתניתין דפירקין היא[ח] וקא דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים ויליף מיניה לקמן[ט] דלא מיקרי מבוי להיות ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר: אבל חורבה דתדא תשמישתא לתרוייהו. ואסרי אהדדי אימא ליבטלו: מתוך שאוסרין. אם לא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אפי' רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה: מבטלין. דריסת רגלם לחיצונה ומותרין בני חיצונה לעצמן: ופעמים אין מבטלין. ואע"ג דאוסרין: נתנו את עירובן בחיצונה. כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה מוליכין לתוך חבירתה ואין עושין עירוב אחר: שתיהן אסורות. ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל: נתנו עירובן בפנימית. בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן [א]המתירן לחצירן ונתנוהו לתוך הפנימית: שתיהן אסורות. ואין ביטול מועיל: פנימית מותרת. על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה והרגילו עירובן להיחשב כדיורי פנימית ואוסרין עליהם משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב ואוסרת שלא במקומה הואיל והרגילה העירוב שם ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית ומשתריא פנימית לעצמה: האי בר פנימית. ששכח ולא נתן בעירוב למאן ניבטיל: ליבטיל לבני פנימית. רשות חצירו דתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה: ליתא לעירובייהו גבייהו. ולכשיבדלו מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולן אוסרין זה על זה: ליבטיל. נמי דריסת רגלו לבני חיצונה ורשותו לבני חיצונה דאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין: אין ביטול רשות. מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל ואע"ג דאסר עלייהו. ואי קשיא ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי דלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה ותשתרי חיצונה לאו מילתא היא דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה הוי להו איהו רגל האסורה במקומה כדתנן[י] נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין ואסרי החיצונה ואע"ג דעירבו בהדה הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית ונהי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר מ"מ דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה וא"ת יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר: איכא פנימית דאסרה עלה. שהרי בטל העירוב בשביל זה והויא לה פנימית רגל האסורה במקומה דליתיה לעירובה לגבה: ליבטיל לבני פנימית. אף לבני פנימית: האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' איכא חיצונה דאסרה עלה. שעירוב מרגילה לתוכה: אין ביטול רשות מחצר לחצר. כלומר אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת כיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה ועוד שאין עירובה אצלה:

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא. להכי חשיב אין מערבין אפי' עירבו מאתמול לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה כרבי יהודה מכל מקום כשבא הנכרי נתבטל העירוב לגמרי[א] ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו ממנו אוסרין ואין מערבין קרינא ביה:

שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. דייקינן מינה בסוף פירקין [ב]דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר ומיהו בההוא שמעתא קאמר שמואל אפילו בית אחד וחצר אחת[י] וחד מינייהו באחריתא:

כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות. וא"ת אביי היכי פליג עליה ואמר יש בטול מחצר לחצר הא בהדיא תנא הכי לקמן [ג]בסוף פירקין וי"ל דאביי הוה מפרש שתיהן אסורות עד שיבטל:

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטיל. הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אצלו [ד]דהוי מותר למקומן[ב] ורבא לא איירי אלא בשריותא דהנך דעירבו:

ליבטיל לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו. דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה דאסרי עלייהו[ג] ולא דמי להא דאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מח:) רשות אחת משתמשת לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת מפרש ר"ת דכשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו מותרת עם שתיהן ושתיהן אסורות עמה[ד] דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה אבל הכא דבני חיצונה נמי [ה]אסרי במקומן מפני הפנימית שלא עירבו דאוסרת עליהם אתו אינהו נמי ואסרי אצירן נמי לבני הפנימית כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן:

שכח

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הל"ה סמג עשין א טור שו"ע או"ח סימן שפא סעיף ג:
לז ב מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

אלא לאו דאתא גוי בשבת וקאמר אוסרין ואין מבטלין. והאי ביטול שכירות היא, דהא כבר אמר בתחילת פרקין אין עירוב מועיל במקום גוי ואין ביטול רשות מועלת במקום גוי עד שישכיר ש"מ. ואע"ג דתהי בה ר' אלעזר הילכתא כר' יוחנן דקיימא לן שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. מסקנא דשמעתין כל פונדק או חצר כיוצא בו דמשכיר יכול לסלוקי הני דדיירי ביה כל אימת [שרוצה], שוכר ישראל מן המשכיר וקני ליה רשותיה ושרי להו לכולהו ישר' דדיירי התם לעירובי ולטלטולי, ושוכרין אפי' בשבת אי לא הוה גוי התם מבעוד יום כר' יוחנן. ואי לא הוה יכיל לסלוקינהו צריך לשכור מן הדיורין. הא דשמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו, ואמרינן לה בה דתנן אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב כו', ש"מ דבחצר אחת יכולין לבטל, אבל בשתי חצירות לא. דתנן אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב, אין יכול לבטל דהא חצר שנינן ולא חצירות. ודחינן לא כי אמרה שמואל אהא אמרה, דתנן שהמבוי לחצירות כחצר לבתים, כלו' בעינן במבוי חצירות להתירו בלחי וקורה. אבל אם אין במבוי אלא חצר אחת לא, כלשון משנתנו דתני חצירות. גופה אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה, ור' יוחנן אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר ויש ביטול רשות בחורבה. וקיימא לן כר' יוחנן. וכי פליגי בשתי חצירות ופתח א' ביניהן. אבל בשתי חצירות זו לפנים מזו מתוך (שאוסרין) [שאוסרין] זו על זו מבטלין. בא רבא ואמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין, כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו'. נשאר לי לכתוב בכאן פי' הא דאמר רבא פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין, כיצד כו' ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות (דהא) [ואין] מבטלין, [ד]דבר פנימית למאן יבטל, בא לפני פנימית ליתיה לעירובייהו גבייהו, יבטל לבני החיצונה אין מבטלין מחצר לחצר. טעמא דשמואל אינון. ויש מי שאומר מדשקלי וטרו אביי ורבא לתרוצי דשמואל, ש"מ הלכתא כוותיה. מיהו אנן קבלינן דהילכתא בהני כולהו שמועתא כר' יוחנן שאפילו שתי חצירות שיש

מסורת הש"ס

א) [לעיל י. וש"נ], ב) [שם], ג) [לקמן סז. סח. עה:], ד) לקמן עד., ה) [לקמן עג:], ו) [לקמן עה:], ז) [נדרים מא.], ח) [לקמן עג:], ט) [דף עד.], י) [לקמן דף סט:], כ) עי' בתשו' הגאון מ"כ סימן י"ד פירוש דברי התוס' אלו,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתנו עירובן וכו' שביניהן המתיר לחלירן: (ב) תוס' ד"ה שהמבוי וכו' בסוף פירקין. נ"ב ראש דף עד ע"א: (ג) ד"ה כיצד וכו' בהדיא תנן הכי לקמן. נ"ב ריש דף עה: (ד) ד"ה נתנו וכו' דהוי אלנו ויהיה הוא רגל מותר במקומו ורבא לא איירי: (ה) ד"ה לבטל וכו' חילונה נמי אסירי במקומן:

גליון הש"ס

גמ' ור"י אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר. ע"ל דף סד ע"א תוספות ד"ה אם כן:

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דרב יוסף שהוא תלמיד של רב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכששמע שום מימרא דרב ושמואל ולא היה נזכר לאותה שמועה מתמיה ולאו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדה לט. ע"פ נדרים מא.). את אמרת ניהלן. קודם חולייך (נדה לט.). שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף, ולא תימא דלא דמו, דבית ודאי זו רשות היחיד חו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן (לקמן עג:).

מוסף תוספות

א. ולכך קרי ליה אין מערבין משום דאין יכולין לערב עירוב גמור לכל היום. תוס' ר"פ. ב. ויהא הוא מותר במקומו בפנימית בלא שום עירוב לפי שהוא יחיד. שם. ג. כיון שהניחו עירובן בחיצונה הרי נעשו כולן בני חצר אחת, וכיון שלא ביטל זה לכולן הרי אף בני פנימית שביטל להן אסורין הם בחיצונה, דסבירא לן שהמבטל צריך לבטל רשות לכל אחת ואחת וכדאסיק רבא בסוף שמעתין, וא"כ אי אפשר לבני פנימית להיותן מותרין לעצמן אלא כשיבדלו מן החיצונה ויחזרו להיתר חצרן, ובהא קאמר תלמודא דלא אפשר להו להבדל כיון דליתנהו [ה]עירובייהו גבייהו, וכי תימא דלישקלו לעירובייהו בהדייהו ולעיילו לחצירן, הא לא אפשר דכיון שהם אסורים עם החיצונה אי אפשר להם להביא העירוב לחצירן. ריטב"א. ד. ואמאי לא אמרינן נמי התם דליתא לעירובה גבה.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

ספק: אם אפשר לשכור את הרשות מהגוי בשבת

רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף, וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, וְרַבִּי אַסִּי, אִיקְּלַעוּ לְהָהוּא פּוּנְדָּק דַּאֲתָא גּוֹי מָרֵי דְּפוּנְדָּק בְּשַׁבְּתָא - מעשה שהיה שהזדמן לג' אמוראים להיות יחד בפונדק בשבת, ביום שישי בעל הפונדק הגוי לא היה שם, ולכן הם יכלו לערב יחד ללא חשש, אך בשבת בעל הפונדק הגוי הגיע לשם.

אָמַרוּ, מַהוּ לְמֵיגַר מִינַּיהּ - הסתפקו האמוראים האם מותר לשכור מהגוי את רשותו בשבת עצמה. [כיון שהגוי בא, אף אם הם עירבו מבעוד יום עירובם מתבטל, ולכן הם צריכים תחילה לשכור את רשותו של הגוי, ולאחר מכן יבטלו את רשותם לאחד הישראלים ואזי הם מותרים בטלטול].

והספק בזה הוא האם אנו אומרים **שׂוֹכֵר כִּמְעָרֵב דָּמֵי, מָה מְעָרֵב מִבְּעוֹד יוֹם, אַף שׂוֹכֵר מִבְּעוֹד יוֹם** - כשם שעירוב אין עושים בשבת אלא מערב שבת, כך שכירת הרשות היא דוקא מערב שבת.

אוֹ דִּילְמָא שׂוֹכֵר כִּמְבַטֵּל רְשׁוּת דָּמֵי, מָה מְבַטֵּל רְשׁוּת וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, אַף שׂוֹכֵר וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת - או שמא שכירת רשות היא כביטול רשות, וכשם שאפשר לבטל רשות בשבת אפשר לשכור רשות בשבת.

מחלוקת אמוראים בדין זה, והכרעת רבי חייא בר אבא (ורבי יוחנן) להקל

רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף אָמַר: נִשְׂכּוֹר בשבת עצמה.

וְרַבִּי אַסִּי אָמַר: לֹא נִשְׂכּוֹר בשבת עצמה.

אֲמַר לְהוּ רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: נִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי זָקֵן (רבי חנינא בר יוסף) **וְנִשְׂכּוֹר.**

אֲתוֹ שַׁיְּילוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן - לאחר מכן באו ושאלו את רבי יוחנן, **אָמַר לָהֶן:** (דף סו) **יָפֶה עֲשִׂיתֶם שֶׁשְּׂכַרְתֶּם.**

שאלה: והרי רבי יוחנן אמר ששוכר הוא כמערב, ומשמע שכשם שלערב צריך מבעוד יום כך לשכור צריך מבעוד יום

תָּהוּ בָּהּ נְהַרְדָּעֵי - התפלאו והקשו בני נהרדעא על דין זה, **וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שׂוֹכֵר כִּמְעָרֵב דָּמֵי, מַאי לָאו, מָה מְעָרֵב מִבְּעוֹד יוֹם אַף שׂוֹכֵר מִבְּעוֹד יוֹם.**

תשובה: הקישו שוכר למערב רק לקולא, אבל לעניין לשכור את הרשות לא הקישו ואפשר לעשות זאת בשבת עצמה

לָא - לא הקישוהו לחומרא אלא לקולא, שהכלל בעירובין שאם יש להקל או להחמיר מקילים, וממילא כאן אפשר לשכור אפילו בשבת עצמה.

והגמרא מבארת לאיזה עניינים הקישו שוכר למערב לקולא: א) **מָה מְעָרֵב, וַאֲפִילּוּ בְּפָחוֹת**

מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, אַף שׁוֹכֵר בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה - כשם שיכול לערב אף אם אין בעירוב שוה פרוטה, אף יכול לשכור את הרשות בפחות משוה פרוטה.

ב) **וּמָה מְעָרֵב אֲפִילוּ שְׁכִירוּ וּלְקִיטוֹ** - כשם ששכיר ולקיט (פועל של בעל הבית) יכול לתת את העירוב, וזה פוטר את בעל הבית מלהשתתף בעירוב, **אַף שׁוֹכֵר אֲפִילוּ שְׁכִירוּ וּלְקִיטוֹ** - אף לעניין שכירות, יכול לשכור את רשותו של הגוי מפועלו.

ג) **וּמָה מְעָרֵב, חֲמִשָּׁה שֶׁשְּׁרוּיִין בְּחָצֵר אַחַת אֶחָד מְעָרֵב עַל יְדֵי כּוּלָּן,** כגון חמשה שדרים בחצר אחת והם עירבו יחד, כאשר הם רוצים לערב עם בני חצר אחרת אין צריך שכל החמשה יעשו זאת, אלא אחד מהם מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחביריו, **שׁוֹכֵר נָמֵי חֲמִשָּׁה שֶׁשְּׁרוּיִין בְּחָצֵר אַחַת אֶחָד שׁוֹכֵר עַל יְדֵי כּוּלָּן** - כך גם בשוכר, חמשה ישראלים ששרויין עם הנכרי בחצר אחת, אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן, ואין צריך שכל החמשה ישכרו את הרשות מהגוי.

קושיית רבי אלעזר על דין זה, מדברי שמואל

תָּהֵי בַּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר - התפלא והקשה רבי אלעזר על דין זה.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי תְּהֵיָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר,

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: גַּבְרָא רַבָּה כְּרַבִּי זֵירָא לָא יָדַע מַאי תְּהֵיָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר - וכי אדם גדול כרבי זירא לא יודע מה היא פליאותו של רבי אלעזר, **קָא קַשְׁיָא לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל רַבֵּיהּ** - והרי הוקשה לו מדברי רבו שמואל.

דְּאָמַר שְׁמוּאֵל כמה חילוקים בדין עירוב, ולהלן הגמרא מבארת את פרטי הדינים בזה: [לאחר שהגמרא מביאה ומבארת את הדינים, היא מבארת את הקושיא מכך על דברי רבי אלעזר]

(א) **כָּל מָקוֹם שֶׁאוֹסְרִין וּמְעָרְבִין - מְבַטְּלִין.**

(ב) **מְעָרְבִין וְאֵין אוֹסְרִין,** (ג) **אוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין - אֵין מְבַטְּלִין.**

[ביאור חלק א' בדברי שמואל: 'מקום שאוסרין ומערבין' - שתי חצרות זו לפנים מזו, אם הפנימית לא עירבה – היא אוסרת על החיצונה, ושייך שם ביטול רשות כיון שהם אוסרים זה על זה]

והגמרא מבארת את אופן א) **כָּל מָקוֹם שֶׁאוֹסְרִין** זה על זה בלא עירוב **וּמְעָרְבִין** - ואם רוצים לערב יכולין לערב, **מְבַטְּלִין** - אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן, ואזי כל החצר של אחד, ותהא מותרת לטלטל בכולה, ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד.

כְּגוֹן שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ - שאם לא עירבה הפנימית לעצמה, היא אוסרת על החיצונה, כיון שהפנימית היא 'רגל האסורה במקומה' והיא אוסרת 'שלא במקומה', ואם רצתה לערב עמה מערבין, ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית את הרשות שיש להם (לעבור) בחצר החיצונה לבני חיצונה.

[ביאור חלק ב׳ בדברי שמואל: שתי חצרות שאינם זו לפנים מזו, אם הפנימית לא עירבה – אינה אוסרת על החיצונה, ולא שייך שם ביטול רשות שהרי אינם אוסרים זה על זה]

אופן ב) **מְעָרְבִין, וְאֵין אוֹסְרִין** - מקום שיכולים לערב יחד, אבל אם לא עירבו הם לא אוסרים זה על זה, **אֵין מְבַטְּלִין,**

כְּגוֹן שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת פתוחות למבוי או לרשות הרבים, **וּפֶתַח אֶחָד בֵּינֵיהֶן,** מערבין אם רוצין, ואם לא עירבו זו עם זו, זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה, ואינם אוסרים זה על זה, כי לכל חצר יש יציאה נפרדת ואין כאן פנימית שעוברת בחיצונה. ובאופן זה אינם יכולים לבטל רשות זה לזה.

[ביאור חלק ג׳ בדברי שמואל: מקום שהם אוסרים זה על זה ואין יכולים לערב יחד – אין שם ביטול רשות, והיינו באופן שגוי בא בשבת]

אופן ג) **אוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין** - שאינם יכולים לערב יחד והם אוסרים זה על זה, **אֵין מְבַטְּלִין,**

והנה יש לברר באופן זה: **לְאֵתוּיֵי מַאי** - מה הוא בא לרבות, באיזה אופן הם אוסרים זה על זה ואינם יכולים לערב, **לָאו לְאֵתוּיֵי גוֹי** - אין זה אלא בגוי שדר עם שני ישראלים בחצר, שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה, ואין יכולין לערב בגלל הנכרי, ושמואל אמר שביטול רשות לא מועיל בהם.

וְאִי דַּאֲתָא מֵאֶתְמוֹל - והנה אם הגוי בא מאתמול, מדוע אופן זה נחשב ׳אוסרין ואין מערבין׳, והרי **לוֹגַר מֵאֶתְמוֹל** - אפשר לשכור מהגוי את רשותו מערב שבת, ואזי ב׳ הישראלים יכולים לערב יחד,

[עמוד ב] **אֶלָּא לָאו דַּאֲתָא בְּשַׁבְּתָא, וְקָתָנֵי אוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין אֵין מְבַטְּלִין** - אלא ודאי מדובר שהגוי בא בשבת, ואזי אף אם אפשר לשכור את הרשות מהגוי בשבת, כיון שהגוי לא היה כאן מבעוד יום, ולא יכלו לשכור ממנו את הרשות, וממילא לא יכלו אז הישראלים לערב עירב המועיל, הרי זה בכלל ׳אוסרים ואין מערבים׳, ועל זה שמואל אמר שאין מבטלים,

נמצא שמשמע מדברי שמואל שלא כמבואר בדברי רבי יוחנן שגוי שבת בשבת אפשר לשכור בשבת את רשותו, ואחר כך לבטל רשות בשבת

שְׁמַע מִינַּהּ שאם לא שכר מהגוי מבעוד יום, אינו יכול לבטל רשות בשבת, שלא תיקנו ביטול רשות אלא במקום שהיה יכול לערב מאתמול, וכאן בגלל שלא שכר מבעוד יום לא יכל לערב, וממילא אף אם ישכור בשבת - לא יועיל ביטולו בשבת. והרי זה קשה על דברי רבי יוחנן שאמר באופן שגוי בא בשבת, ואזי העירוב שהם עשו מתחילה התבטל, שאזי הם יכולים לשכור את רשותו של הגוי בשבת, ולאחר מכן יבטלו את רשותם לאחד הישראלים.

✦ ✦ ✦

רב יוסף אומר שלא שמע מאמר זה של שמואל (ששתי חצרות זו לפנים מזו, ופנימית לא עירבו שהפנימיים יכולים לבטל רשותם לחיצונה), ואביי מזכיר לרב יוסף שאמר מאמר זה בשם שמואל

לעיל שנינו ששתי חצירות זו לפנים מזו, יכול הפנימי לבטל את הרשות שיש לו בחיצונה

(זכות לעבור שם). ועל כך **אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא שְׁמִיעַ לִי הָא שְׁמַעְתָּא** דשמואל, דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה.

רב יוסף חלה ושכח תלמודו, ולכן אביי תלמידו הזכיר לו מתי אמר דין זה: **אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַתְּ אֲמַרְתְּ נִיהֲלַן וְאַהָא אֲמַרְתְּ נִיהֲלַן, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר** - דין ביטול רשות לא מועיל להתיר לטלטל מחצר לחצר.

וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה - שתי בתים שכל אחד פתוח לחורבה שביניהם, אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה, שלא התירו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית, שהקילו בזה רבנן שעיקר תשמישם שם.

וַאֲמַרְתְּ לַן עֲלַהּ, כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר - ביטול רשות לא מועיל להתיר טלטול בין שתי חצירות, **לָא אֲמַרַן אֶלָּא שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת וּפֶתַח אֶחָד בֵּינֵיהֶן, אֲבָל זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין זֶה עַל זֶה** - שבני פנימית אוסרים על בני חיצונה משום שהם עוברים בחיצונה, ואפילו אם בני פנימית לא עירבו לעצם הם אוסרים על החיצונה [שרגל האסורה במקומה, אוסרת שלא במקומה] **מְבַטְּלִין** - בני פנימית לבני החיצונה רשותם בחיצונה.

רב יוסף דוחה זאת שהרי אמר מאמר בשם שמואל שבעירובין אין לנו אלא כלשון המשנה, ובמשנה משמע שאין ביטול רשות בין שתי חצירות

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף: **אָנָא אָמֵינָא מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל הָכִי** - וכי אני אמרתי כך בשם שמואל, **וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין לָנוּ בְּעֵירוּבִין** [והרי שמואל אמר אין לנו בעירובין להוסיף היתר] **אֶלָּא כִּלְשׁוֹן מִשְׁנָתֵנוּ,** ומדברי שמואל דייק רב יוסף: שהרי המשנה אומרת **אַנְשֵׁי חָצֵר** בלשון יחיד, **וְלֹא אַנְשֵׁי חֲצֵירוֹת** בלשון רבים, הרי שבחצר אחת מועיל ביטול ולא בשתי חצירות.

אביי משיב לרב יוסף שאמר דבר זה בשם שמואל על עניין משנה אחרת

אֲמַר לֵיהּ אביי: **כִּי אֲמַרְתְּ לַן אֵין לָנוּ בְּעֵירוּבִין אֶלָּא כִּלְשׁוֹן מִשְׁנָתֵנוּ, אַהָא אֲמַרְתְּ לַן שֶׁהַמָּבוֹי לַחֲצֵירוֹת כֶּחָצֵר לַבָּתִּים,** ולהלן שמואל דייק ממשנה זו שלא מתירים מבוי בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו, שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר.

אבל לעניין עירוב אין לדייק מלשון המשנה, והרי ביטול רשות מועיל אף בשני חצירות.

◆◆◆

מחלוקת שמואל ורבי יוחנן אם יש ביטול רשות בין ב' חצירות או בחורבה

גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְיֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה.

הטעם שהוצרכו להשמיע לנו מחלוקתם על ב' חצירות ועל חורבה

וּצְרִיכָא - והוצרכו להשמיענו מחלוקתם בין על ביטול רשות בב' חצירות, וכן על ביטול רשות בבית שבחורבה, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן** - שאם היו משמיעים לנו את מחלוקתם רק **מֵחָצֵר לְחָצֵר,** הייתי אומר: **בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם דְּהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד** - שרק בזה אמר שמואל שאין ביטול רשות, מפני שיש שם ב' חצירות, וכל דיירי הבתים שבחצר זו, משתמשים בחצר האחת, ודיירי הבתים שבחצר השניה משתמשים בחצר השניה, וביטול

הרשות לא תועיל לומר שזו רשות אחת, **אֲבָל חוּרְבָּה דְּתַשְׁמִישְׁתָּא חֲדָא לְתַרְוַוּיְיהוּ** - אבל בחורבה שיש שם חורבה אחד בין ב' בתים, ושתי הבתים משתמשים בחורבה זו, **אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן** - הייתי אומר שבזה שמואל מודה לרבי יוחנן ששייך ביטול.

וְכִי אִתְּמַר בְּהָא - ואם מחלוקתם היתה מוזכרת רק לגבי חורבה, הייתי אומר: **בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** - רק בזה אמר רבי יוחנן שיש ביטול רשות כיון שהחורבה משמשת את שני הבתים, **אֲבָל בְּהָךְ מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל** - אבל בשתי חצירות הייתי אומר שרבי יוחנן מודה לשמואל שאין ביטול רשות, כיון שלכל בית יש חצר בפני עצמה שבה היא משתמש ולא שייך בזה ביטול.

צְרִיכָא - לכן הוצרכו להשמיענו מחלוקתם הן לגבי בתים הפתוחים לחורבה, והן לגבי שתי חצירות.

◆◆◆

אביי בדעת שמואל: בב' חצרות זו לפנים מזו, יש ביטול רשות

אָמַר אַבָּיֵי: הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, לָא אֲמַרַן אֶלָּא בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת וּפֶתַח אֶחָד בֵּינֵיהֶן,

אֲבָל שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין - שאם הפנימית לא עירבה, הרי היא רגל האסורה במקומה, וכיון שבני הפנימית עוברים בחיצונה - הרי הם אוסרים על החיצונה (שלכולי עלמא 'רגל האסורה במקומה' [בני פנימית שאסור בפנים] 'אוסרת שלא במקומה [אוסרים בחיצונה]), וכיון שהם אוסרים זה על זה, **מְבַטְּלִין** - בני הפנימית יכולים לבטל רשות בחיצונה (שיש להם רשות וזכות בחיצונה לעבור שם), ואזי מותרים בני חיצונה לעצמם.

רבא בדעת שמואל: בב' חצרות זו לפנים מזו, יש אופנים שאין ביטול רשות

רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, פְּעָמִים מְבַטְּלִין, וּפְעָמִים אֵין מְבַטְּלִין - אף על גב שבני פנימית אוסרים על בני חיצונה, פעמים שבני הפנימית יכולים לבטל רשותם ופעמים שאינם יכולים, ומבאר בזה כמה אופנים כדלהלן:

אופן א -ב: נתנו עירובם בחיצונה, ושכח אחד מהפנימיים או אחד מהחיצוניים, לא מועיל ביטול

כֵּיצַד, נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה [הפנימית עירבה לעצמה, ואת העירוב שבני הפנימית עשו הם הניחו בחיצונה (שכך הדרך כשמערבין שתי חצירות יחד, אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה מוליכין לתוך חבירתה, ואין עושין עירוב אחר)] **וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה, וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת** - ולא מועיל להם ביטול. ולהלן יבאר את טעם הדבר.

אופן ג': נתנו עירובם בפנימית, ושכח פנימי, לא מועיל ביטול

נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּפְּנִימִית - בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן המתירן, ונתנוהו לתוך הפנימית, **וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת**, ואין ביטול מועיל.

אופן ד: נתנו עירובם בפנימית, ושכח חיצוני, הביטול מועיל לפנימי

נתנו בני חיצונה עירובם בפנימית, (שבני חיצונה הניחו את העירוב שעשו ביניהם לתוך

הפנימית), אבל **שָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב,** ובני חיצונה ביטלו רשותם לבני פנימית, **פְּנִימִית מוּתֶּרֶת,** שבני חיצונה מבטלים רשותם בפנימית (שעל ידי העירוב הם קיבלו זכות ושייכות בפנימית להחשב כדיירי פנימית), ובזה ביטול מועיל כמבואר להלן, **וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה.**

ביאור אופן א': נתנו עירובם בחיצונה, ושכח הפנימית, שתיהם אסורות

והגמרא מבארת את טעם דינים אלו: **נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת,** וביטול לא מועיל כדלהלן:

הַאי בַּר פְּנִימִית - שהרי בן פנימית זה ששכח ולא השתתף בעירוב, **לְמַאן נְבַטֵּיל** - למי הוא יבטל את רשותו, **לְבַטֵּיל לִבְנֵי פְּנִימִית** - אם יבטל את רשות חצירו לבני הפנימית, ולא לבני החיצוניים, אם כן הרי **לֵיתָא לְעֵרוּבַיְיהוּ גַּבַּיְיהוּ** - אין העירוב אצל הפנימיים, שהרי הניחו עירובם בחיצונה, ואם הם יבדלו מהחיצונה הרי הן בלא עירוב, וכולן אוסרין זה על זה.

לִבְטֵיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה - ואם בן הפנימית יבטל את רשותו גם לבני חיצונה, הרי **אֵין בִּטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר** מבן חצר זו לבן חצר אחרת.

ביאור אופן ב': נתנו עירובם בחיצונה, ושכח החיצונה, שתיהם אסורות

ובאופן שנתנו עירובם בחיצונה ושכח אחד מהחיצונה, לא מועיל ביטול, שהרי: **הַאי בַּר חִיצוֹנָה לְמַאן נְבַטֵּיל** - בן החיצונה למי הוא יבטל את רשותו, **לִבְטֵיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה, אִיכָּא פְּנִימִית דְּאָסְרָה עֲלַיְיהוּ,** כיון שאם מבטל לבני חיצונה והם נבדלים מהפנימיים, נמצא שלפנימיים אין עירוב (כי הניחו עירובם בחיצונה ונבדלו מהם), וכיון שלבני הפנימי אין עירוב והם אסורים לטלטל במקומם, הרי הם אוסרים גם על החיצונה, שרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה.

ואם נאמר: **לִבְטֵיל לִבְנֵי פְּנִימִית** - שבן החיצונה יבטל רשותו גם לפנימיים, אי אפשר לומר כך שהרי: **אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר.**

ביאור אופן ג': נתנו עירובם בפנימית, ושכח אחד מהפנימית, שתיהם אסורות,

נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּפְּנִימִית, וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית, וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת.

טעם דין זה הוא מפני שלא שייך כאן ביטול רשות, שהרי: **הַאי בַּר פְּנִימִית לְמַאן נְבַטֵּיל, לִבְטֵיל לִבְנֵי הַפְּנִימִית, אִיכָּא חִיצוֹנָה דְּאָסְרָה עֲלַיְיהוּ** - שהרי על ידי העירוב יש לחיצונה זכות ושייכות בפנימית.

ואם נאמר: **לִבְטֵיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה** - שהפנימיים יבטלו רשותם לחיצוניים, **אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר** - כלומר אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת. וכיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני שרגל האסורה במקומה אוסרת עליה, ועוד, שאין העירוב של החיצוניים אצלם שהרי הניחוה בפנימית. (דף סז)

ביאור אופן ד: נתנו עירובם בפנימית, ושכח אחד מהחיצונה, פנימית מותרת, שהפנימית סוגרת את הדלת לחיצונים, ואומרים להם שלא עירבו עמהם כדי שהעירוב יגרום שהם לא יוכלו לטלטל, (שלגבי הזכות שיש לחיצוניים בפנימית על ידי העירוב שייך ביטול רשות מחצר לחצר)

נתנו עירובם בפנימית, **וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב, וַדַּאי פְּנִימִית מוּתֶּרֶת, דְּאָחֲדָא דַּשָּׁא**

וּמִשְׁתַּמְּשָׁא - שהיא (הפנימית) אוחזת בדלת ומונעת מבני החיצונה להכנס אליהם, **וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה** [שהרי אחד מהם לא עירב].

והיינו שמבטלים בני חיצונה לבני פנימית את הרשות שיש להם בפנימית, שהרי על ידי העירוב קיבלו בני החיצונה רשות בפנימית, והפנימיים אומרים להם 'לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי' - השתתפתי עמכם לצורך תיקון ותועלת ולא לצורך קלקול - ובאופן זה שעל ידי העירוב נוצר שיתוף שאוסר על הפנימית - שייך ביטול מחצר לחצר.

שאלה על אופן ג: כשנתנו את עירובם בפנימית, והפנימי שכח ולא עירב, מדוע אין אומרים שהפנימי יבטל רשותו לפנימיים

אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא: וְכִי שָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב [באופן שנתנו את עירובם בפנימית], **אַמַּאי שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת, לְבַטֵּיל בַּר פְּנִימִית לִבְנֵי פְּנִימִית, וְתֵיתֵי חִיצוֹנָה וְתִשְׁתְּרֵי בַּהֲדֵיהוּ** - הפנימי יבטל את רשותו לפנימיים, ואזי החיצונה תהיה מותרת עמהם.

תשובה: רבא אומר זאת לפי השיטה שצריך לבטל רשותו לכל אחד ואחד, ונמצא שצריך לבטל רשותו גם לחיצוניים, ואין ביטול מועיל מחצר לחצר

ענה רבא לרב הונא בריה דרב יהושע: **כְּמַאן** - קושיא זו כדעת מי, **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,** ולכן קשה שהפנימי יבטל רשותו לפנימיים, ואזי החיצונה תהיה מותרת, אמנם: **כִּי קָאָמֵינָא** - מה שאמרתי ששתיהם אסורות, הוא **לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי צָרִיךְ לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,** וכיון שצריך הפנימי לבטל רשותו גם לחיצוניים, הרי אין ביטול רשות מועיל מחצר לחצר.

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב ודאי פנימית מותרת דאחדא דשא ומשתמשא וחיצונה אסורה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וכי שכח אחד מן הפנימית ולא עירב אמאי שתיהן אסורות לבטיל בר פנימית לבני פנימית ותיתי חיצונה ותשתרי בהדייהו כמאן כרבי אליעזר דאמר אינו צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד [ב]כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל לכל אחד ואחד: רב חסדא ורב ששת כי פגעי בהדי הדדי רב חסדא מרתען שיפוותיה ממתנייתא דרב ששת ורב ששת [א]מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שני בתים משני צידי רשות הרבים ובאו נכרים והקיפום מחיצה בשבת מהו אליבא דמאן דאמר [ג]אין ביטול רשות מחצר לחצר לא תיבעי לך השתא דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי אמרת אין ביטול רשות מחצר לחצר הכא דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר [ג]יש ביטול רשות מחצר לחצר התם דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי בטולי נמי מצי מבטל אבל הכא דלא מצו מערבי מאתמול בטולי נמי לא מצי מבטל או דילמא לא שנא אמר ליה [א]אין מבטלין מת נכרי בשבת מהו אליבא דמאן דאמר שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן הא חדא עבדינן או דילמא לא שנא אמר ליה [ב]אני אומר מבטלין והמנונא אמר אין מבטלין: אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]נכרי שיש לו פתח ארבעה על ארבעה פתוח לבקעה אפילו מכניס ומוציא גמלים וקרונות כל היום כולו דרך מבוי אין אוסר על בני מבוי מ"ט בפיתחא דמיחד ליה בההוא ניחא ליה איבעיא להו פתוח לקרפף מהו א"ר נחמן בר אמי משמיה דאולפנא אפי'

רש"י

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב. בהא מודי שמואל דמבטלי בני חיצונה לבני פנימית אותו רשות שבא להן לתוכן ע"י הרגל עירובן משום דאמר לה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי והכי מפרש לה בסוף פירקין [עה:]. והאי דבעינן ביטול אליבא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה דאי לרבנן בלאו ביטול נמי אמרה לה פנימית הכי ועקרה לה לעירוב משום דמעוותי בה אבל ר"ע אמר דבעיא לבטולי בשילהי פירקין [שם] וכי שכח בן פנימית ליכא למימר הכי דליבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש (א) דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי שהרי תחילת העיוות ע"י בן פנימי בא: **כמאן כר' אליעזר.** רבא קא מהדר ליה לרב הונא כמאן קאמרת למילתך כר"א דאמר אינו צריך כו'. בשילהי עושין פסין [ד] אוקימנא הכי: **ממתנייתא דרב ששת.** שהיו משניות סדורות לו וירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה ויאמר לו לתרץ: **מפלפוליה.** חריף וסבר [ה] היה ביותר ועמוק בשאלותיו: **והקיפום.** סתמו רה"ר מכאן ומכאן ונשאר לפני ב' הבתים כעין חצר שהבתים פתוחות לה: **מהו.** שיבטל זה רשותו לזה ויהא מותר להוציא מביתו לכאן דהא קיי"ל בפירקא תניינא (דף כ.) כל מחיצות הנעשות בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה וכ"ש הכא דנכרים עבדוה: **אליבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר.** ואוקימנא [ו] טעמא משום דאין אוסרין (ב) ואין מבטלין ואע"ג דאי בעו לערובי הוו מערבי אלמא תרתי בעינן אוסרין ומערבין: **לא תיבעי לך.** דכ"ש דהכא לא הא ולא הא דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול ולא תורת עירוב היתה לכאן: **כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר יש ביטול.** ואע"ג דאין אוסרין מאי מי אמרינן התם הוא דאי בעו לערובי הוו מערבי ואע"ג דתרתי ליכא חדא מיהא איכא אבל הכא דאפילו חדא ליכא לא או דלמא מדאהא לא קפיד אהא נמי לא קפיד: **אין מבטלין.** דחדא מיהא בעינן: **מת נכרי בשבת.** הא נמי בעא מיניה שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר ולא שכרו ולא עירבו ומת נכרי בשבת מהו לבטל זה לזה: **אליבא דמ"ד.** לעיל בפרקין (דף סה:) היכא דאתי נכרי בשבת שוכרין הימנו ואח"כ מבטלין לא תיבעי לך: **השתא תרתי עבדינן.** שכירות וביטול חדא מיבעיא: **אני אומר מבטלין.** ולא דמיא להאי דלעיל דהכא אי בעי מיגר וערובי מאתמול מצי עבדי: **והמנונא אמר אין מבטלין.** כיון דאי בעו ערובי מאתמול לא מצי עבדי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב: **בההוא ניחא ליה.** משום דאיכא אוירא טפי ממבוי: **דאולפנא.** ששמע מרבו ורבו מרבו:

אפי'

תוספות

שכח אחד מבני חיצונה ולא עירב עמהן. בהא מודה שמואל דמבטלין בני חיצונה לבני הפנימית אותו רשות שיש להן בתוכן על ידי הרגל עירובן משום דאמרה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי [א] והכי מפרש בשילהי פירקין והא דבעיא ביטול אליבא דר"ע אמר רבא למילתיה דאי לרבנן בלא ביטול נמי אמרי לה לפנימית הכי ועקרה לעירוב' משום דמעוותי לה אבל ר' עקיבא (ג) דבעי לבטולי בשילהי פירקין [ב] וכי שכח אחד מן הפנימית ליכא למימר הכי לבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש [ג] דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי דבעיא ביטול שהרי תחילת [העיוות] ע"י בן הפנימית הוא בא [ד] כל זה לשון הקונט' וא"ת ורבא מנא ליה דשמואל מוקי לה כר"ע דבעי' ביטול דלמא כרבנן דשרו לקמן בלא ביטול וי"ל משום דשמעינן ליה לשמואל דאמר אוסרין ומערבין ומבטלין ב' חצירות זו לפנים מזו ולא מתוקם אלא (ד) בהכי [ה] וא"ת וכי שכח אחד מבני פנימית ולא עירב ומבטל לבני פנימית אמאי אתיא חיצונה ואסרה עלייהו משום עירוב המרגילה לתוכה הא אמר לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מח:) דלא אמרו דיורין להחמיר וי"ל דההיא דלעיל ליכא שום פשיעותא אבל הכא הפנימית פשעה ועותה את עצמה:

כמאן כר' אליעזר כו'. לעיל בשמעתין כשנתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן החיצונה ולא עירב לא מצי למיפרך הכי דלימא דמצי מבטל בן חיצונה לבני החיצונה ותיתי פנימית ותשתרי בהדייהו דהכא ליכא דיורי חיצונה בפנימית [ו] אלא ע"י עירוב המרגילה לא חשיב ביטולי רשות מחצר לחצר [ז] כיון דמאליהן משתרו בני חיצונה ע"י שמבטל בן פנימי לבני פנימית (ה) כרא"י דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד וא' אבל לעיל דפנימית אוסרת החיצונה ע"י דריסת הרגל שלה אע"ג דא"צ לבטל לכל אחד ואחד חשיב ליה ביטול רשות מחצר לחצר [ח]:

אני אומר מבטלין. פי' בקונטרס דלא דמיא להאיא דלעיל היכא דאתא נכרי בשבתא (ו) דהכא אי בעו מיגר וערובי מאתמול מצו עבדי ורב המנונא אמר אין מבטלין כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב עד כאן לשון הקונט' [ט] ותימה דלעיל (דף סו.) פשיטא לן היכא דאתא נכרי מאתמול דמבטלין ואוסרין ומערבין קרינן ביה דאמר לעיל ואי דאתא נכרי מאתמול לוגר מאתמול [י] וי"ל דסוגיא דלעיל כרב ששת דאמר הכא דמבטלין ומיהו קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששת דתרתי לא עבדינן ודוקא מת הוא דמבטלין אבל לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול לא עבדינן ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין ודוקא באתא בשבת קאמר שמואל דאין מבטלין ונראה לפרש דהכא באתא בשבת ומת בשבת איירי וכן משמע הלשון דקאמר כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן ובאתא נכרי בשבת נחלקו ועל זה מיבעיא ליה כשמת אי עבדינן חדא אי לא וא"ת כי לא מת נמי תסגי בחדא בביטול לחודיה דהוה יחיד במקום נכרי וי"ל כדפי' לעיל דלא משתרי בביטול לחודיה כשמתרצה הנכרי לשכור כיון דאס לא היה מתרצה לא היה מותר משום דאס כן בטלת תורת עירוב [יא] אי נמי רב חסדא כר' מאיר סבירא ליה דאסר יחיד במקום נכרי ומיהו לפי טעם זה אחרון לא יתכן לומר (ז) אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דקאמר [ז] (אני אומר מבטלין) היינו שמואל דממה נפשך לשמואל סגי בביטול דאיהו קאמר הלכה כרא"י וקאמר שמואל לעיל דאין מבטלין ש"מ דאפי' חדא לא עבדינן לשמואל אלא היינו ר' אסי דאמר לעיל לא נשכור: **אני** אומר מבטלין. אף על גב דבשני בתים אין מבטלין התם ליכא לא אוסרין ולא מערבין שהיא רה"ר מבעוד יום אבל הכא אוסרין איכא וגם מערבין עד שיבא הנכרי א"נ גבי שני בתים לא היה לו כח מבעוד יום לעשות אותו ביטול שעושה עכשיו אבל הכא מבעוד יום היה בו כח לבטל:

וישראל

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ז טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ה:

לט ב מיי' שם הל' יג וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפב:

מ ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יז טוש"ע או"ח סי' שפט:

רב נסים גאון

כמאן כר' אליעזר דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד, אנא כי קא אמינא כרבנן. עיקר דבריו שלר' אליעזר בסוף פרק עושין פסין, דתנן אמר ר' אילעאי שמעתי מר' אליעזר שאפי' היא כבית כור. וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ומלהוציא לו ולהם. ופרקינן לא קשיא הא ר' אליעזר והא רבנן, כשתמצא לומר לדברי ר' אליעזר המבטל רשות חצרו לרשות ביתו נמי ביטל. לרבנן המבטל רשות חצרו רשות ביתו לא ביטל.

רבינו חננאל

רב חסדא כי הוה פגע ברב ששת הוה (מתרען) [מרתען] שפוותיה. כלומר היה מתירא ממנו שמא ישאלנו ממתניתא דהוו בידיה. ורב ששת הוה (מיתרע) [מרתע] כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא, שמא ישאלהו. בעא מיניה רב חסדא מרב ששת שתי חצירות בשני צידי רשות הרבים והקיפום גוים מחיצה בשבת, אליבא דר' יוחנן דאמר יש ביטול מחצר לחצר מהו, מהדא לחברתה הוא דאמר, דכיון דאיבעי לערובי מאתמול הוה מצי מערב, בטולי השתא מצי בטיל. אבל הכא בהקיפום גוים מחיצות בשבת דאיבעי לערובי מאיתמול לא מצי מערבי, בטולי השתא נמי לא מצי מבטלי. או דילמא לא שנא. א"ל אין מבטלין. תוב בעא מיניה מת גוי בשבת מהו. אליבא דר' יוחנן לא תיבעי לך השתא שוכרין ומבטלין עבדי להו בשבת להני תרתי, חדא אי מבטלין אי לא מיבעיא. כי תיבעי לך אליבא דשמואל דאמר אין שוכרין מאי, תרתי הוא דלא עבדי, אבל הכא בחצר דהוו בה דיורין ישראלים הרבה וגוי, ואסר עלייהו גוי ולא עירובו, דהא אין עירוב מועיל במקום גוי בשבת, ונסתלקה רשותו ונשתיירו ישראלים, מהו שיבטל אחד רשותו ויהא האחר מותר לטלטל. א"ל (אביי) [רב ששת] אני אומר מבטלין, והמנונא אומר אין מבטלין. אמר רב יהודה אמר שמואל גוי שיש לו אפי' פתח ד' טפחים על ד' טפחים פתוח מחצירו לבקעה, כבר סילק רשותו מכל המבוי, ואפילו הוא מכניס

מסורת הש"ס

א) [גיר' הערוך מרתען], ב) [לעיל סו: לקמן פח. עה:], ג) [שם], ד) [לעיל כו:], ה) בס"א: וסברן, ו) ר"ל להקיפום נכרים דמהדא לא עבדינן. רלמ"ח, ז) רש"ל מ"ז ועי' רש"ח.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכח וכו' ותיחוד דשא ותשמש. נ"ב ס"א ותנעול חיצוני לפנימית רשותה: (ב) ד"ה אליבא וכו' דאין אוסרין אין מבטלין: (ג) תוס' ד"ה שכח וכו' אבל ר' עקיבא אמר בשילהי פירקין דבעי לבטולו וכי שכח: (ד) בא"ד ולא מתוקם אלא כר' עקיבא וא"ת: (ה) ד"ה כמאן וכו' לבני פנימית כר' אליעזר דאמר: (ו) ד"ה אני אומר וכו' דלעיל היכא דאתא נכרי בשבתא [illegible] (ז) בא"ד לא יתכן לומר כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דהיינו שמואל כל"ל ותיבת דקאמר אני אומר מבטלין נמחק:

גליון הש"ס

גמ' כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטל. עי' לקמן סח ע"ב תוס' ד"ה רב אשי:

מוסף תוספות

א. אהני ליה טעמא וכו' דאמרה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי, דיכולה חיצונה לבטל רשותה אצלה ואע"פ שאין ביטול מחצר לחצר. ריטב"א. כיון שאין לה לחיצונה בפנימית מדינא כלום אלא משום דפנימית הרגילה אצלה בעירובה, רשות מועט כזה יכול לבטל לחצר אחרת. רשב"א.

ב. בני החיצונה צריכין לבטל רשותן לבני הפנימית הא בלא ביטול דחיצונה לא, דכיון דשתיפו לחיצונה בהדייהו הוו להו כבני חצר אחת ואינן מותרין עד שיבטלו בני חיצונה לגבייהו וכו', משום דעירובה מרגילה, ונהי דאמרה לה לתיקוני שתפתיך ולא לעוותי, דאמרה לה מבטלינא לך רשותא, ומיהו עד דמבטלא לה לא משתמשא. שם. ג. [ו]אמאי אסרי בני חיצונה על הפנימית, לימרו לה לבני פנימית בעינן לאסתלוקי מינך וניחוד דשא באפך, דהא לתקוני שתפתיך ולא לעוותה. ריטב"א. ד. כיון שהעיוות בא מחמת בני הפנימית ששכח אחד ולא עירב ליכא למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי. שם. ה. דהא בכולהו בבי [ליכא] ביטול רשות מחצר לחצר אלא בזו בלבד. שם. ו. אין לחיצונה דריסת רגל גמורה על הפנימית. תוס' ר"פ. ז. כי בטל לבני פנימית לא חשיב כאילו בטל בפירוש לבני חיצונה ליחשב ביטול רשות מחצר לחצר, אע"ג דממילא מישתרא חיצונה ע"י אותו ביטול לר' אליעזר דאמר אין צריך לבטל לכל אחד ואחד. שם. ח. [illegible] ט. ונראה מתוך דבריו שהוא ז"ל מפרשה בדאיתי' לערובי מאתמול. רשב"א. י. וא"כ היכי אפשר דלימא רב המנונא שאין מבטלין. ריטב"א. יא. ה"ה במתרצה נמי. תוס' הרא"ש.

ומוציא גמלים וקרונות כל היום דרך מבוי, אינו אוסר על בני המבוי, אלא כעובר דרך הוא חשוב במבוי. מאי טעמא בההוא פיתחא דמיחד ליה טפי ניחא ליה.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אפי' פתוח לקרפף רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו [א]נכרי בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר [ב]וישראל בית סאתים אינו אוסר יותר מבית סאתים אוסר בעא מיניה רבא בר חקלאי מרב הונא פתוח לקרפף מהו א"ל הרי אמרו בית סאתים אוסר יותר מבית סאתים אינו אוסר (א) אמר עולא אמר רבי יוחנן [ג]קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין מתיב רב הונא בר חיננא [ד]סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מן הים לתוכו פחות מכאן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים אהייא אילימא אסיפא בית סאתים טפי לא והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל אלא לאו ארישא והכי קאמר סלע שבים גבוה עשרה ורוחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו ועד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא תיובתא דר' יוחנן אמר רבא מאן דלא ידע תרוצי מתנייתא תיובתא מותיב ליה לרבי יוחנן לעולם ארישא והכי קאמר הא בתוכו מטלטלין ועד כמה עד בית סאתים רב אשי אמר [ה]לעולם ארישא הן אמרו והן אמרו הן אמרו קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' אמות והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי לא מן הים לתוכו ולא מתוכו לים מ"ט רה"י גמורה היא יתר מבית סאתים דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט דלמא אמרי רה"י גמורה היא ואתי לטלטולי בכוליה ומאי שנא תוכו שכיח מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שכיח: ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי א"ל אביי והא לא ערבינן א"ל [ו]נסמוך אשיתוף א"ל הא לא שתפינן [ז]נימרו ליה לנכרי ליתי ליה אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב [יוסף אמר רב] כהנא כי הוינן בי רב יהודה הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא לבתר הכי אמר ליה מאי בעית לאותביה למר אמר [ליה דתניא] הזאה שבות [ח]ואמירה לנכרי שבות מה

אפי' פתוח לקרפף. ניחא ליה ביה טפי דאיכא אוירא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי: נכרי בית סאתים אוסר. אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי עדיין אוסר על בני מבוי דאוירא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אוירא ובההיא ניחא ליה ואינו אוסר: ישראל. שיש לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואע"ג דלגבי נכרי חשיב זוטרא לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאת משאות יתירין וסגי בהכי ונפיש אוירא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה כיון דאסיר ליה לאישתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי: פתוח לקרפף מהו. אנכרי קאי ואמילתיה דרב יהודה: הזורק לתוכו. מרה"ר: חייב. חטאת. ואע"ג דלענין איסור טלטול שויוה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בד' מדאורייתא רה"י גמורה היא דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ומש"ה אסרי רבנן לטלטולי: ים כרמלית הוא: אין מטלטלין לא מתוכו לים. אפי' בד' אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ד' הוי רה"י: פחות מכאן. שאינו גבוה עשרה כרמלית היא כים ומטלטלין מזה לזה תוך ד' אמות: עד כמה. יהא רחב סלע: עד בית סאתים. אבל טפי לא ולקמיה מפרש אהייא קאי: אי נימא אסיפא. אפחות מעשרה תרווייהו כרמלית נינהו לא שנא רחב ולא שנא קצר: הא יותר מבית סאתים. בטל תורת רה"י מיניה והוי כרמלית אפי' לקולא ואף על גב דגבוה עשרה: לעולם ארישא. ולאו אמתוכו לים קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק הא בתוכו מטלטלין דהא רה"י היא עד כמה עד בית סאתים אבל טפי לא דשויוה רבנן ככרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברה"ר מיהו לענין מתוכו לים רה"י היא: רב אשי אמר לעולם ארישא. ולאו אדיוקא קאי ואפי' לענין מתוכו לים נמי כרמלית שויוה ושרי מיהו לר' יוחנן לא תיקשי דודאי לענין חיובא מדאורייתא רה"י היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מיניה לכרמלית משום דאיסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר ורואו שאין שניהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש: הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו. דשויוה כרמלית לענין טלטול משום דמיחלף ברה"ר ומיהו אסור לטלטל מרה"ר לתוכו ומתוכו לרה"ר כדר' יוחנן דמדאורייתא רה"י היא: והם אמרו אין מטלטלין מרה"י לכרמלית. משום דלא ליתי לטלטולי מרה"י לרה"ר ובהאי רה"י שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה כי אסרינן ליה לטלטולי מיניה לכרמלית לא אתיא מיניה חורבה אבל טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו לים תוך ד' אמות אתי למימר רה"י גמורה היא אפי' מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא איָדך תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא: ומאי שנא. דאלים הך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית: תוכו שכיח. וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיחלף ברה"ר: מתוכו לים לא שכיח. ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיחא ואע"ג דבשאר רה"י לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחן אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח: דאישתפך חמימיה. שהיו רוחצין למולו והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום: מגו ביתאי. מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחר בצוותא חצר: נסמוך אשיתוף. למבוי דתנן (לקמן עג.) במתני' אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן במבוי ובחצירות אף על פי שלא עירבו: בדאורייתא מותבינן תיובתא. באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורה אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות כהוראתו: והדר מותבינן. ליה ללמוד אם יפה הורה: הזאה. על הטמאה אינה אסורה בשבת אלא משום שבות:

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו'. אומר ר"י דאם הוקף לדירה אפי' בית סאתים אוסר דכיון שהוקף לדירה הוה כביתו ואינו עומד (א) במקום אויר של מבוי ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי[א] ובקונט' לא פירש כן דאדרבה פירש יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר[ב]: ומאי טעמא דלמא אמרי רה"י גמורה היא. מכאן התיר ר"ת בגינה אחת יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ הואיל ולא היתה רה"ר גמורה כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה[ג] והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה אע"פ שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה או ליטול מתוכה לחוץ ואין לחלק בין סלע דהתם משום דלא שכיח שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לטלטל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק דשבת (דף ו.) ארבע רשויות לשבת ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים[ד] משכחת להו חמשה: והא לא ערבינן כו'. קודם מילה היה[ה] כדפירש בקונט' וכן משמע מדמדמה הך אמירה להזאה שהיא משום מצוה לעשות פסח אבל לאחר מילה ומשום סכנה על זה לא היה אומר והא לא ערבינן דבפקוח נפש הזריז הרי זה משובח כדאמרינן פרק בתרא דיומא (דף פד:): נסמוך אשיתוף. למבוי פירש בקונט' דתנן במתני' אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן ולא היה לו להביא מאותה משנה דלקמן (ב) בגמ' מוקמינן לה כולה כר"מ דבעינן עירוב ובעינן שיתוף ואם נשתתפו נמי קאמר אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (דף עא:) וחכמים אומרים מערבין או משתתפין ואע"ג דפסיק רב לקמן (ג) הלכה כר"מ דבעי תרתי סבר לה כר' יוחנן דאמר נהגו כר"מ אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה אי נמי[ו] סבר כמאן דאמר (ד) בפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי ונסמוך אשיתוף דקאמר היינו אם נשתתפו בפת:

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה יז טוש"ע א"ח סימן שפט: ב [מיי' שם הל' יז]:

מב ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה א טוש"ע או"ח סי' שמו סעיף ג:

מג ד ה מיי' שם הל' ב:

מד ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה יט ופ"ה שם הלכה יג סמג עשין דרבנן א טוש"ע או"ח סי' שפז:

מה ז מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה י ופ"ב מה' מילה הלכה ט סמג לאוין סה ועשין כח טוש"ע או"ח סי' שכח סעיף יז וסי' שלא סעי' ו טוש"ע יו"ד סי' רסו סעיף ה:

רבינו חננאל

ולא תימא לבקעה ממש, אלא אפילו לקרפף אם פתח וסילק רשותו מכל המבוי. **רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו גוי בית סאתים אוסר יתר מבית סאתים אינו אוסר.** פי' פתח ארבעה על ארבעה פתוח לקרפף אם יש בו בית סאתים עדיין אוסר [על] בני המבוי, שלא סילק רשותו. [יותר מב' סאתים אינו] (ואינו) אוסר. וכן סוגיא דשמעתא. **לפי'** שיירא שחנו ושבתו בקרפף שיש בו כמה סאין, ושבת גוי עמהן ההוא (גוי) בית סאתים ששבת עליו אסרו לישראלים ששבתו עמו לטלטל בו, אבל בשאר המקום כולו אינו אוסר. **ישראל**, שלא עירבו, בית סאתים אינו אוסר, כי בלא עירוב מותר בו, אבל יותר מבית סאתים שאין לו [לטלטל] אלא על ידי עירוב, אוסר אלא אם כן ביטל רשותו כר' יוחנן דאמר יש ביטול ברחבה. **אמר עולא א"ר יוחנן** (א"ר) **קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כורים הזורק** מרשות הרבים **לתוכו חייב, מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין.** ומותבינן עליה מיהא, סלע שבים גבוה י' ורחב (י') [ד'] טפחים אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, פחות מיכן מטלטלין עד בית סאתים. האי בית סאתים דקתני [אאהי קאי, אי] אפחות מיכן בית סאתים הוא דמטלטלין (הוא) [הא] יתר מבית סאתים לא. והא פחות מי' טפחים כרמלית הוא, והים כרמלית הוא, מכרמלית לכרמלית הוא ואפי' יתר מהאי שרי. אלא לאו ארישא והכי קתני, סלע שבים גבוה י' ורחב ד' אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, ועד כמה עד בית סאתים. כלומר שהוא כרשות היחיד, הא יתר מבית סאתים מטלטלין אלמא כרמלית היא, ותיובתא דר'

מסורת הש"ס

א) שבת דף ז., ב) [שבת קנ. ושם נסמן],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וישראל וכו'. במקום אויר (של מבוי). תא"מ ונ"ב באשר"י אין זה: (ב) ד"ה נסמוך וכו' משנה דלקמן. נ"ב דף עג ע"ב: (ג) בא"ד דפסיק רב לקמן. נ"ב ריש דף עב ע"א: (ד) בא"ד סבר כמאן דאמר. נ"ב סוף דף עא ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' נימרו ליה לנכרי. עי' לעיל דף סד ע"א תוס' ד"ה א"כ:

מוסף רש"י

מחיצה היא. לקרות רשות היחיד (שבת ז.). **ואמירה לנכרי שבות.** מדרבנן (ב"מ צ.).

מוסף תוספות

א. דהו"ל כחצר, דאטו אם יש לכל אחד חצר לפני ביתו מאידך גיסא הו"א נמי דלא אסרי על המבוי, הא ודאי ליתא, דבהא לא איירי כלל ולא נקט אלא קרפף דהוי כעין מבוי, וכיון שיש לו אויר כיוצא במבוי מסתלק ממנו. ריטב"א. ב. דכל שהוא מותר להשתמש בו והוא מקום פנוי לצאת בו משם הוא רגיל ובדידיה ניחא לי' טפי. רשב"א. ג. [ד]הכא משמע דכל היכא דאיכא למגזר דלמא אמרי רשות היחיד גמורה היא שרו לטלטולי מתוכו לכרמלית, והלכך ל"ש קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה שהוא סמוך לים לא שנא שהוא סמוך לכרמלית שביבשה שרי לטלטולי מתוכו לכרמלית ומכרמלית לתוכו, דאי לא אתי למימר רשות היחיד גמורה היא. שם. ד. [ו]היה כרמלית חלוק מקרפף. תוס' ר"פ. ה. דמכשירי מילה אינם דוחין את השבת. ריטב"א. ו. רבה לדברי הכל אמר לה [וסבר]. שם.

רבינו חננאל (המשך)

שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. והן אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית. בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה אסרי רבנן לטלטולי מתוכו לים ומן הים לתוכו, מאי טעמא דילמא אמרי רשות היחיד היא ואתי לטלטולי בכוליה. ומאי שנא, תוכו שכיח ולפיכך אסרו, מתוכו לים ומן הים לתוכו דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן. ההוא ינוקא דאישתפוך המים שחיממו לו למול עליהן. אמר להן רבה נייתו ליה מיא חמימי מגו ביתי.

יוחנן תיובתא. ודחי רבא לעולם אין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מן הים לתוכו, [וה"ק] בתוכו הוא דמטלטלין עד בית סאתים. רב אשי אמר לעולם ארישא, והן אמרו קרפף יותר מבית סאתים והא לא ערבינן, אמר להו נסמוך על שיתוף שבמבוי. אמרו ליה לית לן שיתופי מבוי. אמר להו אמרו לגוי וייזיל וליתי להו. אמר אביי בעיי לאותובי למר והא הזאה שבות היא ואמירה לגוי שבות היא,

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

יום חמישי כז תשרי תשפ"א עירובין דף סז

שָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב, וַדַּאי פְּנִימִית מוּתֶּרֶת דְּאָחֲדָא דַּשָּׁא וּמִשְׁתַּמְּשָׁא, וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא וְכִי שָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב אַמַּאי שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לְבַטֵּיל בַּר פְּנִימִית לִבְנֵי פְּנִימִית וְתֵיתֵי חִיצוֹנָה וְתִשְׁתְּרֵי בַּהֲדֵיהוּ. כְּמַאן כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי קָאָמֵינָא לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי צָרִיךְ לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. [התבאר בדף הקודם].

✦✦✦

רַב חִסְדָּא וְרַב שֵׁשֶׁת כִּי פָּגְעִי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי - כאשר היו פוגשים זה את זה, **רַב חִסְדָּא מַרְתְּעָן שִׁיפּוּוֹתֵיהּ מִמַּתְנְיָיתָא דְּרַב שֵׁשֶׁת** - שפתותיו של רב חסדא היו רותתות ממשנתו של רב ששת, שהיו משניות סדורות לו, וירא רב חסדא שלא יקשה ממשנה על משנה, ויאמר לו לתרצן. **וְרַב שֵׁשֶׁת מִרְתַּע כּוּלֵּיהּ גּוּפֵיהּ מִפִּלְפּוּלֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא** - וכל גופו של רב ששת היה רועד מפלפולו של רב חסדא (מעומק שאילותיו).

הקיפום גוים מחיצה בשבת, האם אפשר לבטל רשות בשבת עצמה

בְּעָא מִינַּיהּ רַב חִסְדָּא מֵרַב שֵׁשֶׁת: שְׁנֵי בָּתִּים מִשְּׁנֵי צִידֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, וּבָאוּ גּוֹיִם וְהִקִּיפוּם מְחִיצָה בְּשַׁבָּת - גוים סתמו את רשות הרבים מכאן ומכאן, ונוצר לפני שני הבתים כעין חצר שהבתים פתוחות לה, ומחיצה שנעשתה בשבת שמה מחיצה, **מַהוּ** שיבטל בן בית שבצד זה רשותו לבן בית שבצד זה, ויהא מותר להוציא מביתו לחצר.

ביאור הספק: לפי שמואל, שאפילו כשמערבין ולא אוסרין (ב' חצירות) אין ביטול, ודאי שכאן שמבעוד יום הם היו לא מערבין ולא אוסרין (שהרי לא היה כלל חצר ביניהם) אין ביטול

רב חסדא מבאר את ספיקו: **אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר** - לפי דעת שמואל שביטול לא מועיל להתיר טלטול מחצר לחצר, [מפני שביטול עוזר רק באופן שאוסרים (שאוסרים הם זה על זה לטלטל אם לא עירבו ביניהם) ומערבים (שהם יכולים לערב ביניהם)] **לָא תִּיבְּעֵי לָךְ** - אין לך להסתפק לשיטתו, שודאי אין ביטול רשות באופן שהקיפום גוים בשבת, **הַשְּׁתָּא דְּאִי בָּעוּ לְעָרוֹבֵי מֵאֶתְמוֹל מָצוּ מְעָרְבִי אָמְרַתְּ** - שהרי אם לגבי ב' חצירות שאם הם היו רוצים לערב יחד מבעוד יום, היו יכולים הם לעשות זאת, ואעפ"כ שיטה זו סוברת **אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר,** כיון שאינם אוסרים זה על זה - אם כן **הָכָא דְּאִי בָּעוּ לְעָרוֹבֵי מֵאֶתְמוֹל לָא מָצוּ מְעָרְבִי** - כאן שהם לא יכלו לערב מבעוד יום, שהרי כלל לא היה חצר בין הבתים מבעוד יום, **לֹא כָּל שֶׁכֵּן** שאינם יכולים לבטל רשותם זה לזה, שמבעוד יום הם היו בגדר לא מערבין ולא אוסרים.

המשך ביאור הספק: לפי רבי יוחנן, שכאשר אין אוסרים יש ביטול (בב' חצירות שמערבים ולא אוסרים) האם יש ביטול גם כאשר אין מערבים ואין אוסרים (הקיפום בשבת)

וממשיך רב חסדא לבאר את ספיקו: **כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר** - הספק שיש להסתפק בזה הוא לשיטת רבי יוחנן שסובר **יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר,** ואף שב' החצירות אינם אוסרים זה על זה, מכל מקום כיון שהם יכולים לערב יחד, מועיל בהם ביטול רשות.

ולשיטה זו יש להסתפק: האם נאמר שרק **הָתָם דְּאִי בָּעוּ לְעָרוֹבֵי מֵאֶתְמוֹל מָצוּ מְעָרְבִי בַּטּוֹלֵי נָמֵי מָצֵי מְבַטֵּל** - שם לגבי ב' חצירות, (אף שאינם אוסרים זה לזה) כיון שאם הם היו רוצים הרי הם יכלו לערב יחד, על כן הם יכולים גם לבטל רשותם זה לזה,

אֲבָל הָכָא דְּלָא מָצוּ מְעָרְבִי מֵאֶתְמוֹל בַּטּוֹלֵי נָמֵי לָא מָצֵי מְבַטֵּל - אבל כאן שהקיפום גוים בשבת, שאם הם היו רוצים הם לא היו יכולים לערב מבעוד יום, שהרי לא היתה חצר ביניהם, נמצא שמבעוד יום הם לא אוסרים ולא מערבים, ועל כן אין בהם דין ביטול רשות.

אוֹ דִּילְמָא לָא שְׁנָא - או שמא אין הבדל, וכשם שיש ביטול רשות, בב' חצירות, כאשר הם רק מערבים ולא אוסרים, שאין צריך את התנאי שיהיו אוסרים כדי שיוכלו לבטל רשות - כך יש ביטול רשות בהקיפום גוים בשבת, שהם לא מערבים ולא אוסרים, שגם אין צריך את התנאי שיהיו מערבים, כדי שיוכלו לבטל רשות.

תשובת רב ששת: אין בזה ביטול, כיון שצריך שיהיה לכל הפחות או מערבין או אוסרים

אָמַר לֵיהּ רב ששת: **אֵין מְבַטְּלִין,** כיון שכאשר הקיפום בשבת, הרי מבעוד יום הם לא היו מערבים ולא אוסרים, ובאופן כזה אף לרבי יוחנן אין ביטול רשות.

◆◆◆

ב' יהודים וגוי בחצר, ומת גוי בשבת, האם הישראל יכול לבטל רשותו לישראל השני בשבת

הגמרא מביאה דבר נוסף שרב חסדא שאל את רב ששת: שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר, ולא שכרו ולא עירבו, **ומֵת גּוֹי בְּשַׁבָּת מַהוּ** - האם כעת בשבת שיש בחצר רק שתי ישראלים, יכול הישראל לבטל רשותו לשני.

ביאור הספק: לפי השיטה שאפשר בשבת לשכור ולבטל (כאשר גוי בא בשבת לחצר שיש בו ב' ישראלים, שוכרים מהגוי את רשותו בשבת, ואחר כך הישראל מבטל את רשותו לישראל השני) ודאי שאפשר רק לבטל (באופן שהגוי מת בשבת)

רב חסדא מבאר את ספיקו: **אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר שׁוֹכְרִין** - לפי דעת רבי יוחנן שהובאה לעיל הסוברת שגוי שבא בשבת, שוכרים ממנו את רשותו בשבת, **לָא תִּיבְּעֵי לָךְ** - אל תסתפק שכאשר גוי מת בשבת, יועיל ביטול רשות, **הַשְׁתָּא תַּרְתֵּי עָבְדִינַן** - שהרי כעת נתבונן בזה, אם עושים שתים - שוכרים ומבטלים, שכאשר הגוי בא בשבת, לא מועיל רק לשכור ממנו את רשותו, כיון שכאשר הגוי בא התבטל העירוב שעשו מבעוד יום, ונמצא שלאחר שהם שוכרים מהגוי את רשותו בשבת, אזי אחד מהישראלים מבטל את הרשות לחבירו הישראלים בטלים, ואם אפשר לעשות בשבת עצמה גם שכירות וגם ביטול רשות, **חֲדָא מִיבַּעְיָא** - ודאי שאפשר לעשות בשבת עצמה רק דבר אחד דהיינו רק ביטול, כאשר הגוי מת בשבת.

המשך ביאור הספק: לפי השיטה שאי אפשר בשבת לשכור ולבטל, האם אפשר בשבת עצמה רק לבטל

וממשיך רב חסדא ומבאר את ספיקו: **אֶלָּא כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ, אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר אֵין שׁוֹכְרִין** - הספק הוא רק לפי השיטה שאם הגוי בא בשבת, אין שוכרין ומבטלין את הרשות בשבת, ובזה יש להסתפק, האם רק **תַּרְתֵּי הוּא דְּלָא עָבְדִינַן** - שתים לא עושים, כלומר גם לשכור

וגם לבטל, **הָא חֲדָא עָבְדִינַן** - אבל דבר אחד עושים, דהיינו כאשר גוי מת בשבת ואין צריך לשכור אלא רק לבטל. **אוֹ דִילְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל וכשם שאין שוכרין ומבטלים בשבת, כך אין מבטלים בשבת.

תשובת רב ששת: אני אומר שמבטלים בשבת (כאשר הגוי מת בשבת) והמנונא אומר שאין מבטלים בשבת

אָמַר לֵיהּ רב ששת: **אֲנִי אוֹמֵר מְבַטְּלִין** - כאשר גוי מת בשבת, אפשר לבטל רשות בשבת, מפני שמבעוד יום הם היו יכולים לשכור את הרשות מהגוי, ואחר כך לבטל [ואין זה דומה לאופן שגוי בא בשבת, שמבעוד יום הם לא יכלו לשכור ולבטל, שהרי לא היה כאן גוי לשכור ממנו],

והמשיך רב ששת ואמר: **וְהַמְנוּנָא אָמַר: אֵין מְבַטְּלִין** בשבת, כיון שלמעשה מבעוד יום הם לא שכרו מהגוי את רשותו, וממילא הם לא יכלו לערב או לבטל רשותם, על כן גם בשבת לא יועיל ביטול, שביטול מועיל רק במקום שיכלו לערב מבעוד יום.

✦✦✦

מבוי שיש בו ב' ישראלים וגוי, ולגוי יש פתח ד' על ד' פתוח לבקעה, אין הגוי אוסר על בני מבוי

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: גּוֹי הדר עם ב' הישראלים במבוי, **שֶׁיֵּשׁ לוֹ** [לגוי] **פֶּתַח אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה פָּתוּחַ לְבִקְעָה, אֲפִילּוּ** אם הגוי **מַכְנִיס וּמוֹצִיא גְּמַלִּים וּקְרוֹנוֹת כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ דֶּרֶךְ מָבוֹי, אֵין אוֹסֵר עַל בְּנֵי מָבוֹי,** והם יכולים לעשות שיתוף ביניהם,

מַאי טַעְמָא,

בְּפִיתְחָא דְּמִיַּחַד לֵיהּ בְּהָהוּא נִיחָא לֵיהּ - משום שפתח שמיוחד לו, בזה נוח לו יותר, שבפתח זה הוא יוצא לבקעה שיש בה אויר יותר מדרך המבוי, (והבקעה גדולה ומרווחת), ועל כן זה נחשב כאילו אינו דייר במבוי (שיש לו פתח אחר), ואין כאן גוי אלא ב' ישראלים והרי הם יכולים לעשות שיתוף.

✦✦✦

ספק: מבוי שיש בו ב' ישראלים וגוי, ולגוי יש פתח ד' על ד' פתוח לקרפף, האם הוא אוסר על בני המבוי

אִיבַּעְיָא לְהוּ, אם הפתח שיש לגוי אינו פתוח לבקעה אלא הוא **פָּתוּחַ לְקַרְפֵּף** [שטח מחוץ לעיר המיועד בדרך כלל מחסן עצים וכדומה] **מַהוּ** - האם נאמר שגם בזה פתח זה הוא העיקרי, וזה פתחו ואינו נחשב לדייר במבוי, או שמא כיון שאינו פתח למקום שיש בו אויר (מקום גדול ומרווח) כמו בקעה, הרי פתחו העיקרי הוא דרך המבוי, והרי הוא אוסר על הישראלים הדרים בו.

רב נחמן: באופן כזה הגוי אינו אוסר

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר אַמֵּי מִשְּׁמֵיהּ דְּאוּלְּפָנָא - בשם המלמד דין זה, כלומר ששמע זאת מרבו ורבו מרבו, [עמוד ב] **אֲפִילּוּ פָּתוּחַ לְקַרְפֵּף,** נוח לו בזה יותר, ואינו אוסר על בני מבוי.

רבה ורב יוסף: תלוי מה הגודל של הקרפף, אם הוא פחות מבית סאתיים, הגוי אוסר על בני המבוי

רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: גּוֹי [ב' ישראלים וגוי הדרים במבוי, ויש לגוי פתח לקרפף, אם הקרפף בגודל] **בֵּית סָאתַיִם,** הרי הוא **אוֹסֵר** על בני המבוי, שפתח לקרפף כזה אינו הופך להיות פתחו המרכזי, שאין זה פתח לשטח גדול ומרווח.

אבל אם הפתח הוא לקרפף שגודלו **יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם,** כיון שהוא פתח למקום גדול ומרווח, הרי זה נחשב כפתחו העיקרי של הגוי, ובפתח זה נוח לו יותר מאשר הפתח שיש לו למבוי, וממילא **אֵינוֹ אוֹסֵר** על הישראלים שמבוי מלהשתתף יחד, שאינו נחשב כדייר במבוי לאסור עליהם.

אגב דין זה, מבארים רבה ורב יוסף גם את הדין של ב' ישראלים הדרים במבוי, ואחד מהם לא עירב, אמנם יש לו פתח נוסף לקרפף, מה דינו

וְיִשְׂרָאֵל [ב' ישראלים הדרים במבוי (ללא גוי), ואחד מהם שכח ולא עירב במבוי, אמנם יש לו פתח נוסף לקרפף, אזי דינו הוא: אם קרפף בגודל] **בֵּית סָאתַיִם, אֵינוֹ אוֹסֵר** - אין ישראל זה אוסר על שאר בני המבוי, כיון שבקרפף שהוא בגודל עד בית סאתיים מותר להשתמש (ואע"ג שלגבי גוי אין זה נחשב כפתח, כיון שלא נוח להשתמש בו, מכל מקום לגבי יהודי הוא נחשב כפתח, שהגוי מוציא גם בשבת משאות גדולים, והישראל אינו מוציא משאות גדולים בשבת ואינו צריך פתח גדול).

אבל אם הפתח של הישראל הוא לקרפף שגודלו **יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם,** הרי ישראל זה שלא עירב **אוֹסֵר** על שאר בני מבוי, כיון שאין הישראל יכול להשתמש בפתח כזה בשבת, שקרפף שגודלו יותר מבית סאתיים שלא הקיפו אותו לצורך דירה, דינו ככרמלית ואסור לטלטל בו, ועל כן אין הישראל משתמש בפתח זה אלא בפתח שיש לו למבוי, והרי הוא כדייר במבוי, וכיון שהוא לא עירב, הרי הוא אוסר על שאר בני המבוי.

[גם רב הונא אמר כרבה ורב יוסף לגבי גוי שיש לו פתח לקרפף שתלוי מה גודלו של הקרפף]

בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא בַּר חַקְלַאי מֵרַב הוּנָא: פָּתוּחַ לְקַרְפֵּף מַהוּ - ב' ישראלים וגוי הדרים במבוי, והגוי יש לו פתח נוסף פתוח לקרפף מה דינו, האם הוא אוסר על הישראלים הדרים שם מלהשתתף.

אָמַר לֵיהּ רב המנונא: **הֲרֵי אָמְרוּ בֵּית סָאתַיִם אוֹסֵר. יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם אֵינוֹ אוֹסֵר,** והיינו כמבואר שאם הפתח הוא לקרפף יותר מבית סאתיים, הרי זה פתחו העיקרי, ובאופן זה אינו אוסר על בני המבוי מלהשתתף.

◆ ◆ ◆

קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה, אף שאסור לטלטל בו, שחכמים נתנו לו שם כרמלית, כיון שמהתורה הוא רשות יחיד – לכן הזורק מרשות הרבים לתוכו חייב חטאת

אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קַרְפֵּף יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁלֹּא הוּקַף לְדִירָה, וַאֲפִילּוּ כּוֹר וַאֲפִילּוּ כּוֹרַיִים, אף שמדרבנן יש לו שם כרמלית, ואסור לטלטל בו אף שהוא מוקף במחיצה, כיון שלא הקיפוהו לצורך מגורים, מכל מקום **הַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ** - הזורק מרשות הרבים לקרפף, **חַיָּיב** חטאת,

מַאי טַעְמָא מְחִיצָה הִיא, אֶלָּא שֶׁמְּחוּסֶּרֶת דְּיוּרִין - כיון שיש לקרפף מחיצה הרי זה רשות היחיד גמורה, ואף שרבנן החשיבוהו לכרמלית, אין זה אלא לחומרא לאסור לטלטל בתוכו.

שאלה: בברייתא מבואר שסלע (שדינו כרשות היחיד) אם הוא גדול יותר מבית סאתיים – הרי הוא כרמלית, ומותר להוציא ממנו לים (מכרמלית לכרמלית), ובטל ממנו שם רשות היחיד

מֵתִיב רַב הוּנָא בַּר חִינְנָא: סֶלַע שֶׁבַּיָּם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה, הרי הוא רשות היחיד (מקום שהוא גבוה עשרה טפחים ורחב ד' טפחים הרי הוא רשות היחיד), ועל כן **אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִן תּוֹכוֹ לַיָּם** [שהוא טלטול מרשות היחיד לכרמלית], **וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ** [שהוא טלטול מכרמלית לרשות היחיד].

פָּחוֹת מִכָּאן - אם הסלע אינו גבוה עשרה, אינו רשות היחיד, ועל כן **מְטַלְטְלִין** מהסלע לים, והים לסלע.

עַד כַּמָּה - עד איזה גודל סלע מותר לטלטל מסלע לים ומהים לסלע. **עַד בֵּית סָאתַיִם,** אבל אם הוא יותר מכאן אסור.

מבררת הגמרא: **אַהֵיָּא** - על איזה חלק בברייתא נאמר כלל זה 'עד כמה, עד בית סאתים', **אִילִימָא אַסֵּיפָא** - אם זה נאמר על הסיפא על האופן שהוא פחות מעשרה, ועל זה זה נאמר שמטלטלין מהסלע לים רק אם גודלו עד **בֵּית סָאתַיִם, טָפֵי לָא** - ויותר מכך לא, **וְהָא מִכַּרְמְלִית לְכַרְמְלִית קָא מְטַלְטֵל,** ולמה יש לאסור לטלטל מהים לסלע, אם הסלע הוא יותר מבית סאתיים.

אֶלָּא לָאו אַרֵישָׁא, וְהָכִי קָאָמַר: סֶלַע שֶׁבַּיָּם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה, אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ, כי הוא טלטול בין כרמלית ורשות היחיד, ועל זה אמרו **וְעַד כַּמָּה, עַד בֵּית סָאתַיִם.** ומשמע מכך: **הָא יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, מְטַלְטְלִין,** שאם הסלע יותר מבית סאתיים, בטל תורת רשות היחיד מהסלע, והרי הוא כרמלית, ומותר לטלטל בין הים (כרמלית) לסלע (שגם דינו ככרמלית, כיון שהוא יותר מבית סאתיים), **אַלְמָא כַּרְמְלִית הִיא, תִּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן** - הרי מוכן מכאן שקרפף יותר מבית סאתיים דינו ככרמלית, והוא קושיא על רבי יוחנן שאמר שלא בטל מהקרפף דין רשות היחיד (ורק מחמירים בו ככרמלית שאסור לטלטל בו, אבל ודאי אסור להוציא ממנו לכרמלית, כיון שהוא רשות היחיד).

תשובה א': גם הברייתא סוברת שהסלע הוא רשות היחיד, ואסור להוציא ממנו לים, אף אם הוא יותר מבית סאתיים, אלא שכונת הברייתא שהסלע עמו אם הוא גדול יותר מבית סאתיים אסור לטלטל בתוכו

אָמַר רָבָא: מַאן דְּלָא יָדַע תָּרוּצֵי מַתְנִיתָא תִּיוּבְתָּא מוֹתֵיב לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן - מי שלא יודע לתרץ ולבאר את הברייתא מקשה 'תיובתא' על רבי יוחנן,

והרי כך הוא ביאור הברייתא: **לְעוֹלָם אַרֵישָׁא** - מה שאמרה הברייתא, 'עד כמה עד בית סאתיים', אמרה זאת על הרישא, על סלע שהוא גבוה עשרה טפחים (שהוא רשות היחיד), **וְהָכִי קָאָמַר** - וכך אמרה הברייתא: אסור לטלטל מהסלע שהוא רשות היחיד, לים שהיא כרמלית, **הָא בְּתוֹכוֹ** - אבל הסלע עצמו (על גביו) **מְטַלְטְלִין,** כיון שהוא רשות היחיד. **וְעַד כַּמָּה** מטלטלים, **עַד בֵּית סָאתַיִם,** שאם גודל הסלע הוא יותר מבית סאתיים - הרי זה כקרפף

שלא הוקף לדירה שאסור לטלטל בו אם הוא יותר מבית סאתיים. אבל הברייתא לא התירה לטלטל מהסלע לים אם הוא יותר מבית סאתיים.

תשובה ב': חכמים הם שאסרו לטלטל מכרמלית לרשות היחיד, והם אמרו שסלע שהוא יותר מבית סאתיים (אף שהוא רשות היחיד) מותר לטלטל בינו לבין כרמלית

רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם אַרִישָׁא - מה שהברייתא אמר 'עד בית סאתיים' זה הולך על הרישא על סלע שהוא גבוה עשרה שהוא רשות היחיד, ואסור לטלטל בינו לבין הים שהוא כרמלית, אבל אם הסלע גדול מבית סאתיים מותר לטלטל בינו לבין הים, (ואף שמהתורה סלע זה הוא רשות היחיד, אעפ"כ מותר לטלטל בינו לבין כרמלית),

ואין בזה קושיא על דברי רבי יוחנן שאמר שקרפף יותר מבית סאתיים דינו כרשות היחיד, שלא אמר זה אלא לגבי לטלטל בינו לבין לרשות הרבים, אבל מותר לטלטל בינו לבין כרמלית, והביאור בזה הוא: **הֵן אָמְרוּ, וְהֵן אָמְרוּ,** כדלהלן:

הֵן אָמְרוּ חכמים הם שאמרו: **קַרְפֵּף יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁלֹּא הוּקַף לְדִירָה אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת,** שאין דינו כרשות היחיד אלא ככרמלית לגבי לטלטל בתוכו,

וְהֵן אָמְרוּ: אֵין מְטַלְטְלִין מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית.

ועל כן: **בֵּית סָאתַיִם דְּשָׁרֵי לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ** - בית סאתיים שהוא רשות היחיד ומותר לטלטל בכולו, **אָסְרִי רַבָּנַן לְטַלְטוֹלֵי לֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ וְלֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם** - אסרו חכמים לטלטל מהים לרשות היחיד זו, ומרשות היחיד זו לים, **מַאי טַעְמָא, רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא.**

אבל **יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, דְּאָסוּר לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ** - שחכמים אסרו לטלטל בתוכה, **שָׁרוּ רַבָּנַן לְטַלְטוֹלֵי מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ** - התירו חכמים לטלטל ממנה לים, ומהים אליה, ולא גזרו בזה את הגזירה שלא לטלטל מכרמלית לרשות היחיד, **מַאי טַעְמָא** - מה הטעם שלא גזר בזה, **דִּלְמָא אָמְרִי רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא וְאָתֵי לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ** - שמא יאמרו שהקרפף היא רשות היחיד גמורה ויבואו לטלטל בכולה.

מבררת הגמרא: **וּמַאי שְׁנָא** - מדוע יותר חמור האיסור לטלטל בתוך הקרפף, וכדי שלא יבואו להתיר זאת, התירו חכמים לטלטל מקרפף זה לכרמלית, הרי כשהתירו זאת התירו למעשה גם כן את גזירתם שלא לטלטל בכרמלית.

מבארת הגמרא: **תּוֹכוֹ, שְׁכִיחַ** - טלטול בתוך קרפף הוא דבר מצוי, ואם יתירו לטלטל בקרפף יותר מבית סאתיים, יסברו אנשים שמותר לטלטל גם ברשות הרבים, ולכן גזירת טלטול בקרפף חמורה יותר לחכמים.

אבל לעומת זאת: **מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ, לָא שְׁכִיחַ** - אין זה דבר מצוי שמטלטלים מקרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה לכרמלית, או מכרמלית לקרפף כזה, ולא גזרו חכמים בדבר שאינו מצוי.

◆◆◆

אמירה לגוי בשבת לצורך מילה

הָהוּא יָנוֹקָא דְּאִשְׁתְּפִיךְ חַמִּימֵיהּ - היה תינוק שהיו רוצין למולו וחיממו לו חמין מבעוד יום, והם נשפכו.

אֲמַר לְהוּ רַבָּה: נַיְיתוּ לֵיהּ חַמִּימֵי מִגּוֹ בֵּיתַאי - נביא לו מים חמים מתוך הבית של רבה והתינוק היה בבית אחר באותה חצר.

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְהָא לָא עָרְבִינַן - והרי לא עשו עירוב חצירות בחצר זו.

אֲמַר לֵיהּ רבה: **נִסְמוֹךְ אַשִּׁיתּוּף** - דמבוי, שהרי אם נשתתפו במבוי מותר לטלטל גם בחצר, אף שלא עירבו בחצר בפני עצמה.

אֲמַר לֵיהּ אביי: **הָא לָא שַׁתְּפִינַן** - הרי לא עשו שיתוף מבואות במבוי זה.

אמר רבה: **נֵימְרוּ לֵיהּ לְגוֹי לְיָתֵי לֵיהּ** - נאמר לגוי שיביא לו מים חמים.

אָמַר אַבָּיֵי: בְּעֵי לְאוֹתֵבֵיהּ לְמָר, וְלָא שַׁבְקַן רַב יוֹסֵף - רציתי לשאול את הרב (רבה), ורב יוסף לא נתן לי, והטעם שרבה לא הניח לי לשאול: **דְּאָמַר רַב [יוֹסֵף אָמַר רַב] כָּהֲנָא: כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב יְהוּדָה הֲוָה אָמַר לַן: בִּדְאוֹרְיְיתָא מוֹתְבִינַן תְּיוּבְתָּא, וַהֲדַר עָבְדִינַן מַעֲשֶׂה** - באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורהה. **בִּדְרַבָּנַן עָבְדִינַן מַעֲשֶׂה, וַהֲדַר מוֹתְבִינַן תְּיוּבְתָּא** - אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות מניחים לחכם לעשות כהוראתו, ואחר כך שואלים אותו ללמוד אם יפה הורה.

אביי רצה לשאול ששבות אינה דוחה את השבת

לְבָתַר הָכִי אֲמַר לֵיהּ - לאחר מכן אמר רבי יוסף לאביי: **מַאי בָּעֵית לְאוֹתֵבֵיהּ לְמָר** - מה רצית להקשות לרבה.

אֲמַר [לֵיהּ אביי: **דְּתַנְיָא] הַזָּאָה** [על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום] **שְׁבוּת** [איסור דרבנן], **וַאֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת,** (דף סח) **מָה הַזָּאָה שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** - ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו, **אַף אֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** - ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו. וכיצד אתה מתיר זאת לצורך מצות מילה.

תשובה: הוא שבות שבות ויש להקל בזה

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף: **וְלָא שְׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה לִשְׁבוּת דְּלֵית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה, דְּהָא מָר לָא אֲמַר לְגוֹי זִיל אַחֵים** - וכי אתה לא סובר שיש שינוי בין שבות שיש בו מעשה מלאכה לבין שבות שאין בו מעשה מלאכה, שהרי לא אמר לגוי 'לך ותחמם', שהוא מלאכה דאורייתא, אלא אמר לו שיביא מים, בלא עירוב חצירות או שיתופי מבואות שהוא איסור דרבנן, ואין זה שבות שיש בו מעשה מלאכה, אלא הוא שבות דשבות - דהיינו אמירה לעכו"ם שהוא דרבנן, לעשות מלאכה דרבנן.

מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת א"ל ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה (א) דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים א"ל רבה בר רב חנן לאביי מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף א"ל מאי נעביד[א] מר לאו אורחיה אנא טרידנא בגירסאי אינהו לא משגחי ואי אקני להו פיתא בסלא כיון דאי בעו לה מינאי ולא אפשר ליתבה נהלייהו בטיל שיתוף דתניא [א]אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא תניא אין משתתפין באוצר והא תניא [ב]משתתפין אמר רב אושעיא ל"ק הא ב"ש הא [ג]ב"ה (ג) דתנן [ד]המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מציל על כל הפתחים כולן בית שמאי אומרים והוא שחישב עד שלא ימות המת וב"ה אומרים [ה]אף משימות המת ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר להו רבא נישיילה לאימיה אי צריכא [ג]נחים ליה נכרי אגב אימיה אמר ליה רב משרשיא לרבא אימיה קא אכלה תמרי א"ל אימור תונבא בעלמא הוא דנקט לה ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אמר להו רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי ואיזיל ואיתיב התם ואיבטיל להו הא חצר א"ל רבינא לרבא [ד]והאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר אמר ליה (ה) אנא כר' יוחנן סבירא לי דאמר יש ביטול מחצר לחצר ואי לא סבר לה מר כשמואל ניתיב

מה הזאה שבות ואינה דוחה שבת. ואפי' במקום מצוה כגון לשחוט פסחו כדתנן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סה:): **תרי גברי רברבי כרבנן.** כגון אתה ורבה דדיירתו ביה: **מר.** רבה אין כבודו לחזור על בני המבוי ולגבות השיתוף: **אינהו.** שאר בני המבוי לא משגחי: **אקני להו.** משלי ריפתא בסלא בדיבורא דליכא טרחא ויהו כולן זוכין בו לשם שיתוף: **כיון דאי בעו מינאי.** אם אחד מהן היה צריך לאכול מן השיתוף והיה שואלו ממני אין יכולת בידי לוותר משלי בכל שבת (ב) לכך נמצא שאין בלבי להיות בו חלק גמור ובטל השיתוף: **שביקש יין ושמן.** משל שיתוף: **רביעתא דחלא.** חומץ: **בחביתא.** באחת מחביותיך דמידי דלית ביה קפידא הוא ועיקר שיתוף ביין כדאמר בהאי פירקא (דף עא:) ויניח החבית בחצר ויסמוך על רביעית שבה לשום שיתוף לצורך כל השנה כולה שמניחין שיתוף בחצר: **אין משתתפין באוצר.** בדבר האצור כגון חבית של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכן משום דאין ברירה איזהו של שיתוף וכי מסתפק ממנו איכא למימר אזל ליה שיתוף: **כולן טמאין.** כל הכלים הנתונים בעובי האסקופה טמאין ואע"פ שאינם באהל המת מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציאנו ופתח שעתיד לצאת בו מיטמא מיד וטעמא ליכא אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה ואפי' חלונות של טפח על טפח טמאין דכיון דכולן סתומין לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה: **נפתח אחד מהן.** ודאי בההוא מפיק ליה: פחות מד' על ד' אינו חשוב להציל על השאר: **עד שלא ימות.** דלא נחתא להו טומאה אשאר פתחים אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחא אלא נחתא להו טומאה ואפי' כלים הבאין (ג) (לשאר פתחים) שם לאחר מחשבה טמאין דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מינייהו במחשבה עד דעביד להו מעשה ממש דפתח ליה להאי ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא כדקתני לעיל נפתח אחד מהן כו': **וב"ה אומרים אף משימות המת.** דאמרינן יש ברירה דמאתמול דעתיה בהאי פיתחא ולא נחתא טומאה לאחריני ואפי' כלים דקודם מחשבה טהורין: **נישיילה לאימיה אם צריכה.** לצורכה חמין נחים ליה נכרי אגב אימיה דקי"ל (ו) חיה אחר שבעה אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין לה ע"י ארמאי: **הא אכלה תמרי.** כלומר הא חזינן דאינה צריכה חמין לשתות דהא צונן נמי אכלה: **תונבא.** אשדורדישו"ן. ואוכלת ואינה יודעת מה: **פנו לי מאני.** בחצירו של רבה היו חמין והתינוק נשפכו חמיו בחצר אחרת ופתח ביניהן ולא עירבו שתי חצירות יחד ולרבה היו בביתו חדרים פנימיים שאינן פתוחין לחצר והן לצניעות והנשים יושבות שם ובי גברי הוה פתוח לחצר ותנן במתני' (ז) המבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר דהא לאו דידיה הוא [ס] הלכך פינה כליו מבי גברי כדי שלא יבא להוציא משם לחצר והלך וישב בחדרים הפנימיים וביטל רשות חצרו לבני חצר האחרת ויביאו חמין מחצירו לחצירן:

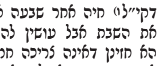

לשבות דלית ביה מעשה. וא"ת דבההוא ינוקא דלקמן דאמר להו רבא נשיילה לאימיה אי צריכא ניחיימוה ליה אגב אימיה כי לא צריכא נמי וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו ובפ"ק דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג) פירשתי [א]:

כיון דאי בעו מינאי ולא יהיבנא להו. צריך ליזהר כשאדם עושה עירוב שלא יערב בדבר שהוא מקפיד עליו כגון אותן דגים שתיקן לכבוד שבת או (ד) אם יש לו ככר נאה שקורין גשטי"ל או פשטיד"א וכיוצא בהן דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו בטל עירוב: **ונקני** להו מר רביעתא דחלא בחביתא. לכאורה משמע לצורך שיתוף מבוי קאמר דלעירובי חצירות בעי פת אע"ג דאמר לקמן בפרק חלון (דף פא.) מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא ר' יהושע הא קי"ל כר' יהושע לגבי ר"א דפליג עליה התם ולקמן בפירקא (ח) בין ר"מ בין רבנן סבירא להו דעירובי חצירות אינו אלא בפת ולכאורה כולהו אמוראי דהיא שמעתא הכי אית להו ואור"י דנ"ל דהיא חביתא דחלא דהכא בחצר הוה ולא בבית דהא אמר לקמן בפרק כילד משתתפין (דף פה:) דעירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי ותרוייהו דוקא [ס] כמו שאפרש לקמן (ה) וכן ההיא דבעל הבית שהיה שותף עם שכניו לזה ביין כו' איירי כגון דמונח בחצר:

תניא אין משתתפין באוצר. וא"ת ואביי כב"ש דהא כב"ש מסיק לה וי"ל דאביי לא חשיב הא דקאמר רב אושעיא הא ב"ש הא ב"ה וקסבר אביי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי אשכחן לענין ברירה [ב] ועוד אומר ר"י דאביי הוה מוקים כולהו אליביה ולמפרע כולן טמאין דאין ברירה והוה מפרש (ט) (כרבה) דמסיק במסכת ביצה (דף י. ולז:) לטהר את הפתחים מכאן ולהבא [ג]:

אמר רב אושעיא לא קשיא כו'. הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתייהו בברירה ובפ"ק דביצה (דף י.) וגם בסוף ביצה (דף לז:) מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דכיון דנחתא להו טומאה לא נפקא לב"ש אלא בשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה (ו) ואור"ת דרב אושעיא לחוד ורבי אושעיא לחוד דהכא גרס בכל הספרים רב אושעיא והתם גרסינן רבי אושעיא [ד] ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראים אחרונים בתר ההיא שמעתא דפ' בתרא דביצה (דף לח:) גבי ליבטיל מים ומלח גבי עיסה דקאמר רב (ז) אושעיא דשפיר עביד דאחיכו עליה וביבמות בריש כילד (דף יח:) על מילתיה דרב אושעיא דאמר חלוק היה ר"ש אף בראשונה אמר (י) מתיב ר' אושעיא ובפרק כל הגט (גיטין דף כה.) בעא מיניה רב אושעיא מרב יהודה וה"ר מנחם מיונ"י פי' [ה] דלא פליגי הכא בברירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא כדאמר בביצה וה"ק הא ב"ש דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים ה"נ לא מהני לענין עירוב ואע"פ שמזכה להו כיון דמתחילה לא הונח בחבית לשם עירוב [ו] ולב"ה דמהניא מחשבה התם [ז] מהני נמי הכא [ח] והא דתנן לקמן (י) בעל הבית שהיה שותף עם שכניו והא דתנן נמי בכילד משתתפין (לקמן דף פב.) מניח את החבית כו' כב"ה דלא בעו הנחה לשם עירוב וניחא השתא דשבק שאר פלוגתייהו דתנאי דפליגי לענין ברירה בהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות ואף על גב דקאי השתא אביי כב"ש לא היה חושש לכך להשיבו דבלאו הכי היה יכול להקשות לו וליקני להו רביעתא דחלא במתנה אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב [ט] ואין זו סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לב"ש אם לא הונח בכלי לשם עירוב דהא בסוף פירקין (ח) נמי פרכינן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף פירוש (ט) ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי מיהו זה קשיא דאדפריך מברייתא דתניא משתתפין באוצר הוה ליה למיפרך ממתני' דבעה"ב שהיה שותף עם שכניו וכמה משניות דלא בעו הנחה בכלי לשם עירוב ועוד קשיא דמה ענין מחשבה לטהר את הפתחים למחשבה דעירוב: **אי** צריכה ניחמוה ליה אגב אימיה. פירשנו בפרק קמא דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג):

מסורת הש"ס

א) [בס"א: א"ל מאי נעביד, וכעי"ז ברש"ש], ב) לעיל דף י. וקף לג: תוספתא פ"ו מ"ג, ג) [ע' תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר לנכרי ותוספות גיטין ח: ד"ה אע"ג ותוס' מנחות סד. ד"ה שתים], ד) [עי' תוס' סנ: וקס נכנסין], ה) [לקמן עה:], ו) [שבת קכט.], ז) [לקמן דף סט:], ח) דף עא., ט) [צ"ל ככרי הושעיא ועיין ביצה י', י) [יבמות יח: וסם], כ) [דף עא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלית ביה מעשה (דהא מר וכו' אחים תא"מ ונ"ב ס"א לא גרסי ליה וכן מוכח בתוספות) בד"ה לשבות: (ב) רש"י ד"ה כיון וכו' לוותר משלי בכל שבת כל כך נמצא: (ג) ד"ה עד שלא וכו' כלים הבאין (לשאר פתחים) תא"מ ונ"ב ס"א ושמר ר"ש: (ד) תוס' ד"ה כיון וכו' לכבוד שבת או ככר נאה כצ"ל ותיבות אם יש לו נמחק והנה"מ כי"ה: (ה) ד"ה ונקני וכו' כמו שאפרש לקמן. נ"ב בדף עא ע"ב בד"ה כמה: (ו) ד"ה אמר ר' אושעיא וכו' סגי במחשבה (ואמוראי וכו' באמוראין) תא"מ ונ"ב ס"א ואומר ר"ת דרב הושעיא לחוד ורב אושעיא לחוד דהכא גרסינן בכל הספרים רב הושעיא והתם גרסינן רב אושעיא ומצינו רב הושעיא שהיה באמוראים: (ז) בא"ד דקאמר רבי הושעיא דשפיר וכו' מתיב רבי הושעיא וכו' ר' הושעיא: (ח) בא"ד בסוף פירקין. נ"ב סוף דף עג: (ט) בא"ד מיהו יועיל לו: (י) בא"ד דלא יועיל קשה לפירוש זה דלדפריך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פנו לי מאני וכו'. הלכך פינה כליו. ע' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה ואיבעית אימא: תוס' ד"ה ונקני ליה וכו' כמו שאפרש לקמן. דף עא ע"ב בתוס' ד"ה כמה:

לעזי רש"י

אשדורדישו"ן [אישטורדישו"ן]. הלם, מבוכה.

מוסף רש"י

המת בבית ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים, כולן טמאין. כל כלים המונחים בחלל הפתחים תחת עובי התקרה של פתח טמאים, ואע"פ שאינו תחת הגג המאהיל על המת, שגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו לצאת דרך שם, וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאוהו הלכך כולם טמאים (ביצה י.). נפתח אחד מהן. לאחר מיתת המת, הוא טמא. בין כלים דמעיקרא בין כלים דלבסוף המובאין לו מבחוץ, וכולן טהורין. לדברי הכל מוקמינן להו, דמודו הכל מכאן ולהבא בכלים המובאים לתוכו אחרי כן מבחוץ, דודאי בההוא דנפתח מפיק ליה (שם). **שיש בו ארבעה על ארבעה.** בכך שיעורו שראוי להוצאת מתים (שם). **מציל על כל הפתחים כולן.** מלטמא כאילו נפתח (שם).

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ה מהלכות עירובין הלכה ב סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שסו סעיף ה:
מז ב ג מיי' שם הל' ג וסמג שם טור או"ח סי' שפו:
מח ד ה מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלג:

מוסף תוספות

א. [ד]ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור. תוס' גיטין ח: ד"ה אע"ג. ב. [ו]כמה אשלי רברבי דסבירא להו דאין ברירה, ואביי דסבר כוותייהו, והנהו תנאי סבירא להו שלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. רשב"א. ג. [ד]אפילו בית הלל לית להו הובר, ואין מטהרין אלא כלים דלבסוף, דלאחר מחשבה, ובית הראשונים טמאים, ובית שמאי מטמאין אף האחרונים, דקא סברי משירדה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה, במיתת המת, שוב אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה, כגון נפתח. רש"י ביצה י. ד"ה פה. ד. והיינו אותו שסידר הברייתות. תוס' ר"פ. ה. דר' אושעיא דהכא היינו ר' אושעיא דפ"ק דביצה. שם. ו. דמחשבה דלבתר הנחה לא מהניא, ואתא כב"ש דאמרי התם דמחשבה דלאחר מיתה לא מהניא לסלק הטומאה אפי' מכאן ולהבא. ריטב"א. ז. לטהר את הפתחים מכאן ולהבא בלא שום מעשה אע"פ שכבר ירדה להם טומאה. תוס' ר"פ. ח. גבי עירוב מחשבתו משויא ליה עירוב בחבית. ט. [ו]הוה אביי משתמיט מרבה בר חנן, דלא היה רק דוחה אותו ממנו בדברים. שם.

רבינו חננאל

מה הזאה אינה דוחה את השבת אף אמירה לגוי לא תדחה את השבת. אמר לי ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה, לשבות דלית ביה מעשה, כגון הזאה, לשבות דלית ביה מעשה, כגון אמירה לגוי. ואי מקנה להו חד ריפתא לבני מבוי ובעי ליה חד מינייהו ולא יהבי ליה בטל השיתוף. דתניא אחד מבני מבוי שביקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף. תנא אין משתתפין באוצר. אוקימנא לבית שמאי דלית להו ברירה. דתניא משתתפין באוצר כבית הילל דאית להו ברירה, דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין. חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ד' על ד' הציל על פתחין כולן. בית שמאי אומרים יחשוב עד שלא ימות המת. ובית הילל אומרים אף משמת המת. ש"מ לבית הילל אית להו ברירה, ואע"פ שאחרי שמת חישב להוציאו באחד מהן, נתברר כי הוא שהיה מוכן להוציאו ממנו. וההוא ינוקא דאישתפוך בשבת אותם המים החמים שהיו מוכנים לקטן למול אותו עליהן, אמר רבא ישאלו [ל]אמו, כלומר אם מרגשת בעצמה חולי שצריכה מים חמים נחים ליה לקטן גוי אגב אימיה. ואקשינן ליה לרבא והא חזינן לאימיה דקא אכלה קמן תמרי, כמו הבריאים. ואמר להו לא סמכינן אהאי דקא אכלה (קמא) [קמן דאימור] תונבא הוא דנקיט לה. כלומר קור החזיק בה ואוכלת בלא תיקון דעת, ואי אמרה צריכנא מים חמין מחממין לה. (רב) [רבא] היו לו ב' חצירות באחת היה יושב הוא וביתו ובני אדם יוצאין ובאין אצלו, ובני אדם אחרים עוד יש להם בתים באותה חצר ששוכנים בהן. ואחד מבני חצר בא למול בנו בשבת ואישפיכן חמימיה. אמר להו רבא פנו לי כלים לישב עליהן בחצירי האחרת שהנשים יושבות בה, ואלך ואשב שם ואבטל להם רשותי מזו החצר ויטול החמים שלי וימול עליהן הקטן. אמר ליה רבינא לרבא והאמר שמואל אין מבטלין רשות מחצר לחצר. א"ל כר' יוחנן סבירא לי דאמר מבטלין רשות מחצר לחצר. אמר ליה ואי לא סבירא לך כשמואל לא צריכת לאיטלטולי מחצר לחצר

אגב

להנצחת יקיריכם חייגו: 053-3129507

ניתיב מר בדוכתיה וניבטיל להו לדידהו וניהדרו אינהו וניבטלו ליה למר דהא אמר רב [א]מבטלין וחוזרין ומבטלין אנא בהא כשמואל סבירא לי דאמר [ב]אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולאו חד טעמא הוא מ"ט אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לאו משום דכיון דבטליה לרשותיה אסתלק ליה מהכא לגמרי והוה ליה כבן חצר אחרת ואין ביטול רשות מחצר לחצר מר נמי לא ניבטיל התם היינו טעמא כי היכי דלא ליהוי מלתא דרבנן כחוכא [ג]ואטלולא גופא [ד]רב אמר [א]מבטלין וחוזרין ומבטלין ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין לימא רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ור' אליעזר קא מיפלגי דרב דאמר כרבנן ושמואל דאמר כר"א אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם המבטל רשות חצירו רשות ביתו ביטל משום [ו]דבבית בלא חצר לא דיירי אינשי אבל לענין איסתלוקי מי אמר ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא מאי דבטיל בטיל ודלא בטיל לא בטיל אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי אמר רב אחא בר חנא אמר רב ששת כתנאי [ה]מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר"מ רבי יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מבטלין וחוזרין ומבטלין ומר סבר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין אמר רב אחא בר תחליפא משמיה דרבא לא דכ"ע אין מבטלין וחוזרין ומבטלין והכא [י]בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי מ"ס קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דר"א ורבנן קא מיפלגי: אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו: צדוקי מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני צדוקי הרי הוא כנכרי ורבן גמליאל אומר [ב]צדוקי אינו כנכרי ואמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם והתניא הדר עם נכרי צדוקי וביתוסי הרי אלו אוסרין עליו (רבן גמליאל אומר צדוקי וביתוסי אינן אוסרין) ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי בירושלים ואמר להם רבן גמליאל לבניו בני מהרו והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם [ז]שהרי ביטל רשותו לכם דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ועשו צורכיכם במבוי עד שלא תחשך ויאסר עליכם אמר מר הוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה שאתם מכניסין עד שלא יוציא התועב הזה ויאסר עליכם למימרא דכי מפקי אינהו והדר מפיק איהו לא אסר והתנן

רש"י

אנא דאמרי אפילו כרבנן. הוה מצי למימר טעמא דלעיל דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא[א]:

קנסו שוגג אטו מזיד. לא שייך לקנסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסי' לדידיה מידי דבלאו הכי הוה אסיר[ב] אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד[ג]:

רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דרבי אליעזר כו'. לית ליה לרב אשי הא דאמר רבא לעיל [י] אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין דהא מסיק לעיל [ס] כי קאמר לרבנן והכא לרב אשי הוה שמואל כרבי אליעזר:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי כו'. פירשתי במשנתנו:

והתניא. בניחותא ומייתי סיועה דפליגי רבנן בצדוקי אבל מכל מקום בברייתא זו צ"ל חסורי מיחסרא[ד] שלא יהא מעשה לסתור[ה] ואינו נראה כלל לחלק משום דמתני' סתמא קתני אבל בברייתא מסיים בה דברי ר"מ שהיה שונה דברי רבותיו: **והוציאו** מה שאתם מוציאין והכניסו מה כו'. פירוש או הכניסו דבחד מינייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר לאו דוקא הוציא אלא אפילו הכניס[ו]:

למימרא דכי מפקי אינהו כו'. מתוך הלשון משמע דמסיק אדעתיה שפיר לחלק בין מפיק אינהו והדר מפיק איהו למפיק איהו ברישא ותימה דאם כן מאי קא קשיא ליה הא איכא לאוקומי מתני' דמי שנתן רשותו כו' כגון דמפיק איהו ברישא כדמשני אביי כאן שהחזיקו ואין לומר דמי שנתן רשותו והוציא משמע ליה בכל ענין שהוציא אפילו דמפקי ליה אינהו ברישא דהא כי משני רב יוסף אימא אינו אוסר ע"כ לאו בכל ענין קתני דהא בעי למימר כי מפיק איהו ברישא אוסר[ז] ומפרש ר"י דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו ברישא[ח] מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל (א) לכם רשותו ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו קא סבר דשייך למיתני מי שנתן אף על גב דאיירי בלא החזיקו ומייתי סייעתא מברייתא דקתני מי שנתן וקתני סיפא בד"א בשלא החזיקו אבל להא לא אצטריכא ליה לאביי לאתויי ראיה לחלק בין החזיקו ללא החזיקו דמברייתא דלעיל שמעי' ליה דקתני מהרו והוציאו כו' עד שלא יוציא הוא כו' ומאי אולמיה דהא מהאי:

והא

תוספות

ניתיב מר אדוכתיה. דמדקאמרת פנו לי מאני גלית אדעתך דמאחר שתבטל רשותך אין לך היום היתר בחצר והיינו כשמואל דאמר לקמן אין מבטלין וחוזרין ומבטלין דאי לאו כשמואל סבירא לך ליתיב מר אדוכתיה ובטל להם רשות חצרך שעה אחת עד שיקחו החמין ויחזירו הם ויבטלו לך אותו הרשות ויחזירו לך חצרך: **דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין.** שנים הדרין בחצר אחת ולא עירבו מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צרכיו ויחזור זה ויבטל לזה: **מר נמי לא ליבטיל.** דהא מחצר לחצר הוא: **התם.** דאין חוזרין ומבטלין טעמא לאו משום דה"ל כבן חצר אחרת אלא משום דלא ליהוי מילי דרבנן: **כחוכא.** שחוק: **ואטלולא.** ליצנות: **רב דאמר כרבנן.** דאמרי במתני'[ח] ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהם דאמרי המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו אלמא לא מסתלק ליה לגמרי ולא הוה ליה כבן חצר אחרת: **ושמואל כרבי אליעזר.** דאמר בפרק עושין פסין (לעיל דף כו:) ביתו מותר להכניס ולהוציא להם מאחר שביטל רשותו דרשות ביתו נמי ביטל: **אבל לענין איסתלוקי.** לשוויה נפשיה כבן חצר אחרת דלא לימצי למהדר וקבולי רשותיה מי אמר: **אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי.** מן החצר שביטל בפירוש ודאי איסתלק וה"ל כבן חצר אחרת: **מי שנתן רשותו.** לבני חצר מפני ששכח ולא עירב ולאחר שביטל הוציא מביתו לחצר אוסר על בני חצר דהדר שקליה לרשותיה: ר"מ דאמר אפילו בשוגג הדרא ליה רשותיה סבר לא מסולק הוא וגבי ביטול נמי חוזרין ומבטלין והדרא ליה: **לא דכ"ע אין חוזרין ומבטלין.** דאיסתלק ליה ובדין הוא דבשוגג לא הדרא ליה אלא ר"מ קניס שוגג אטו מזיד ובמזיד כולהו מודו דאף על גב דאיסתלק ליה כיון דהדר הדר דהא לא זכניה וכגון שלא החזיקו בני מבוי במבוי לאחר ביטול קודם חזרה: **צדוקי מאן דכר שמיה.** מי קאמר ת"ק דבעי למיגר דפליג רבן גמליאל ואמר דיכול לבטל: **הרי הוא כנכרי.** דאינו יכול לבטל בלא שכירות: **והוציאו את הכלים.** והחזיקו במבוי ושוב לא יוכל לחזור מביטולו וכשקדש היום עסקינן דחזקה דמבעוד יום לא מוכחא: **והתניא.** בניחותא דפליגי רבנן בצדוקי: **עד שלא יוציא.** כליו במבוי ויחזור ויטול את רשותו: **ועשו צורכיכם.** מבעוד יום עד שלא תחשך. קסבר ר' יהודה דלא פליג רבן גמליאל אלא צדוקי כנכרי ס"ל ואין יכול לבטל ולקמן[ט] פריך והתנן לרבי יהודה עד שלא יוציא אלמא לר' יהודה אליבא דרבן גמליאל יכול הוא לבטל ובהא הוא דפליג רבי יהודה דקסבר לאחר חזקה נמי יכול לחזור בו:

אימא

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ה סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שפא סעיף ז:
נ ב מיי' שם הלכה טז וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שפה סעיף א:

רבינו חננאל

נינח מר אדוכתיה וניבטיל להו רשותיה, ונשקלו חמימיה, ונהדרו אינהו ונבטלו רשותייהו למר, ולישתרי למר לאישתמושי בחצר כרב דאמר מבטלין מהני להני ותוב הדרי הני ומבטלי להני. א"ל בהא כשמואל סבירא לי דאמר אין חוזרין ומבטלין. אמר ליה ולאו הדא היא טעמא דשמואל בקמייתא דסבר כיון דבטיל רשותיה איסתליק ליה מהאי חצר והוה ליה כבן חצר אחרת. ומשום הכי אין חוזרין ומבטלין ליה דאין מבטלין מחצר לחצר. א"ל לאו מהאי טעמא אלא משום דלא מהווין מילי דרבנן כחוכא ואיטלולא. כלומר כמו שחוק אילו מבטלין לאילו וחוזרין אחרי שעה ומבטלין אילו לאילו. גופה רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין, ושמואל אמר אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. נימא רב דאמר כר' אליעזר, דתנן וכן שמעת מר' אליעזר אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב [ביתו] אסור להכניס ולהוציא לו אבל הן מותרין. ואקשינן והתנן ביתו אסור לו ולהן. ופרקינן הא מתני' ר' אליעזר היא וסבר המבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל. ושמואל דאמר כרבנן דתנן הכא אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור כו'. ואוקימנא כשביטל רשותו, וקתני ביתו אסור לו ולהן, ש"מ המבטל רשות חצירו רשות ביתו (ו)לא ביטל כו'. ורב מוקים לטעמיה אפילו כרבנן. ושמואל אנא דאמרי אפילו לר' אליעזר כו'. ואתא רב ששת לאוקמי לרב כר' מאיר. דאמר מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר. דייק כיון דבשוגג אוסר על בני החצר, ש"מ דלא ניסתלקה רשותו, ואם יבטלו החצר לגביה חוזרת רשותו אליו והותר בכל. ושמואל אמר כר' יהודה דאמר בשוגג אינו אוסר, ונדחה. ואסקה רב אשי דרב ושמואל בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן פליגי. ודברי רבי אליעזר מפורשין בסוף פרק עושין פסין לביראות. ירושלמי שלהם מותרין לו ולהם שביטל רשותו, (מהם) [מהן] שתחזור חלילה. תלמידי דרב משמיה דרב אמרי חוזרות חלילה, שמואל אמר אין חוזרות. מתניתא פליגא על שמואל שלהם מותרין לו ולהן שביטל רשותו. והא תנינן נתנו לו הוא מותר והן אסורין פתר לה לצדדין הא מתניתא וכו'. רשות דברי ר' מאיר. ואקשינן עלה ואי מפקי בני מבוי והדר מפיק הצדוקי מי לא אסר,

מסורת הש"ס

א) [לקמן סט:], ב) [לקמן עט:], ג) [גי' הערוך וטלולא], ד) [לעיל כו:], ה) [לקמן סט. סט:], ו) [שבת ג: וש"נ], ז) [לקמן דף עג:], ח) [לקמן דף סט:], ט) [דף סט.], י) [דף סט:], כ) [דף סז.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למימרא וכו' כדקתני לעיל שהרי בטל רשותו לכם ואביי:

גליון הש"ס

גמ' רב אמר מבטלין וחוזרין ומבטלין. ע' לקמן דף עט ע"ב תוס' ד"ה והא קמ"ל:

מוסף רש"י

בין בשוגג בין במזיד אוסר. דמיהדר ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו (לקמן סט:).

מוסף תוספות

א. [ו]נהי דלא מסתלק אפי' הכי אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. תו' הר"ן. ב. וכדתנן ביתו אסור לו. רשב"א. ואי לדידהו אמאי קנסינן להו דהא לא עבוד מידי. ריטב"א. ג. כלומר גזרו שוגג דליהוי כחוזר ומחזיק אטו מזיד, ומזיד כו"ע סברו דהוי חוזר ומחזיק. תוס' ר"פ. ד. הרי אילו אוסרין ר"ג אומר אינו כגוי ומעשה בר"ג. שם. ה. דברייתא אמר הרי אילו אוסרין, אלמא דהרי הוא כגוי, ובמעשה דר"ג קאמר שהרי ביטל להם רשותו, אלמא משמע דאינו כגוי מדהועיל לו ביטולו. שם. ו. כיון שהכניס באיסור הוי כחוזר ומחזיק ברשותו. תוס' הרא"ש. ז. דהא כו"ע מודו דכשקדם הוא והוציא אוסר עליהם. ריטב"א. ח. כמו שאומר לחבירו לך חזק וקני והלך והחזיק דאז נגמרה מתנתו. שם.

רבינו חננאל (המשך)

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד כו'. אוקימנא חסורי מיחסרא והכי קתני, צדוקי אינו כגוי רבן גמליאל אומר [ב]הרי הוא כגוי. ואמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי וכו', עד והתניא הדר עם הנוכרי וצדוקי הרי אילו אוסרין עליו, ומעשה בצדוקי אחד שהיה דר עם רבן גמליאל במבוי בירושלים, ואמר רבן גמליאל לבניו מהרו והוציאו מה שתרצו להכניס שלא יוציא התועבה הזה ויאסר עליכם שהרי ביטל לכם

א) לפי הנראה מסוגיית הש"ס נ"ל להיפך דת"ק סבר דלדוקי ה"ה כנכרי ור"ג סבר דאינו כנכרי. ונ"ע.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מָה הַזָּאָה שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אַף אֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת

אֲמַר לֵיהּ וְלָא שָׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה לִשְׁבוּת דְּלֵית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה דְּהָא מָר לָא אֲמַר לְגוֹי זִיל אַחֵים [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

שאלה: מדוע רבה ואביי לא עירבו ולא שיתפו במבוי

במעשה המובא בדף הקודם מבואר שבמבוי שדרו בו אביי ורבה לא עשו עירוב חצירות, ולא שיתוף מבואות.

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְאַבָּיֵי: מְבוֹאָה דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְרְבֵי כְּרַבָּנָן - מבוי שיש בו שתי אנשים גדולים כגון אתה (אביי) ורבה, שאתם גרים במבוי זה, **לָא לֵיהֲוֵי בֵּיהּ** - לא יהיה בו **לָא עֵירוּב וְלָא שִׁיתּוּף.**

תשובת אביי: אין זה כבודו של רבה לגבות את השיתוף. אני טרוד בלימוד. שאר בני המבוי, לא שמים את ליבם לכך. ולהקנות להם פת בסל איני יכול, כי אין לי מספיק פת להביא להם אם הם יבקשו, ונמצא שאין זה שיתוף

אֲמַר לֵיהּ אביי: **מַאי נַעֲבֵיד** - מה נעשה, **מָר לָאו אוֹרְחֵיהּ** - רבה אין כבודו לחזר על בני המבוי ולגבות השיתוף:

אֲנָא טְרִידְנָא בְּגִירְסָאי - אני (אביי) טרוד בלימודי.

אִינְהוּ לָא מַשְׁגְּחִי - הם, שאר בני מבוי אינם משגיחים ושמים אל ליבם להניח עירוב.

וְאִי אַקְנִי לְהוּ פִּיתָא בְּסַלָּא - ואם אני יקנה להם פת בסל משלי, שאין בזה טירחא, ויהיו כולן זוכין בו לשם שיתוף, **כֵּיוָן דְּאִי בָּעוּ לַהּ מִינַּאי וְלָא אֶפְשַׁר לִיתְּבַהּ נְהֲלַיְיהוּ בָּטֵיל שִׁיתּוּף** - אם אחד מהן יהיה צריך לאכול מן השיתוף, ולא יהיה לי אפשרות לתת להם, שאני לא יכול לוותר משלי בכל שבת, ואזי יתבטל השיתוף.

דְּתַנְיָא, אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבִּיקֵּשׁ יַיִן וְשֶׁמֶן [ממה שהניחו לשיתוף] **וְלֹא נָתְנוּ לוֹ, בָּטֵל הַשִּׁתּוּף.**

אמר לו רבה בר רב חנן: **וְנַקְנֵי לְהוּ מָר רְבִיעֲתָא דְּחַלָּא** [חומץ] **בְּחָבִיתָא** - ויקנה להם כבודו רביעית חומץ באחת מחביותיך, שודאי יכול לוותר משלו כמות כזו של חומץ שאינה דבר יקר, ועיקר שיתוף ביין (וחומץ הוא יין שנתחמץ), ויניח החבית בחצר (ששם הוא מקום הנחת השיתוף), ויסמוך על רביעית שבה לשום שיתוף לצורך כל השנה כולה.

אמר לו אביי: **תַּנְיָא, אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּאוֹצָר** - בדבר האצור, כגון חבית של יין או פירות המכונסין אין סומכין על מה שבתוכן, משום שאין ברירה איזהו של שיתוף, וכשמסתפק מהחבית אנו אומרים שיתכן שאכל משל השיתוף.

◆◆◆

סתירה בדין שיתוף באוצר

אביי הביא ברייתא שאין משתתפין באוצר, משום שאין ברירה איזהו של שיתוף, וכשמסתפק מהחבית יתכן שמסתפק מהשיתוף. שואלת על כך הגמרא: **וְהָא תַּנְיָא** - והרי שנינו בברייתא אחרת: **מִשְׁתַּתְּפִין** באוצר, מפני שיש ברירה.

יישוב הסתירה: עניין זה הוא מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם יש ברירה

אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: לָא קַשְׁיָא, הָא [הברייתא ששנינו שאין משתתפין באוצר היא דעת] **בֵּית שַׁמַּאי,** הסוברים שאין ברירה. **הָא** [הברייתא ששנינו שמשתתפין באוצר, היא דעת] **בֵּית הִלֵּל** הסוברים שיש ברירה.

דִּתְנַן, הַמֵּת בַּבַּיִת וְלוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה, כּוּלָּן טְמֵאִין - כל הכלים שנמצאים מתחת לעובי המשקופים טמאין, ואף על פי שאינם באהל המת מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציא את המת, ודברים הנמצאים מתחת פתח שהמת עתיד לצאת בו מטמא מיד, ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא. ואפילו חלונות של טפח על טפח טמאין, שכיון שכולן סתומין לא מוכח באיזה חלון יוציא את המת.

נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן - נפתח אחד מהדלתות, **הוּא** - מה שתחת למשקוף זה **טָמֵא,** שודאי יוציאו בפתח זה, **וְכוּלָּן טְהוֹרִין.**

חִישֵׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן - באחד הפתחים, **אוֹ בַּחֲלוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה** טפחים **עַל אַרְבָּעָה** טפחים, **מַצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים כּוּלָּן** [שפחות מארבעה על ארבעה אינו חשוב להציל על השאר].

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: וְהוּא שֶׁחִישֵׁב עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת, שאזי לא ירדה טומאה על שאר הפתחים, אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים, ולא אמרינן הוברר הדבר שמתחילה גם היה דעתו להוציא בפתח זה, ואפילו כלים הבאין (לשאר פתחים) שם לאחר מחשבה טמאים, שכיון שירדה שם טומאה אינו עולה על ידי מחשבה (שחושב להוציא את המת מפתח מסויים, עד שיעשה מעשה ממש, שהוא יעיל לטהר את האחרים מכאן ולהבא).

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אַף מִשֶּׁיָּמוּת הַמֵּת - דאמרינן יש ברירה, שמאתמול היה דעתו להוציא בפתח זה, ולא יורד טומאה על הפתחים האחרים, ואפילו הכלים שהיו בפתח לפני שחשב שמוציא את המת מפתח אחר- טהורים.

◆◆◆

אמירה לעכו"ם להרבות בשיעורים – לחמם יותר מים לאם (שמותר לומר לעכו"ם ליולדת אף אחר שבעה ימים מהלידה) כדי שיהיה גם לילד

הָהוּא יָנוֹקָא דְּאִישְׁתְּפוּךְ חַמִּימֵיהּ - היה תינוק שנפכו המים החמים שהכינו עבורו לרוחצו אחר המילה.

אָמַר לְהוּ רָבָא: נִישַׁיְּילַהּ לְאִימֵּיהּ - נשאל את אמו, **אִי צְרִיכָא** [אם היא צריכה חמין לצורכה], **נַחֵים לֵיהּ גּוֹי אַגַּב אִימֵּיהּ** - יחמם הגוי מים לאמו שהיא יולדת (ויולדת אחר שבעה ימים מהלידה מותר לומר לגוי לעשות מלאכה עבורה אם אומרת שהיא צריכה), ואגב כך יחמם גם לתינוק.

אֲמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשִׁיָא לְרָבָא: אִימַּיהּ קָא אָכְלָה תַּמְרֵי - אמו אינה צריכה חמין לשתות, שהרי היא אוכלת גם תמרים שהם דברים צוננים.

אֲמַר לֵיהּ רבא: **אֵימוֹר תּוּנְבָּא בְּעָלְמָא הוּא דְּנָקֵט לַהּ** - עילפון בעלמא תפס אותה, והיינו שהיא צריכה חמין, אלא שהיא אוכלת דברים אחרים, ואם תאמר שהיא צריכה חמין יהיה מותר לחמם עבורה.

✦ ✦ ✦

רבא ביטל רשותו בחצרו לבני החצר שהיה בה תינוק כדי שיוכלו להביא מים מחצרו לחצרם (וכיון שביטל רשותו היה אסור להוציא מביתו לחצר, שהרי החצר אינה שלו, ולכן לפני שביטל רשותו ביקש להעביר את חפציו לחדר הפנימי שבביתו כדי שלא יבוא להוציא את חפציו לחצר)

הָהוּא יָנוֹקָא דְּאִישְׁתְּפוּךְ חַמִּימֵיהּ - היה תינוק שנשפכו המים חמים שהיו מיועדים עבורו, ולרבא היה מים בחצירו, וכדי שיוכלו להוציא מים משם לחצר שהתינוק היה שם (שהיה פתח בין החצירות, ולא עירבו ביניהם) הוצרך רבא לבטל את רשות חצירו לבני חצר האחרת, וכיון שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר, שהרי אין זה שלו, כדי שלא יבוא להוציא את כליו מביתו לחצר, **אֲמַר לְהוּ רָבָא: פַּנּוּ לִי מָאנֵי מִבֵּי גַּבְרֵי לְבֵי נְשֵׁי וְאֵיזִיל וְאִיתֵּיב הָתָם וְאֶיבַטֵּיל לְהוּ הָא חָצֵר** - תפנו לי את הכלים שלי מהחדר של הגברים (שהיה פתח לחצר) לחדר של הנשים (שהיה חדר פנימי, ולא היה פתוח לחצר), ואלך ואשב שם, בחדרים הפנימיים.

רבינא שואל את רבא: הרי ביטול רשות לא מועיל להתיר טלטול מחצר לחצר

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מועיל להתיר טלטול **מֵחָצֵר לְחָצֵר.**

רבא עונה: איני סובר בזה כשמואל, אלא כרבי יוחנן שביטול רשות מועיל להתיר טלטול מחצר לחצר

אֲמַר לֵיהּ רבא: **אֲנָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לִי דְּאָמַר יֵשׁ בִּיטּוּל מֵחָצֵר לְחָצֵר.**

רבינא שואל את רבא: אם אינו סובר כשמואל, מדוע העביר את חפציו הרי לאחר שהעבירו את המים החמים, יכלו בני החצר השניה לבטל את הרשות שרבא ביטל, והיא תחזור להיות ברשותו של רבא

אמר ליה רבינא: **וְאִי לָא סָבַר לַהּ מָר כִּשְׁמוּאֵל** - ואם הרב אינו סובר כשמואל, מדוע הוצרך לפנות את חפציו מחדר החיצוני לפנימי, כדי שלא יבוא ויוציא מביתו לחצר, [עמוד ב] **יָתֵיב מָר בְּדוּכְתֵּיהּ** - הרי הרב יכול היה להישאר ולשבת במקומו, **וְנִיבַטֵּיל לְהוּ לְדִידְהוּ** - ולבטל להם את רשותו, **וְנִיהְדְּרוּ אִינְהוּ וְנִיבַטְּלוּ לֵיהּ לְמָר** - ולאחר שיוציאו את המים, יחזרו הם ויבטלו את הרשות (שקיבלו בחצר של רבא), וכך היא תחזור לרשותו של רבא, **דְּהָא אָמַר רַב: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין** - שנים הדרין בחצר אחת ולא עירבו, מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צרכיו, ויחזור זה ויבטל לזה.

רבא עונה: בעניין זה אני סובר כשמואל, שאי אפשר לחזור ולבטל

אמר לו רבא: **אֲנָא בְּהָא כִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לִי** - אני סובר בדבר זה כדעת שמואל, **דְּאָמַר אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין.**

שואלת הגמרא: **וְלָאו חַד טַעְמָא הוּא** - ואין טעם אחד לשתי מחלוקות אלו, והרי **מַאי טַעְמָא אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין, לָאו מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּבַטְּלֵיהּ לִרְשׁוּתֵיהּ אִסְתַּלַּק לֵיהּ מֵהָכָא לִגְמָרֵי וְהָוֵה לֵיהּ כְּבֶן חָצֵר אַחֶרֶת** - וכי אין זה משום שכיום שביטל את רשותו הרי הוא הסתלק מכאן לגמרי, והרי הוא כבן חצר אחרת, **וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר,** ואם כן **מָר נָמֵי לָא נִיבַטֵּיל** - גם הרב לא היה לו לבטל מחצר לחצר.

עונה הגמרא: **הָתָם** - שם, מה ששנינו שאין חוזרין ומבטלין, אין זה משום שהוא כבן חצר אחרת, אלא **הַיְינוּ טַעְמָא, כִּי הֵיכִי דְּלָא לֶיהֱוֵי מִלְּתָא דְּרַבָּנַן כְּחוּכָא וְאִטְלוּלָא** - כדי שלא יהיו דברי חכמים כשחוק וליצנות.

✦✦✦

מחלוקת רב ושמואל אם מבטלים וחוזרין ומבטלים

גּוּפָא, רַב אָמַר: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין.

הצעה א: רב ושמואל נחלקו במחלוקת רבי אליעזר ורבנן אם המבטל רשות חצירו ביטל גם רשות ביתו וממילא הוא כבן חצר אחרת

מציעה הגמרא: **לֵימָא רַב וּשְׁמוּאֵל בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבָּנַן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָא מִיפַּלְגִי.**

דְּרַב דְּאָמַר כְּרַבָּנַן שהמבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, (ועל כן אף המבטל רשות חצירו הרי ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהם), וכיון שלא ביטל רשות ביתו - אינו כבן חצר אחרת, ואפשר לחזור ולבטל אליו.

וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שהמבטל רשות חצירו, ביטל רשות ביתו, (ועל כן המבטל רשות חצירו הרי ביתו מותר להכניס ולהוציא להם), וכיון שביטל גם רשות ביתו - הרי הוא כבן חצר אחרת, ואי אפשר לחזר ולבטל אליו.

דחיית ההצעה: רב סובר שהמבטל רשות חצירו ביטל גם רשות ביתו, כי 'בכמות' הוא מבטל בית וחצר (כי הבית הולך יחד עם החצר ואין מבטלים חצר בלא בית (ומה שהוא סובר מבטלים וחוזרין ומבטלים, היינו מפני ש'באיכות' הוא לא הסתלק לגמרי עד כדי שאינו יכול לחזור ולקבל רשות)

אָמַר לְךָ רַב: אֲנָא דַּאֲמַרִי שמבטלים חוזרים ומבטלים, **אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שהמבטל רשות חצירו ביטל רשות ביתו, והביאור בזה הוא: **עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם הַמְּבַטֵּל רְשׁוּת חֲצֵירוֹ רְשׁוּת בֵּיתוֹ בִּיטֵּל, מִשּׁוּם דְּבְבֵית בְּלָא חָצֵר לָא דָּיְרִי אִינָשֵׁי** - משום שאנשים לא דרים בבית בלי חצר, ולכן אם ביטל חצירו ודאי ביטל גם רשות ביתו, **אֲבָל לְעִנְיַן אִיסְתַּלּוּקֵי** [אבל לעניין שיהיה כבן חצר אחרת, שלא יוכל לחזור ולקבל רשותו] **מִי אָמַר.**

המשך דחיית ההצעה: שמואל סובר שהמבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, כי 'בכמות'

הוא לא ביטל גם את רשות ביתו (ומה שהוא סובר אין מבטלים וחוזרים ומבטלים, היינו מפני ש'באיכות' - ממה שהוא הסתלק הוא הסתלק לגמרי)

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ כְּרַבָּנַן, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם אֶלָּא מַאי דְּבַטֵּיל בַּטֵּיל וּדְלָא בַּטֵּיל לָא בַּטֵּיל, והיינו שבכמות הוא לא הסתלק גם מהבית וגם מהחצר, אלא ממה שהוא הסתלק (מהחצר) הוא הסתלק, וממה שהוא לא הסתלק (מהבית) הוא לא יסתלק. **אֲבָל מַאי דְּבַטֵּיל מִיהָא אִיסְתַּלַּק לְגָמְרֵי** - אבל ב'איכות' ממה שהוא הסתלק - הוא הסתלק לגמרי, והרי הוא כבן חצר אחרת.

הצעה ב: רב ושמואל (שנחלקו אם מבטלין וחוזרין ומבטלים) נחלקו במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה (שנחלקו בדין מי שהוציא מביתו לחצר לאחר שביטל רשות, אם רשותו חוזר אליו)

אָמַר רַב אַחָא בַּר חָנָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּתַנָּאֵי - מחלוקת רב ושמואל היא מחלוקת תנאים, שכך שנינו: **מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ** [לבני חצר, מפני ששכח ולא עירב], **וְהוֹצִיא** - ולאחר שביטל הוציא מביתו לחצר, **בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, אוֹסֵר** על בני חצר, כיון שכאשר הוציא מביתו לחצר, הרי זה נחשב שחזר ולקח את ביתו לרשותו, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמֵזִיד, אוֹסֵר. בְּשׁוֹגֵג, אֵינוֹ אוֹסֵר.

מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר (רבי מאיר שאומר שאפילו בשוגג הרי רשותו חוזרת אליו) **סָבַר, מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין,** שאינו מסולק לגמרי מהחצר, ועל כן אפשר לחזור ולבטל אליו, וכיון שהוא לא הסתלק לגמרי - כאשר הוא מוציא מביתו לחצר, הרי הוא חוזר וזוכה ברשותו.

וּמַר (רבי יהודה שאומר שבשוגג אין רשותו חוזרת אליו) **סָבַר, אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין,** שהוא מסולק לגמרי מהחצר, ועל כן אי אפשר לחזור ולבטל אליו, וכיון שהוא הסתלק לגמרי - אף כאשר הוא מוציא מביתו לחצר, אינו חוזר וזוכה ברשותו.

[ובמזיד כולם מודים שאף שהסתלק, כיון שחזר בו - הרי רשותו חוזרת אליו, שהרי לא מכר את רשותו, וכגון שלא החזיקו בני מבוי במבוי לאחר ביטול, קודם חזרה].

דחיית הצעה: רבי מאיר ורבי יהודה אינם חולקים אם הסתלק לגמרי מהחצר, אלא אם קנסו שוגג אטו מזיד

אָמַר רַב אַחָא בַּר תַּחְלִיפָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לָא - אין לבאר שזהו ביאור מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה, שאפשר לומר: **דְּכוּלֵּי עָלְמָא אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין,** כיון שהסתלק לגמרי מהחצר, וממילא אם הוציא בשוגג מביתו לחצר, מעיקר הדין היה שהרשות אינה חוזרת אליו (שהרי הוא הסתלק לגמרי מהחצר) דאיסתלק ליה, ובדין הוא דבשוגג לא הדרא ליה, **וְהָכָא בְּקָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד קָא מִיפַּלְגִי. מָר** (רבי מאיר) **סָבַר, קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד. וּמָר סָבַר, לֹא קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד.**

דעה הסוברת כהצעה א:

לעיל הביאה הגמרא הצעה שרב ושמואל נחלקו במחלוקת רבי אליעזר ורבנן, והגמרא

דחתה הצעה זו. הגמרא מביאה דעה הסוברת שאכן מחלוקות אלו תלויים זה בזה: **רַב אָשֵׁי אָמַר: רַב וּשְׁמוּאֵל בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנַן קָא מִיפַּלְגִי.**

◆◆◆

ביאור המשנה: צדוקי הוא כגוי שאוסר על ב' ישראלים הדרים עמו, ותנא קמא ורבן גמליאל נחלקו אם בדין זה הוא לגמרי כגוי שאף אינו יכול לבטל רשותו (אלא צריך לשכור ממנו את רשותו) או שמא יכול הוא לבטל את רשותו

שנינו במשנה: **אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה בְּצַדּוּקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִמָּנוּ** במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם.

מבררת הגמרא: **צַדּוּקִי מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ** - מי הזכיר כאן צדוקי, וכי תנא קמא אמר שצדוקי הוא כגוי ואינו יכול לבטל, אלא צריך לשכור את רשותו. ורבן גמליאל חולק עליו וסובר שצדוקי יכול לבטל.

מבארת הגמרא: **חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי צַדּוּקִי הֲרֵי הוּא כְּגוֹי,** דאינו יכול לבטל בלא שכירות.

וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: צַדּוּקִי אֵינוֹ כְּגוֹי.

וְאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה בְּצַדּוּקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִמָּנוּ בְּמָבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם וְאָמַר לָנוּ אַבָּא מַהֲרוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הַכֵּלִים לַמָּבוֹי עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם, שעל ידי הוצאת הכלים מחזיקים במבוי, ושוב לא יוכל לחזור מביטולו, וכשקדש היום עסקינן, דחזקה דמבעוד יום לא מוכחא:

ברייתא שמבואר בה כביאור זה

הגמרא מביאה ברייתא שמוכח בה שרבנן ורבן גמליאל נחלקו בעניין זה האם צדוקי יכול לבטל רשותו או לא: **וְהָתַנְיָא, הַדָּר עִם הַנָּכְרִי צַדּוּקִי וּבַיְתוֹסִי, הֲרֵי אֵלּוּ אוֹסְרִין עָלָיו (רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר צַדּוּקִי וּבַיְתוֹסִי אֵינָן אוֹסְרִין).**

וּמַעֲשֶׂה בְּצַדּוּקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִם רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּמָבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לָהֶם רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבָנָיו: בָּנַי מַהֲרוּ וְהוֹצִיאוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין, וְהַכְנִיסוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מַכְנִיסִין, עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה כליו במבוי, **וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם שֶׁהֲרֵי בִּיטֵּל רְשׁוּתוֹ לָכֶם,** ועל ידי שיוציא את כליו יחזור ויטול את רשותו **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּלְשׁוֹן אַחֶרֶת מַהֲרוּ וַעֲשׂוּ צוֹרְכֵיכֶם בַּמָּבוֹי מבעוד יום **עַד שֶׁלֹּא תֶחְשַׁךְ וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם,** [הגמרא להלן תבאר את דברי רבי יהודה].

◆◆◆

אָמַר מָר הוֹצִיאוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין וְהַכְנִיסוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מַכְנִיסִין עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם לְמֵימְרָא דְּכִי מַפְּקֵי אִינְהוּ וַהֲדַר מַפֵּיק אִיהוּ לָא אָסַר [יתבאר בדף הבא].